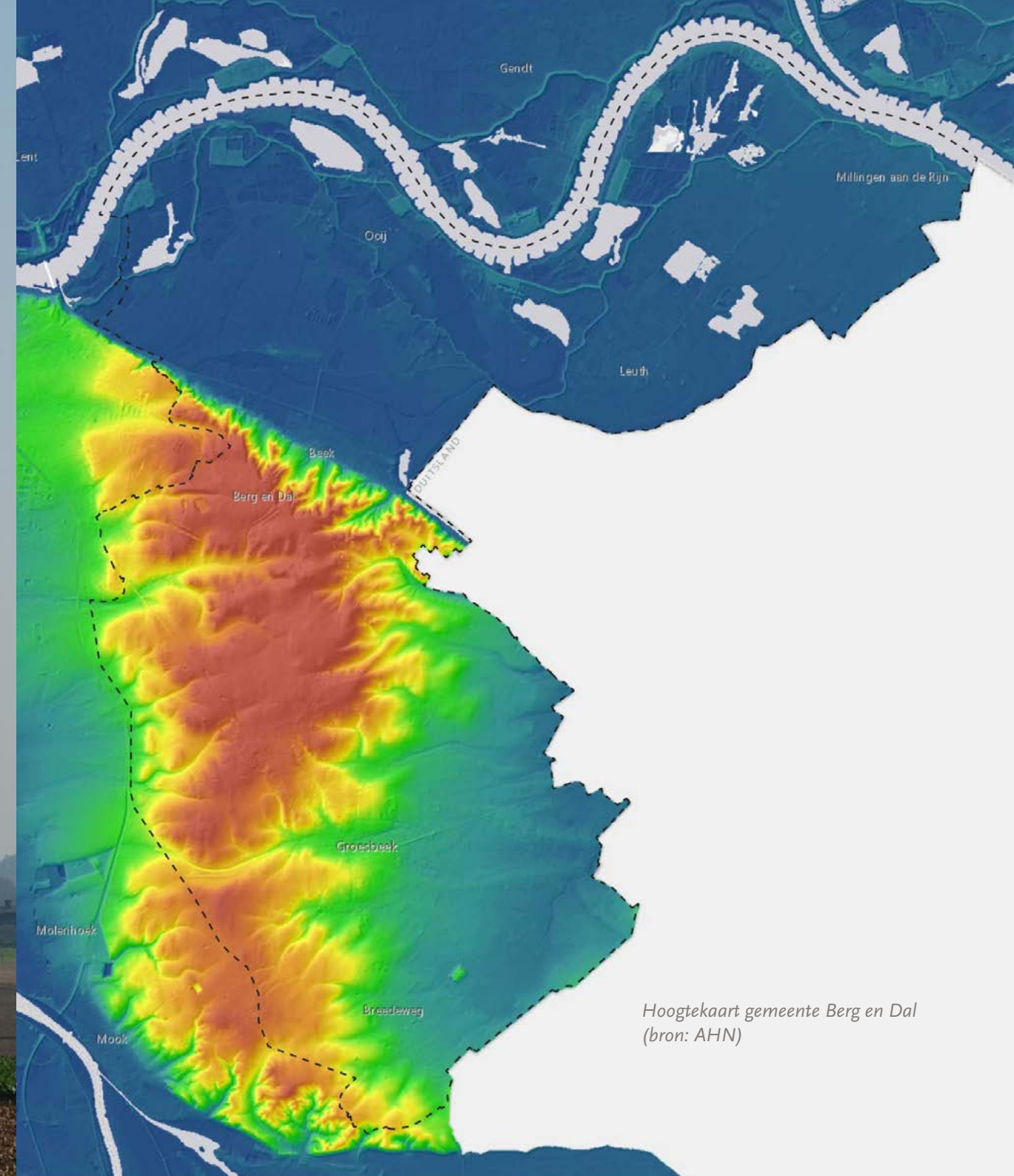
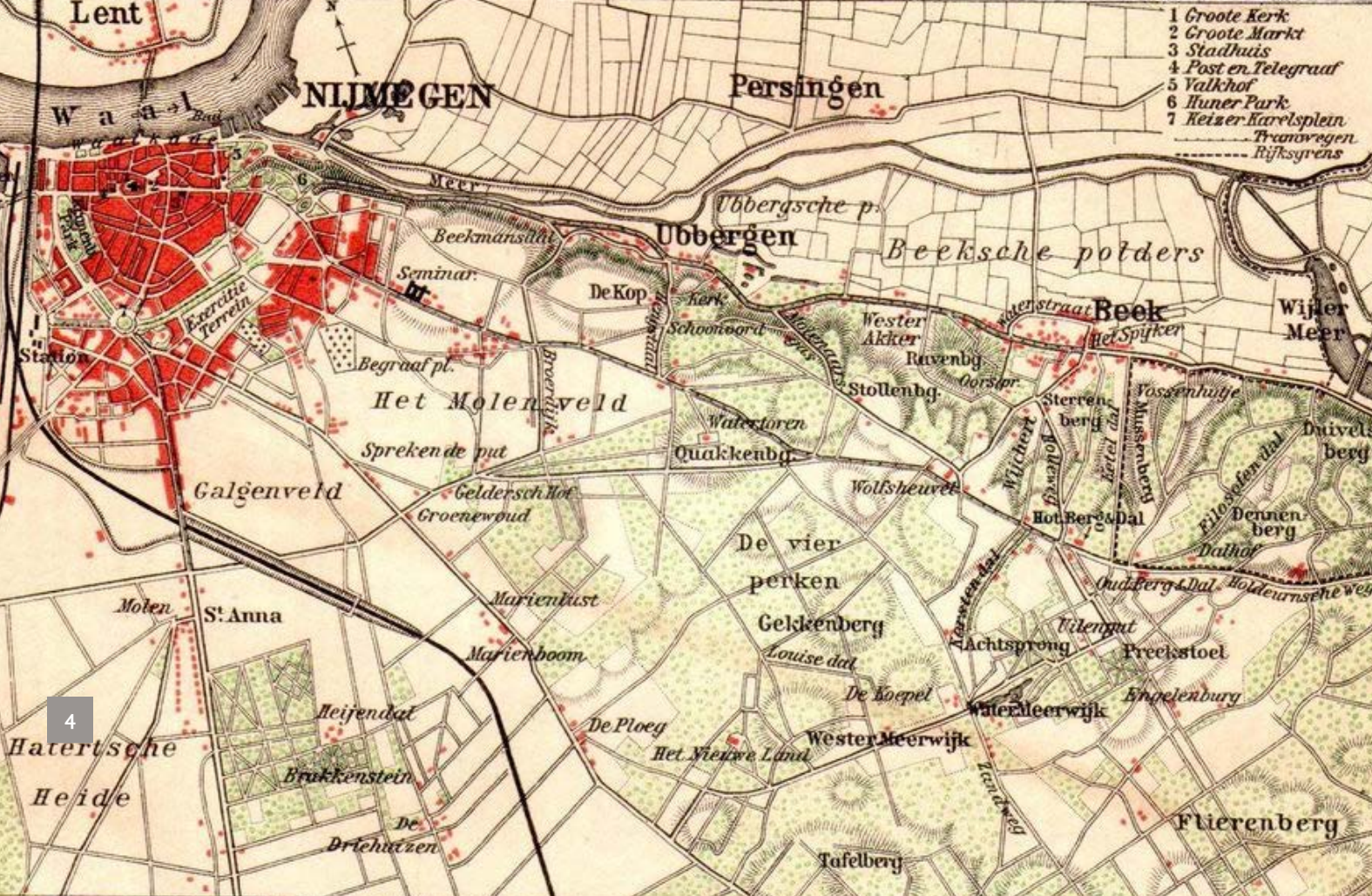

Startnotitie

Omgevingsvisie Berg en Dal

Inhoudsopgave

Voorwoord	6
-----------	---

1	Waarom een omgevingsvisie?	8
1.1	De Omgevingswet	8
1.2	Het gebruik van de visie	11
1.3	Doel van de startnotitie	12
1.4	De planning	15

2	Waar gaan we het in de Omgevingsvisie over hebben?	16
2.1	Kernkwaliteiten	18
2.2	Vraagstukken per thema	24
2.3	Gebiedsgerichte uitwerking	28
2.4	Bovenlokale schaalniveaus	30
2.5	Sturing en uitvoering	34

3	Hoe gaan we het gesprek met de samenleving organiseren?	36
3.1	Uitgangspunten	36
3.2	Participatievormen	38
3.3	Specifieke groepen	40
3.4	De vraagstelling	42
3.5	Betrokkenheid raad	43

Achtergrond en verdieping bij de vraagstukken per thema

Sporten, spelen en bewegen
Inclusief en gezond samenleven
Ruimte voor wonen
Energie van de toekomst
Onze bodem, lucht en waterhuishouding
Vitale landbouwgebieden
Robuuste ecosystemen
Toerisme en recreatie
Historisch Berg en Dal
Werken en ondernemen
Hart voor de dorpscentra
Overal goed bereikbaar

Datum: 28-06-2021
Vastgesteld door de gemeenteraad

LOS stadomland B.V.
Nieuwe Linie 1-3
5264 PJ Vught

Tel: 073 - 7113770
info@losstadomland.nl
www.losstadomland.nl

Contactpersoon gemeente
Projectteam LOS stadomland

Berend Wouda
Jasper Vlek
Sophie van Rijswijk

Voorwoord

Vaak fiets ik in onze mooie gemeente langs en door prachtige dorpen in het groene heuvel- en polderlandschap. Ze hebben zich in de loop der jaren ontwikkeld tot wat ze nu zijn: aantrekkelijke, hechte woongemeenschappen met veel aandacht voor cultuurhistorie. Met de wens om kwalitatief en afgestemd op de behoefte van onze inwoners mee te groeien zodat ook onze kinderen en anderen zich in onze gemeenschap kunnen vestigen. En met de wil om er te kunnen werken en recreëren, maar ook om ons veilig en schoon te kunnen verplaatsen. Maar hoe willen we met zijn allen dat Ubbergen, Millingen, Kekerdome, Groesbeek en al onze andere mooie dorpen er in de toekomst uitzien? Waar in onze dorpen willen we wonen, waar willen we kunnen recreëren, hoe kunnen we gezond oud worden? Kortom: hoe willen we dat onze toekomst er hier uitziet?

Samen met u als inwoners bepalen we in de zogenoemde omgevingsvisie wat voor gemeente we willen zijn, hoe we onze gemeente verder willen ontwikkelen en welke keuzes daarbij horen. Met de omgevingsvisie dagen we u uit om mee te denken. Ook bijvoorbeeld over hoe onze kinderen onbezorgd kunnen spelen, hoe we ons verplaatsen. Maar ook hoe we ons voorbereiden op een leven zonder fossiele brandstoffen (zoals aardolie en aardgas), wat we met ons landschap willen.

Aan de basis van onze omgevingsvisie staat deze startnotitie. Hier bepalen we met welke stappen we die visie gaan maken en welke onderwerpen we gaan bespreken in de visie. De startnotitie is de eerste mijlpaal voor onze gemeente bij de invoering van de Omgevingswet. Deze wet gaat naar verwachting 1 januari 2022 in. Dit klinkt allemaal ingewikkeld, maar iedere gemeente moet een omgevingsvisie hebben. Om deze te kunnen schrijven en opbouwen, moeten we eerst de kaders (grenzen) bepalen zodat we weten en vastleggen waar we het over willen hebben. Dat doen we in deze startnotitie. Het uiteindelijke doel hiervan is minder ingewikkeld en iets wat we allemaal willen: een prettige plek om te wonen, werken en recreëren. Vanuit dezelfde gedeelde waarden. Samen maken we Berg en Dal.

Nelson Verheul
Wethouder gemeente Berg en Dal

1 Waarom een omgevingsvisie?

De gemeente Berg en Dal bereidt zich voor op de komst van de Omgevingswet. Een van de centrale beleidsinstrumenten daarin is de Omgevingsvisie. In 2019 hebben we een 'Routekaart' opgesteld waarin we de stappen hebben bepaald om tot een inspirerende, gedragen en integrale Omgevingsvisie te komen.

In 2020 zijn we gestart met de eerste fase. Voor u ligt de Startnotitie, het resultaat van deze eerste fase. Deze startnotitie vormt als het ware het kader voor de volgende fases waarin we de Omgevingsvisie gaan vormgeven. In deze startnotitie staan de volgende twee hoofdvragen centraal:

- Wat zijn onze ambities en gemaakte beleidskeuzes en waar willen we het in de Omgevingsvisie over gaan hebben (H2)?
- Hoe gaan we het gesprek met de samenleving en binnen de gemeentelijke organisatie in de volgende fases organiseren (H3)?

We benoemen de ambities en beleidskeuzes die we al gemaakt hebben en de kwaliteiten en vraagstukken die in de visie centraal moeten staan. Ook geven we aan hoe we hierover met de samenleving en onze partners in gesprek willen. Alle kennis en ideeën in de samenleving, willen we benutten om samen tot een goede en evenwichtige visie te komen waar we mee aan de slag kunnen!

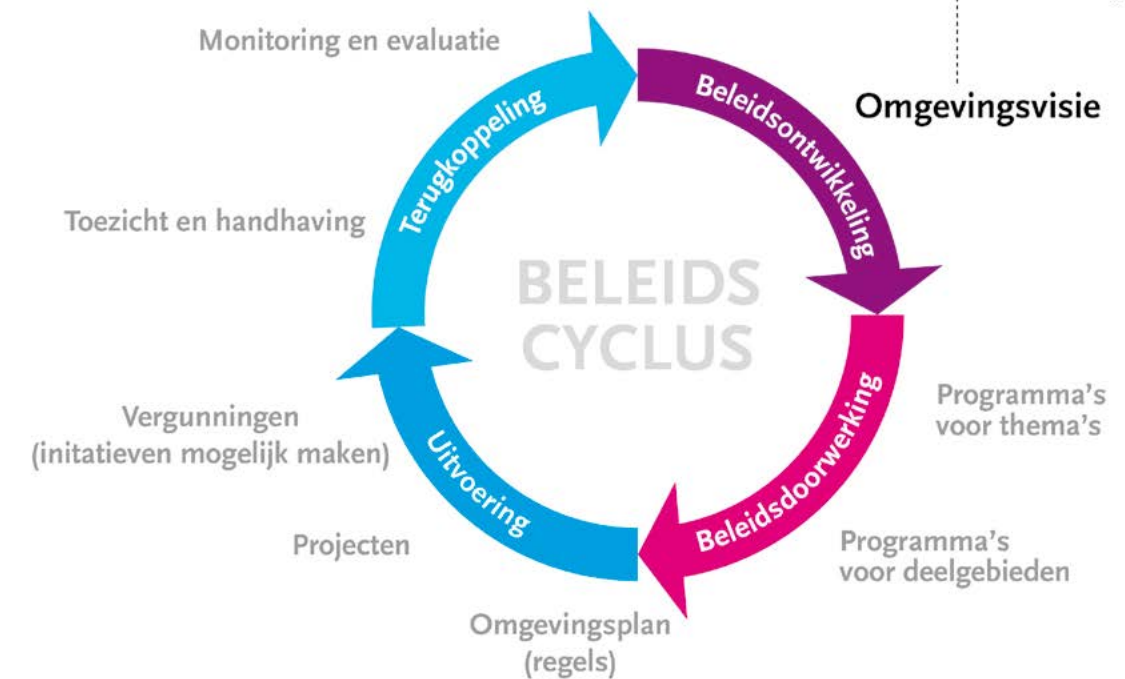
1.1 De Omgevingswet

Op 1 januari 2022 wordt (naar verwachting) de Omgevingswet ingevoerd, met een overgangsperiode tot 2030. Dit is een forse stelselherziening voor de ruimtelijke ordening. Als gemeente krijgen we een aantal instrumenten om beleid te maken voor de fysieke leefomgeving. Een van de centrale instrumenten is de Omgevingsvisie.

Een Omgevingsvisie heeft de volgende kenmerken:

- Strategisch: het bepalen van strategische en integrale beleidsdoelen voor ontwikkeling en bescherming van de fysieke leefomgeving. De visie vormt het startpunt voor de 'beleidscyclus': een continu proces van beleid maken, uitwerken, uitvoeren, evalueren en aanpassen.
- Integraal: alle thema's die voor de leefomgeving relevant zijn, komen in samenhang aan bod. Ook sociaal-maatschappelijke thema's zoals veiligheid en gezondheid.
- Gebiedsgericht: de beleidsdoelen worden gebiedsgericht uitgewerkt. Niet elk deelgebied in de gemeente is hetzelfde en vraagt om een andere uitwerking en ontwikkelingsrichting.
- Uitvoeringsgericht: de visie bevat een agenda voor uitwerking van de beleidsdoelen in de andere beleidsinstrumenten en een kader hoe om te gaan met initiatieven.

- Integrale beleidsdoelen
- Gebiedsgerichte uitwerking
- Visie op uitvoering
- Basis voor beleidscyclus
- Toetsen van initiatieven
- Samen met de samenleving en strategische (keten)partners

De directe aanleiding van het opstellen van de Omgevingsvisie is invoering van de Omgevingswet. Maar ook zonder de Omgevingswet biedt het opstellen van de Omgevingsvisie voor ons als gemeente een aantal kansen:

Ten eerste biedt het ons als fusiegemeente de mogelijkheid om een actuele visie voor ons hele grondgebied te maken. De structuurvisies van de drie voormalige gemeenten zijn verouderd en vragen om actualisatie.

Ten tweede kunnen we in de Omgevingsvisie zorgvuldige afwegingen maken voor vele actuele opgaven die op ons afkomen. De druk op de ruimte is groot en daar kunnen we alleen zorgvuldige keuzes in maken als we het integraal benaderen. Dat is juist het doel van de Omgevingswet en de Omgevingsvisie.

Ten derde biedt het bepalen van onze strategische beleidsdoelen ook scherpte in onze inbreng in de regio. De visie geeft ons straks houvast bij het voeren van het gesprek met onze buurgemeenten.

1.2 Het gebruik van de visie

We hebben als gemeente de afgelopen jaren op tal van thema's hard gewerkt aan het ontwikkelen van beleid en de realisatie van projecten. Denk aan het voorbeeldenboek voor de landschappelijke inpassing van initiatieven in het buitengebied, de ruimtelijke visie voor duurzame energie, het sport- en beweegakkoord en het project Living Lab Ooijpolder dat momenteel loopt.

Al deze projecten en beleidsdocumenten brengen we onder in één samenhangende Omgevingsvisie met duidelijke en samenhangende doelen voor de lange termijn. Waar nodig vullen we het beleid of scherpen we het aan. Als de Omgevingsvisie straks vastgesteld is dan zal deze op vier manieren gebruikt gaan worden:

1. Mogelijk maken van initiatieven waar het kan

Als gemeente gebruiken we de visie om initiatieven en plannen van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties te beoordelen. We pakken de visie erbij als een initiatief invloed heeft op de fysieke leefomgeving, een besluit van de gemeente nodig heeft en/of niet past binnen de bestaande regelgeving. We zullen dan beoordelen of het initiatief past bij de doelen voor de leefomgeving, of aan te passen is zodat het er bij past. Met de visie maken we ontwikkelingen mogelijk die voor zoveel mogelijk inwoners een goede en waar mogelijk betere leefomgeving opleveren.

2. Hulpmiddel voor initiatieven vanuit de samenleving

Inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties kunnen de visie gebruiken ter inspiratie. Initiatiefnemers kunnen ermee inschatten of een plan kansrijk is of op welke manier het kansrijk te maken is. Hoe dichterbij de doelen, hoe kansrijker het initiatief. Met behulp van de visie kunnen initiatiefnemers straks inschatten wat de kans op medewerking voor een initiatief is. En daarmee kan een initiatiefnemer beter inschatten welke voorinvesteringen verantwoord zijn.

3. Bepalen van eigen acties

Als gemeente bepalen we onze eigen actiepunten. We geven aan hoe wij als gemeente zelf uitvoering gaan geven aan de visie door projecten en programma's te benoemen voor een specifiek thema, gebied of locatie. Daarnaast gaan we actief kansen pakken die invulling geven aan de visie. Denk daarbij aan potentiële initiatiefnemers benaderen, met elkaar in verbinding brengen en meedenken.

4. Synergie in ons beleid

Als gemeente sturen we met behulp van de Omgevingsvisie op al ons strategisch beleid (strategisch betekent het bepalen van doelen) voor de fysieke leefomgeving. Daarmee zorgen we voor samenhang en synergie in beleid. Strategische keuzes die voorheen werden gemaakt in sectorale nota's voor bijvoorbeeld wonen of verkeer, worden straks integraal gemaakt in de omgevingsvisie. De uitwerking en uitvoering van beleid vindt vervolgens plaats in omgevingsprogramma's voor bepaalde thema's en gebieden.

1.3 Doel van de startnotitie

Voordat we echt aan de visie gaan werken, hebben we eerst deze startnotitie opgesteld. In deze startnotitie beantwoorden we de vraag waar willen we het in de Omgevingsvisie over gaan hebben (H2) en hoe we het gesprek met de samenleving en binnen de gemeentelijke organisatie in de volgende fases willen gaan organiseren. Daarmee bepalen we het kader waarbinnen het gesprek met de samenleving en partners in de volgende fase kan plaatsvinden. Zowel op inhoud als proces.

Voor het opstellen van deze startnotitie hebben we interviews gehouden met diverse ambtelijk medewerkers. Dat heeft inzicht gegeven in het huidige beleid en welke actuele vraagstukken spelen. Daarna hebben we interviews gehouden met een aantal strategisch partners. Centrale vraag in deze interviews was:

Wat speelt er in de fysieke leefomgeving? Welke kwaliteiten en vraagstukken vindt u van belang om mee te nemen in de Omgevingsvisie?

Deze interviews en onze eigen analyses hebben veel informatie opgeleverd. Op basis hiervan zijn de belangrijkste vraagstukken bepaald die in de Omgevingsvisie aan de orde gaan komen. We vinden het om twee redenen belangrijk om hier duidelijkheid over te hebben voordat we oplossingsrichtingen en doelen gaan bepalen:

- Ten eerste daagt de Omgevingswet uit om te denken vanuit opgaven en daar oplossingen voor te vinden. Precies daar is het gesprek met de samenleving op gericht! Traditioneel gaat de ruimtelijke ordening uit van functies en belangen en was het de gewoonte om afwegingen tussen belangen te maken. De samenleving wordt steeds complexer en veranderingen volgen elkaar steeds sneller op. Creatieve en innovatieve oplossingen zijn nodig waar de fysieke leefomgeving beter van wordt. Zo formuleert minister Kaja Ollongren het: “De Omgevingswet is een bijzondere wet, deze daagt nadrukkelijk uit om oplossingsgericht naar maatschappelijke opgaven te kijken. Met deze wet gaan we ontwikkeling mogelijk maken”.
- Ten tweede ligt er voor veel beleidsvelden al actueel beleid. Het is niet de bedoeling om dat allemaal opnieuw te heroverwegen. Doel is om te bepalen wat we als beleidsuitgangspunt meenemen en voor welke vragen we in het kader van deze Omgevingsvisie beleid opstellen. In de volgende fase gaan we dan op zoek naar de verbanden en integrale beleidsdoelen.

In deze fase hebben we ervoor gekozen om met een select aan strategische en vertegenwoordigende partijen te spreken. Organisaties die we nu nog niet gesproken worden in de volgende fases wel betrokken. Dan is ook ruimte om nog nieuwe vraagstukken in te brengen.

Partners die we gesproken hebben om tot deze startnotitie te komen

Dorpsraden en dorpsagenda's (groepsinterview)
Allen uitgenodigd, deze waren aanwezig:

- Dorpsraad Berg en Dal
- Dorpsagenda Leuth en Erlecom
- Vitaal Kekerdom
- Dorpsvereniging Heilig Landstichting
- Stichting Samen op De Horst

Ondernemersverenigingen (groepsinterview)
Allen uitgenodigd, deze waren aanwezig:

- BIZ centrum Groesbeek
- Groesbeekse Ondernemersvereniging
- BIZ centrum Millingen aan de Rijn
- Millingse Ondernemersvereniging
- Ondernemend Ubbergen
- Koninklijke Horeca Nederland Werkgroep Berg en Dal
- Stichting Toerisme En Recreatie (STER)

Forte Welzijn - sportstimulering (interview)
Forte Welzijn - maatschappelijk werk (groepsinterview)
GGD (groepsinterview)
Werkgroep Milieu Groesbeek (interview)
Stichting Landschap Ooijpolder-Groesbeek (interview)
Stichting Primair Onderwijs Groesbeek (interview)
Toerisme Visit Arnhem-Nijmegen (interview)
ZLTO (interview)
Erfgoedberaad Berg en Dal (via de mail)
Energiecoöperatie Energierijck (interview)
Radboud Universiteit Living Lab (interview)
Woningcorporatie Oosterpoort (interview)
Woningcorporatie Waardwonen (interview)
Staatsbosbeheer (interview)
Waterschap Rivierenland (interview)
Rijkswaterstaat (interview)
Liander (interview)
Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (interview)
Vitens (via de mail)
Provincie Gelderland (via de mail)

[illegible][illegible]

De Omgevingvisie, en het proces om daartoe te komen, is uitgebreid. Zeker omdat we de visie samen met de samenleving en onze partners willen opstellen. Daarom hebben we het traject opgedeeld in drie fasen met elk eigen participatiemomenten voor het betrekken van inwoners, ondernemers, verenigingen en strategisch partners. Elke fase sluiten we af met een (tussen)product dat we voorleggen aan de raad.

In de derde fase werken we de visie verder uit voor thema's en gebieden. De ontwerp omgevingsvisie is in de lente van 2023 klaar en leggen we dan aan de raad voor. Daarna volgt de formele inspraakrondes en kan de Omgevingsvisie in de tweede helft van 2023 worden vastgesteld.

	(Tussen)product	Verwachte besluitvorming
Fase 1 Analyse kwaliteiten en Vraagstukken	Startnotitie	Juni 2021
Gemeenteraadsverkiezingen (maart 2022)		
Fase 2 Visie op hoofdlijnen	Koersdocument	September 2022
Fase 3 Visie op thema's en gebieden	Ontwerp Omgevingsvisie	April 2023
Vaststelling	Omgevingsvisie	September 2023

2 Waar gaan we het in de Omgevingsvisie over hebben?

De leefomgeving in Berg en Dal heeft een aantal unieke kwaliteiten waar we trots en zuinig op zijn. Tegelijk komt er een aantal grote opgaven op ons af die grote impact hebben op die leefomgeving. De Omgevingsvisie is de plek waarin we onze doelen bepalen en zorgvuldige keuzes maken over de toekomstige ontwikkeling en bescherming van de leefomgeving.

Tijdens de interviews met beleidsmedewerkers en strategische partners zijn enorm veel onderwerpen besproken die in de Omgevingsvisie een plekje zouden moeten krijgen. Het ene strategisch van aard, het andere meer praktisch. We hebben de resultaten van de interviews samengevat in een aantal kernkwaliteiten en thema's met vraagstukken die de input voor de Omgevingsvisie gaan vormen. Deze hebben we in nevenstaande figuur grafisch weergegeven.

Wat zijn kernkwaliteit en vraagstukken?

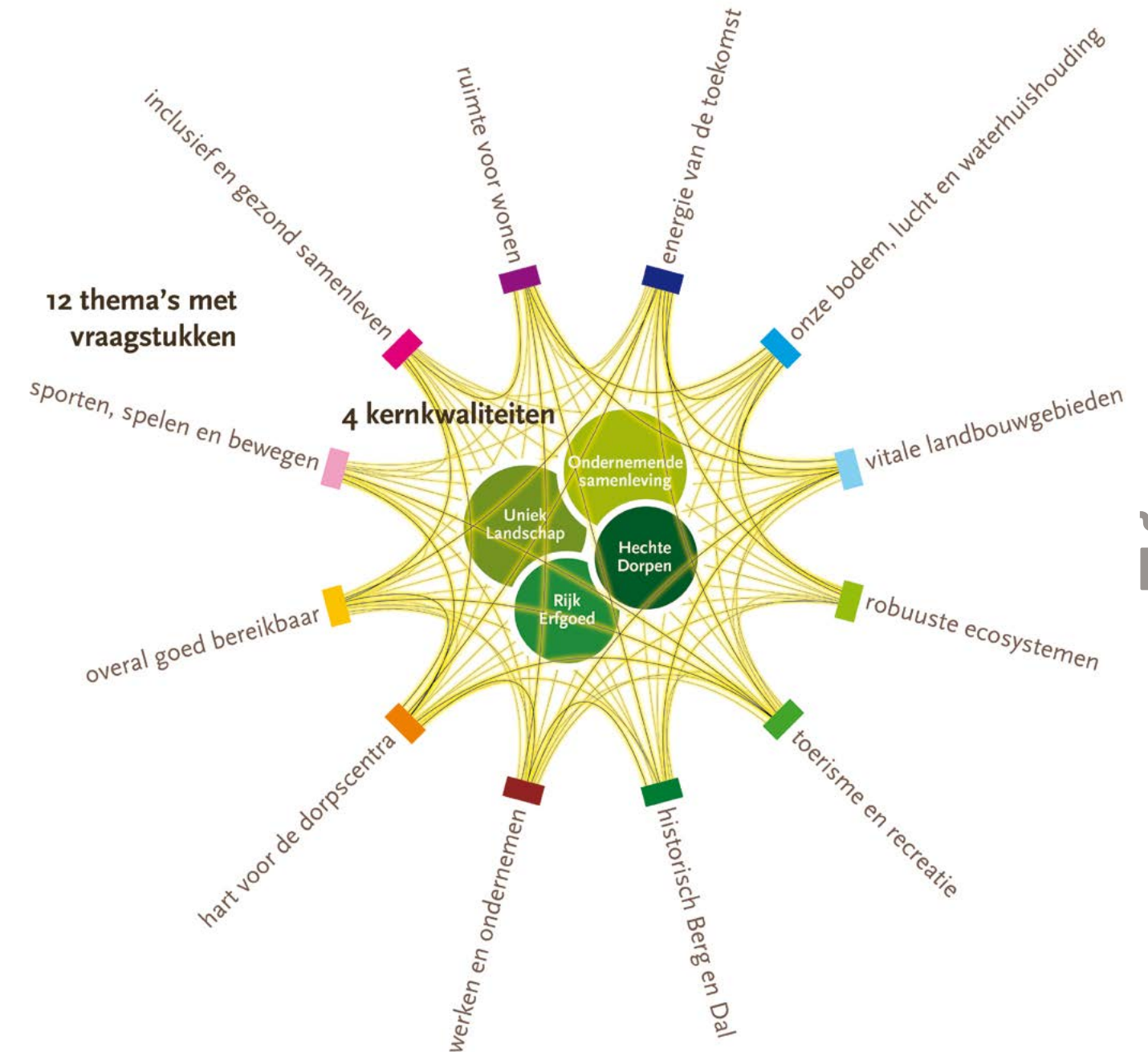
Met een kernkwaliteit bedoelen we een bepaalde eigenschap waarmee de gemeente Berg en Dal zich in positieve zin onderscheidt. De kernkwaliteiten staan straks centraal in de visie en zijn de opmaat naar het bepalen van het DNA van Berg en Dal en de waarden die we belangrijk vinden. De kernkwaliteiten zijn belangrijk om straks keuzes te maken die bij ons passen.

Daarnaast hebben we voor 12 thema's een aantal vraagstukken benoemd. Een vraagstuk komt voort uit een verschil tussen de huidige en gewenste situatie en vraagt om een actieve houding van gemeente en samenleving. We zien een vraagstuk als een opdracht om er in de volgende fase ideeën en oplossingsrichtingen voor te gaan onderzoeken. Deze verkenningen vertalen we dan daarna in de visie in beleidsdoelen en een uitvoeringsagenda.

Van thematische analyse naar integrale oplossingen

In dit hoofdstuk gaan we nader in op de kernkwaliteiten en de vraagstukken per thema. Het is niet bedoeld als compleet vaststaand overzicht maar geeft wel inhoudelijk richting aan de volgende fase. Gedurende het proces kunnen nieuwe vraagstukken en kernkwaliteiten worden ingebracht, een hoge prioriteit krijgen en/of aangescherpt worden.

In de volgende fase gaan we de vraagstukken in samenhang benaderen. Op zoek naar de kansrijke verbanden en integrale oplossingsrichtingen. Daarnaast koppelen we de vraagstukken met de kernkwaliteiten en komen we tot keuzes. Die onderlinge verbanden moeten samen gaan leiden tot de integrale visie voor de leefomgeving. Dit hebben we in nevenstaande figuur weergegeven met de gele lijnen.

2.1 Kernkwaliteiten

De leefomgeving in onze gemeente heeft een aantal kwaliteiten waar we trots op zijn. In de kern zijn er steeds vier kwaliteiten die terugkomen in de analyses en interviews. Dat zijn het unieke landschap, het rijke erfgoed, de hechte dorpen en ondernemende samenleving. Dit zijn de kernkwaliteiten die we belangrijk vinden en in de Omgevingsvisie centraal willen zetten.

Uniek landschap

Onze gemeente maakt in z'n geheel onderdeel uit van de Gelderse Poort, een van de 20 Nationale Landschappen. Het landschap bestaat een rijke combinatie van agrarisch gebied, natuur en cultuurhistorie die uniek is in ons land. Van de uiterwaarden bij de Waal via de Ooijpolder naar de stuwwal, de hellingen bij Groesbeek richting het Reichswald in Duitsland. En in dat landschap liggen diverse dorpen met elk een eigen karakter. Zowel bewoners als bezoekers genieten hiervan.

Tegelijkertijd staat het landschap onder druk. Ontwikkelingen zoals woningbouw, de energietransitie, recreatie en klimaatadaptatie vragen om extra ruimte waardoor het landschap aangetast kan worden. Om hierop te sturen hebben we als gemeente

onlangs het Voorbeeldenboek vastgesteld. Dit is een belangrijk beleidskader om ervoor te zorgen dat nieuwe ontwikkelingen zorgvuldig in het landschap worden ingepast. Voor de langere termijn is het vooral van belang om de unieke kwaliteiten en de kansen die dat ook biedt, te behouden, te versterken en te benutten.

Rijk erfgoed

Met het Romeinse verleden, de middeleeuwse elementen, de verhalen van de Tweede Wereldoorlog en de wederopbouw, heeft Berg en Dal ook een zeer rijk cultuurhistorisch erfgoed. De combinatie van verhalen uit diverse perioden is echt uniek in Nederland. De overblijfselen van het Romeins Aquaduct zijn zelfs genomineerd als UNESCO werelderfgoed.

Net als het landschap staat ook het cultuurhistorische erfgoed onder continue druk. Het verdient blijvende aandacht om het aan toekomstige generaties door te kunnen blijven geven.

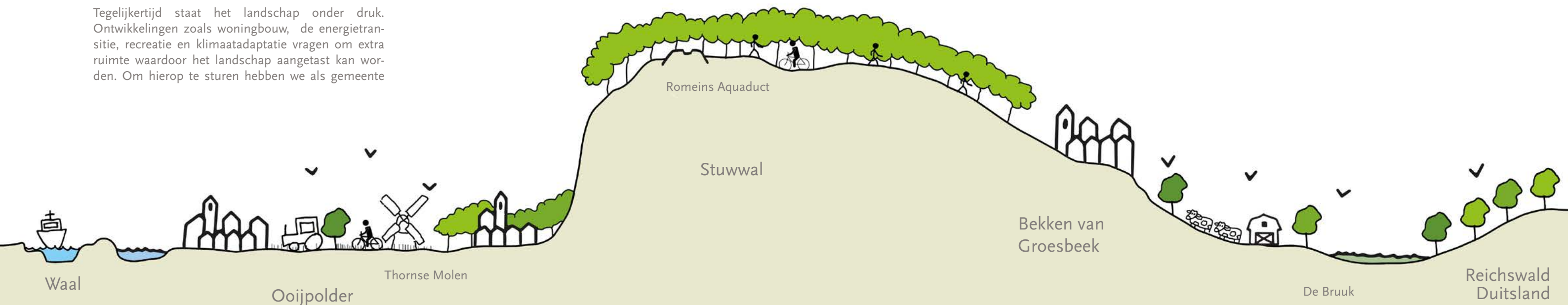
Hechte dorpen

Derde kernkwaliteit waar Berg en Dal in uitblinkt, zijn de sterke sociale banden. Onze gemeente bestaat uit een groot aantal dorpen met elk hun eigen karakter en hechte gemeenschap. De dorpen hebben een (om-

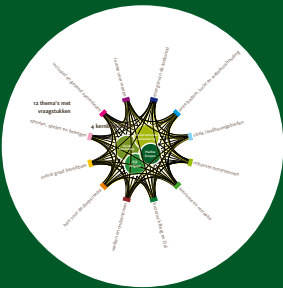
vang)rijk verenigingsleven. De festiviteiten rondom carnaval en de kermis zijn belangrijke jaarlijkse evenementen waar mensen samenkomen en elkaar ontmoeten.

Ondernemende samenleving

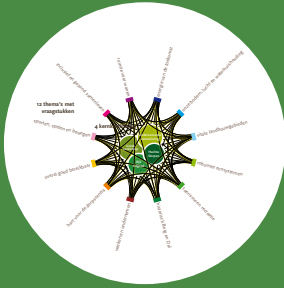
Daarnaast heeft Berg en Dal een sterke ondernemersgeest. In de gemeente zijn veel ondernemers actief in allerlei sectoren die inspelen op de kansen van de unieke ligging en karakter van Berg en Dal. Zij zorgen voor werkgelegenheid en sponsoring van het verenigingsleven. De zorgeconomie is groot, mensen kijken naar elkaar om. Dat is kenmerkend voor de samenleving in Berg en Dal.

Kernkwaliteit Uniek Landschap

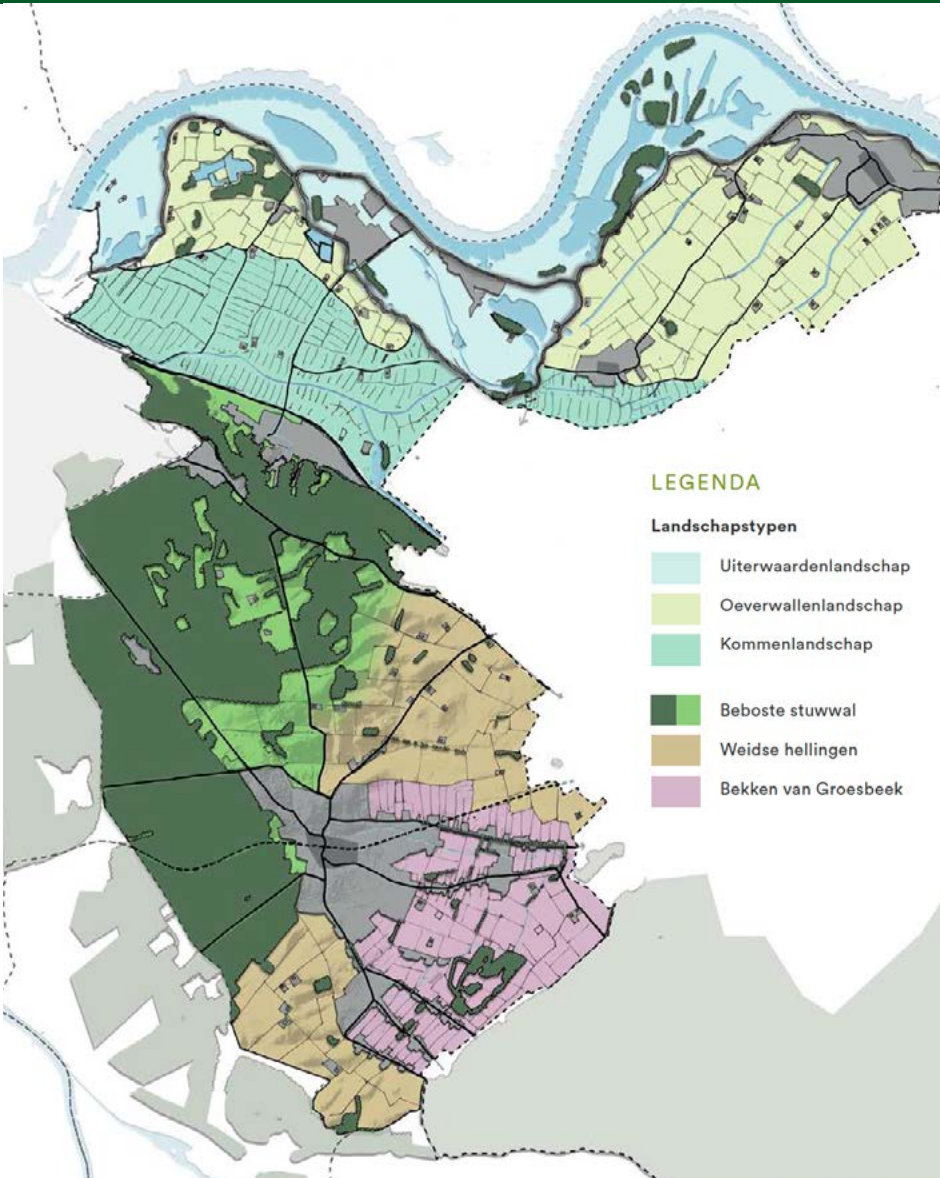
Kernkwaliteit Rijk Erfgoed

De gemeente Berg en Dal maakt in z'n geheel onderdeel uit van Geldersche Poort, een van de 20 Nationale Landschappen in Nederland (bron: PBL)

Voorbeeldenboek: toetsingskader voor een zorgvuldige landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen (bron: Bosch en Slabbers)

Jaarlijkse luchtlandingen ter herinnering aan Operation Market Garden in de Tweede Wereldoorlog

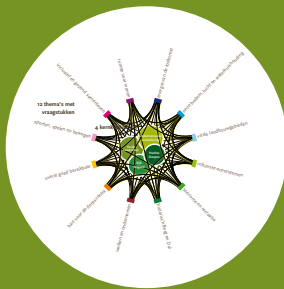

Het Louisedal, onderdeel van het Romeinse Aquaduct dat is genomineerd als UNESCO werelderfgoed.

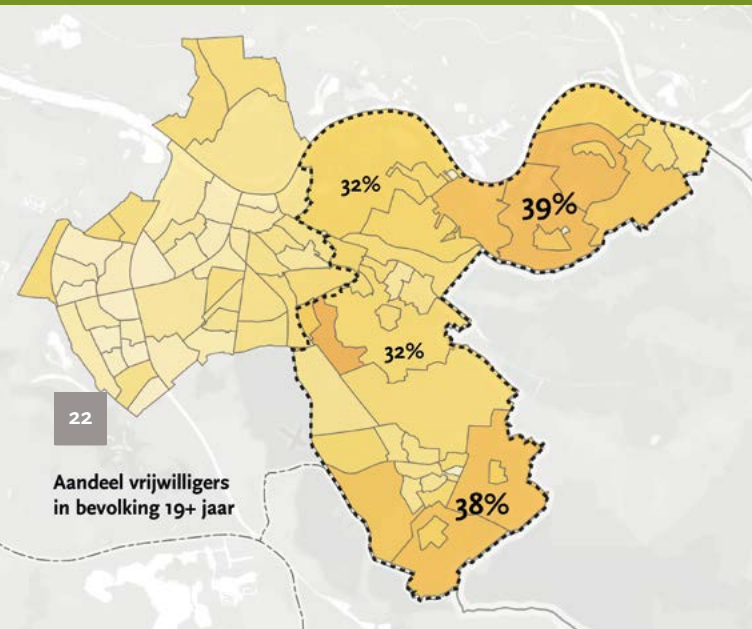
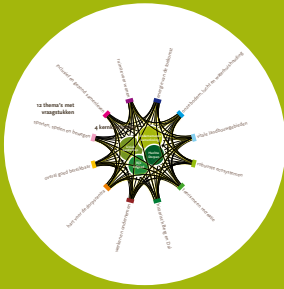

De Thornse molen. Oorspronkelijk uit de vijftiende eeuw. In de Tweede Wereldoorlog verwoest en in 2015 herbouwd met nu een restaurant.

Kernkwaliteit
Hechte Dorpen

Kernkwaliteit
Ondernemende samenleving

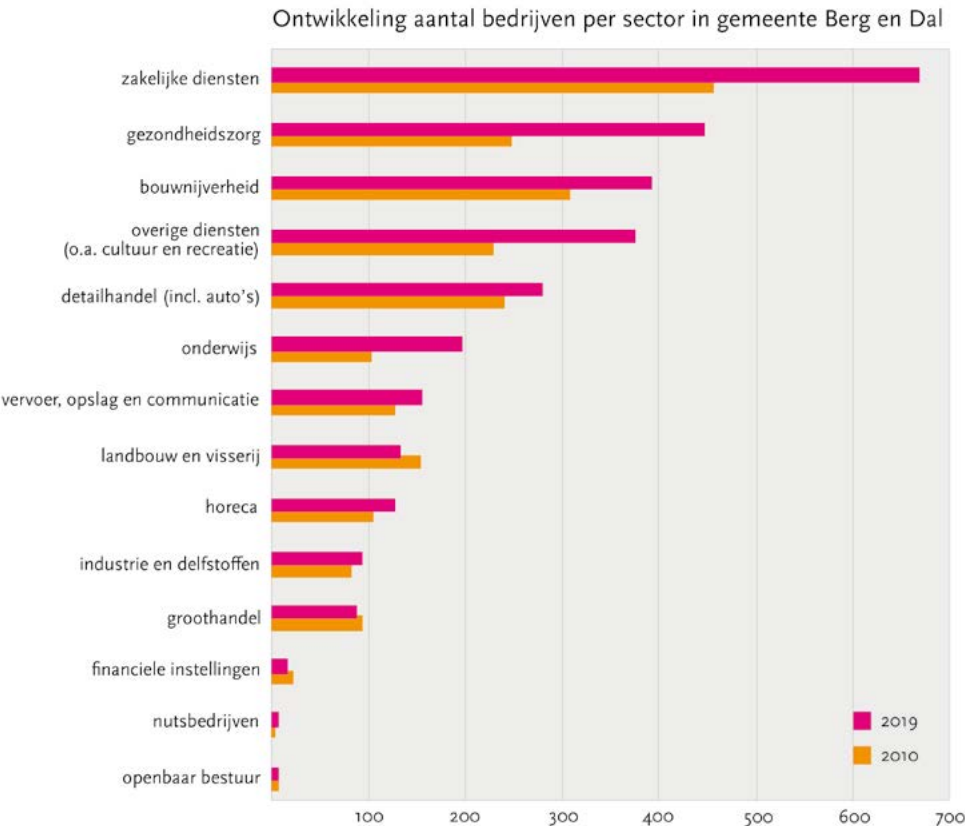

De gemeente Berg en Dal heeft een relatief hoog aandeel vrijwilligers (bron: GGD Gelderland-Zuid, cijfers wijken en buurten (SMAP))

Carnaval: belangrijk evenement voor de lokale gemeenschap.

Bedrijvendag Scheepswerf. Het bedrijfsleven is belangrijk voor sponsoring van het lokale verenigingsleven.

Fors groei van het aantal bedrijven tussen 2010 en 2019 in de gemeente Berg en Dal (bron: PWE 2019, Provincie Gelderland)

2.2 Vraagstukken per thema

Actuele trends leggen een claim op de fysieke leefomgeving en vragen om een goede afweging. Hieronder een korte schets van de trends en opgaven die voor de Omgevingsvisie relevant zijn.

De actuele trends

Het is een dynamische tijd met een aantal grote opgaven die op ons afkomen. Zo is er grote behoefte aan nieuwe woningen voor uiteenlopende bevolkingsgroepen. Vooral ouderen en jongeren vinden maar moeilijk een passende woning. Maar ook specifieke groepen zoals kwetsbare mensen met een zorgvraag en arbeidsmigranten willen we graag midden in onze samenleving laten wonen en een goede woning bieden.

Het klimaat verandert en de kans op piekbuien, droogte en hittestress neemt toe. We moeten hierop gaan inspelen door onze leefomgeving anders in te richten. Om verdere opwarming van de aarde te voorkomen hebben we afspraken gemaakt over het terugdringen van de CO₂ uitstoot en de opwek van zonne- en windenergie. Daar is ruimte voor nodig.

De effecten van intensivering van de landbouw op het landschap, milieu en bodem zijn groot. De biodiversiteit loopt terug, al zien we ook dat de natuur snel kan herstellen als ze de ruimte krijgt. Een toenemend aantal boeren stopt en de overblijvende boeren worden groter. Dat is een landelijk beeld maar speelt ook in Berg en Dal. Tegelijk zijn de boeren belangrijke dragers van het landschap. De uitdaging is om de landbouw bedrijfsmatig gezonder en tegelijkertijd duurzamer te maken.

Onze gemeente trekt jaarlijks vele toeristen en recreanten die afkomen op ons landschap, erfgoed, musea,

wandel- en fietsroutes en (sport)evenementen. Dat is belangrijk voor onze economie maar levert op enkele plekken ook recreatiedruk op. Het is zoeken naar de juiste balans.

De zorg staat onder druk. Een gezonde levensstijl is steeds belangrijker bij het voorkomen van ziekte. Ons landschap biedt mooie mogelijkheden om te bewegen en te sporten, maar we zien ook dat beweging onder de bevolking afneemt. De opgave is hoe we bewegen optimaal stimuleren en de leefomgeving daarvoor benutten en geschikt maken.

De lokale economie groeit de laatste jaren stabiel. Belangrijke sectoren zijn de zorg, vrije tijd en bouw. Een vitale lokale economie biedt werkgelegenheid en is belangrijk als sponsor van verenigingen. Wel is er steeds minder ruimte beschikbaar op de bedrijventerreinen en zien we tegelijkertijd juist toenemende leegstand in de dorpscentra door de enorme groei van online winkelen. De positie van de dorpscentra als ontmoetingsplek komt daarmee onder druk te staan.

12 thema's

De Omgevingsvisie is de juiste plek om de ambities voor deze opgaven te bepalen en met elkaar te verbinden. Om hier invulling aan te geven, zijn voor 12 thema's een aantal vraagstukken benoemd die de agenda vormen voor de Omgevingsvisie. Op de volgende pagina zijn de vraagstukken per thema samengevat. Verderop in deze startnotitie is achtergrondinformatie te vinden over hoe deze vraagstukken volgen uit een analyse van actuele trends en de wijze waarop het huidige beleid daarop ingrijpt. Daar komen een aantal constatering uit die leiden tot de vraagstukken.

De vraagstukken voor de 12 thema's die we in de volgende fase samen met onze inwoners, ondernemers en partners willen gaan onderzoeken

Sporten, spelen en bewegen
Inclusief en gezond samenleven
Ruimte voor wonen
Energie van de toekomst
Onze bodem, lucht en waterhuishouding
Vitale landbouwgebieden
Robuuste ecosystemen
Toerisme en recreatie
Historisch Berg en Dal
Werken en ondernemen
Hart voor de dorpscentra
Overal goed bereikbaar

Hoe kunnen we sturen op een betere spreiding van kwetsbare groepen en de voor hen benodigde voorzieningen?	Welke doelgroepen, functies, activiteiten en combinaties zijn kansrijk en wenselijk voor een breder gebruik van de sportaccommodaties?	Hoe kunnen we de opbrengsten van duurzame energie inzetten voor de maatschappelijke en economische ontwikkeling van de dorpen?	Hoe kunnen we woningbouw op inbreidingslocaties versnellen en welke mogelijkheden zijn er om hier als gemeente een bijdrage aan te leveren?
Welke aspecten zijn van belang voor gezonde en veilige wijken waar ruimte is voor iedereen en hoe bereiken we dat?	Hoe zorgen we ervoor dat de makkelijke keuze de gezonde keuze wordt in de dagelijkse verplaatsingen van inwoners?	Wat zijn de mogelijkheden voor de opwek van duurzame energie om onze doelen voor 2030 te halen en hoe kunnen we dat ruimtelijk inpassen?	Hebben we op lange termijn nieuwe uitbreidingslocaties voor woningen nodig? Zo ja, welke locaties komen in aanmerking en welke voorwaarden?
Hoe zorgen we in de wijken voor een goede balans tussen klimaatadaptatie en behoud van bereikbaarheid en parkeren?	Wat is er nodig in de leefomgeving om jongeren nog meer naar buiten en aan het bewegen te krijgen?	Is het mogelijk om kleine energieprojecten op een (landschappelijk) verantwoorde manier sneller mogelijk te maken?	Hoe kunnen we met ons woningbouwbeleid sturen op een evenwichtige bevolkingsopbouw en het voorkomen van krimp in de dorpen?
Aan welke nieuwe woonvormen is behoefte, wat zijn geschikte locaties en hoe kunnen we de ontwikkeling stimuleren?	Waar en hoe kunnen we het beste ruimte bieden aan welke vormen van landbouw en onder welke voorwaarden?	Wat zijn de mogelijkheden voor de opslag van energie zodat netinstabiliteit kan worden voorkomen?	Hoe zorgen we voor voldoende en passende huisvesting voor arbeidsmigranten?
Vanuit welke economische sectoren is behoefte aan nieuwe vestigingslocaties en welke vestigingscriteria zijn voor hen belangrijk?	Hoe zorgen we voor een natuur- en landschapsinclusieve landbouw en wat kunnen we daar als gemeenschap aan bijdragen?	Wat zijn de (koppel)kansen van de warmtetransitie om de omgevingskwaliteit in de woonwijken te vergroten?	Hoe gaan we om met bebouwing en landschapselementen die we cultuurhistorisch waardevol vinden maar nu geen beschermde status hebben?
Aan welk type werkgelegenheid is vanuit onze beroepsbevolking extra behoefte en hoe kunnen we daar in onze lokale economie voor zorgen?	Welke functies vinden we wenselijk voor hergebruik van vrijkomende agrarische bebouwing en percelen en onder welke voorwaarden?	Welke mogelijkheden zijn er om de grote natuurgebieden en ecosystemen verder te versterken en beter met elkaar te verbinden?	Welke verhalen vertellen de cultuurhistorische elementen en hoe kunnen we die koppelen aan economische en maatschappelijke ambities?
Hoe kunnen we ervoor zorgen voor verduurzaming en verhoging van de ruimtelijke kwaliteit van de bedrijventerreinen?	Wat zijn de kansen van lokale voedselkringlopen voor ondernemers en toerisme en hoe kunnen we deze stimuleren?	Hoe kunnen we ervoor zorgen dat de natuurlijke 'groenblauwe' dooradering van landbouwgebieden wordt vergroot?	Wat betekent het voor onze gemeente dat binnenkort een deel van ons landschap UNESCO werelderfgoed is en welke kansen biedt het?
Wat zijn de kansen en mogelijkheden om onze economie circulair te maken?	Waar in onze gemeente is winst te halen in een betere bodem- en luchtkwaliteit en wat is ervoor nodig om dat te bereiken?	Welke mogelijkheden zijn er voor vergroening en meer biodiversiteit in de bebouwde omgeving? Wat is nodig voor natuurinclusieve dorpen?	Hoe zorgen we ervoor dat buslijnen sneller en efficiënter worden en tegelijk voldoende bereikbaar blijven voor alle bevolkingsgroepen?
Waar moeten dorpscentra minimaal aan voldoen en welke nieuwe functies zijn kansrijk om de centrumgebieden vitaal te houden?	Hoe zorgen we voor een goede balans tussen de kwaliteit van de bodem en het gebruik ervan voor nieuwe ontwikkelingen?	Welke deelgebieden zijn geschikt voor welke intensiteit en type van recreatie en toerisme? En onder welke voorwaarden?	Hoe zorgen we voor veilige en aangename routes voor alle verkeersdeelnemers en wandelaars en fietsers in het bijzonder?
Wat is ervoor nodig om de ontmoetingsfunctie van de dorpscentra voor de lokale bewoners te vergroten?	Hoe kunnen we hemelwater zo lang mogelijk vasthouden om wateroverlast te voorkomen en de kwelstromen vanuit de stuwwal te beschermen?	Wat is er nodig om Berg en Dal verder te ontwikkelen als toeristisch-recreatieve 'Green Destination' en wandelen en fietsen verder te stimuleren?	Welke mogelijkheden zijn er om de overlast van verkeer en parkeren op populaire routes en bij toeristische trekpleisters te verminderen?
Hoe kunnen we de beeldbepalende panden in de dorpscentra die vrijkomen inzetten voor versterking van de centrumgebieden?	Wat is ervoor nodig om overstromingsgevaar tot een minimum te beperken en tegelijk de grondwaterstand in de polder op peil te houden?	Hoe zorgen we ervoor dat de kwaliteit van het huidige en toekomstige a verbeterd en beter aansluit bij ons gewenste toeristische profiel?	Welke aspecten zijn van belang om tot een zorgvuldige inpassing te komen van voorzieningen voor de digitale bereikbaarheid?

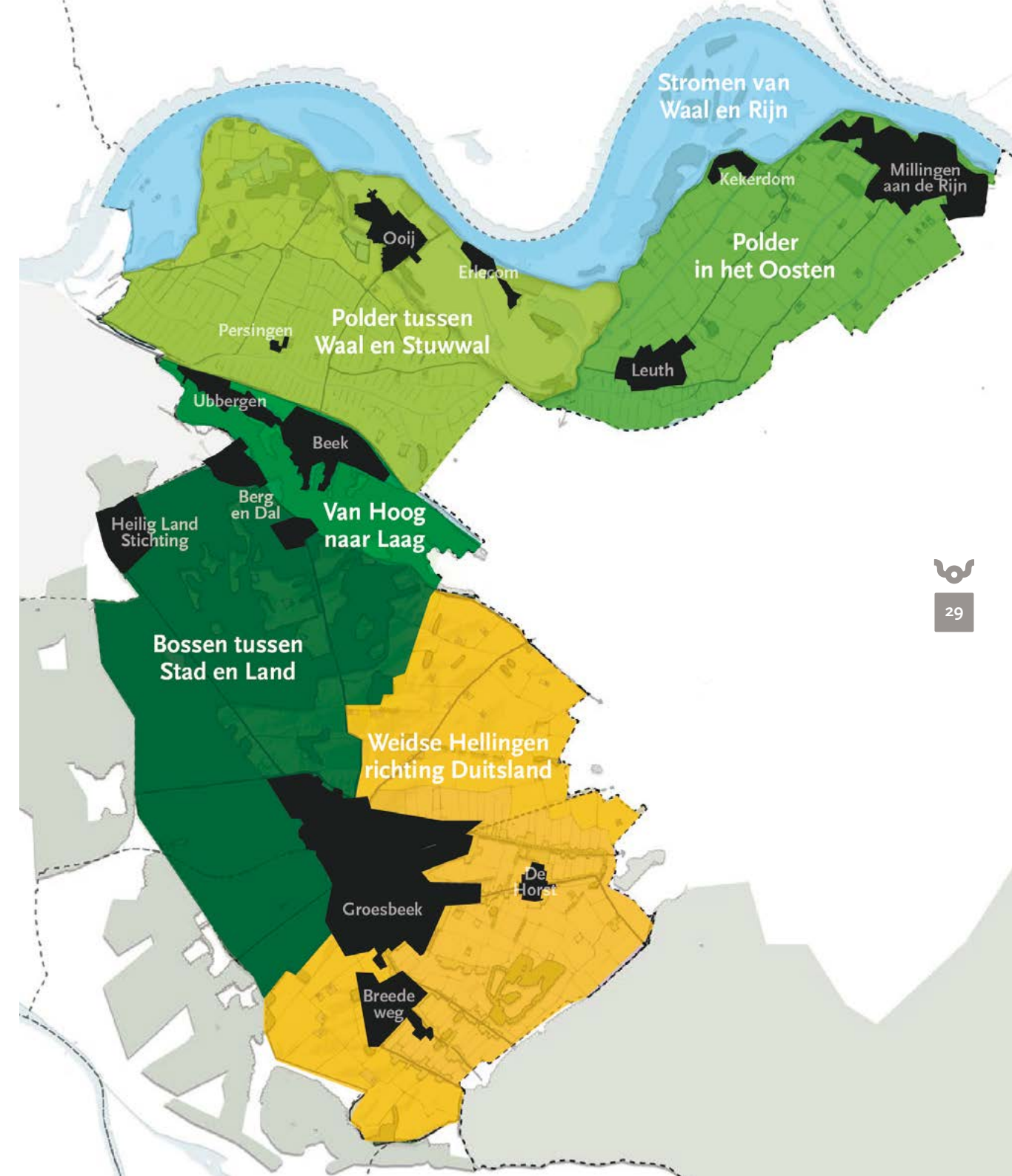
2.3 Gebiedsgerichte uitwerking

De vraagstukken die in de vorige paragraaf zijn benoemd, vormen het vertrekpunt voor de volgende fase van het proces. Daarin gaan we op zoek naar ideeën en oplossingsrichtingen voor de vraagstukken. Dit zal resulteren in een visie op hoofdlijnen voor de leefomgeving in Berg en Dal.

In de fase daarna werken we de visie op hoofdlijnen verder uit in beleidsdoelen voor bepaalde thema's en een uitvoeringagenda. Omdat onze gemeente bestaat uit een grote variatie in landschappen en deelgebieden met elk een eigen karakter, zullen beleidsdoelen per deelgebied andere accenten krijgen. Altijd gerelateerd aan de visie op hoofdlijnen maar wel met ruimte voor een eigen invulling en eigen accenten.

In de kaart hiernaast is een eerste indeling gemaakt van samenhangende deelgebieden op basis van onder andere de ligging, karakter en landschap. Deze indeling is bedoeld als eerste richting en kan gedurende het proces nog worden aangepast. De definitieve indeling van de gemeente in logische samenhangende deelgebieden volgt uit het proces dat we in de volgende fases gaan doorlopen.

Eerste richting om tot samenhangende deelgebieden te komen met eigen gebiedsdoelen

2.4 Bovenlokale schaalniveaus

De gemeente Berg en Dal staat niet op zichzelf. We hebben sterke relaties met gebieden om ons heen en zijn onderdeel van diverse samenwerkingsverbanden. Bij het opstellen van de visie zullen we rekening houden met ontwikkelingen en kansen op de volgende hogere schaalniveaus.

Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Als gemeente Berg en Dal zijn we onderdeel van het samenwerkingsverband in de regio Arnhem-Nijmegen. Samen werken we aan de 'Groene Metropoolregio'. Deze is vertaald naar de Regionale Agenda met daarin vijf centrale opgaven: groene groeiregio, productieve regio, verbonden regio, circulaire regio en ontspannen regio. Het is de gezamenlijke agenda die richting geeft aan onze inhoudelijke samenwerking: fris, innovatief, integraal en verbindend. Ons inhoudelijk kompas voor versterking van de regionale samenwerking in de komende jaren. Om in de Groene Metropool de groei van landschap, wonen, economie en mobiliteit goed vorm te geven wordt daarnaast een verstedelijkingsstrategie opgesteld. En om uitvoering te geven aan de energietransitie hebben we gezamenlijk de Regionale EnergieStrategie (RES) opgesteld. Deze strategieën en de benoemde vijf regionale opgaven hangen nauw samen met de vraagstukken die we benoemd hebben voor de Omgevingsvisie.

Samenwerkingsgebied Regio Nijmegen

Daarnaast zijn we onderdeel van het werkgebied van de Omgevingsdienst Regio Nijmegen. De gemeenten en de omgevingsdienst werken op tal van terreinen waaronder milieu en bodem. We trekken samen op bij de implementatie van de Omgevingswet. De koers die we in de Omgevingsvisie bepalen zullen we dan ook met de regiogemeenten en de Omgevingsdienst afstemmen.

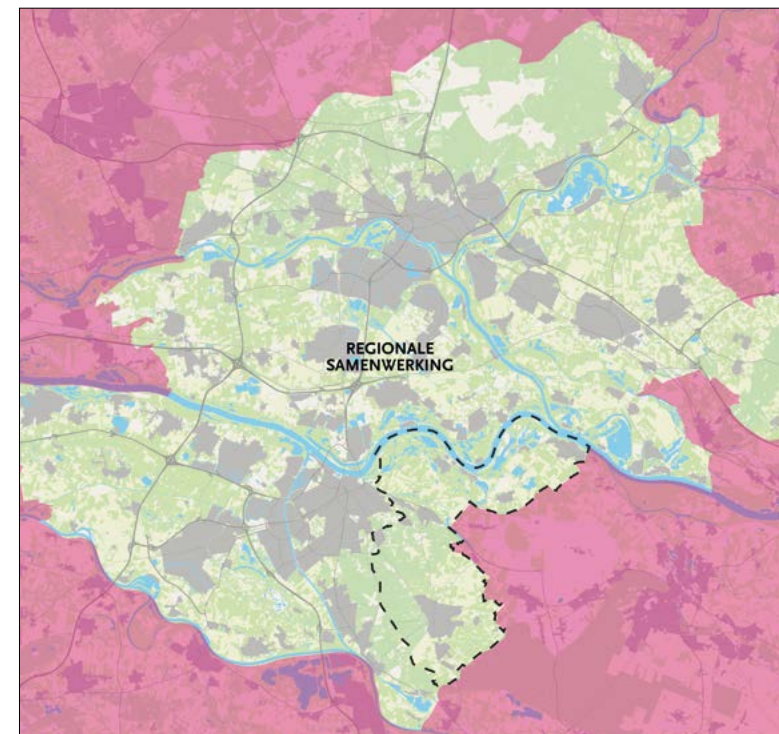
Grensoverschrijdende samenwerking

Verder onderhouden we contacten met de Duitse buurgemeenten in het samenwerkingsverband Grenzland-Draisine. Het opstellen van de Omgevingsvisie biedt de mogelijkheid om ruimtelijk beleid af te stemmen met de gemeenten Kranenburg en Kleve. Er liggen kansen om zeker voor een aantal vraagstukken de onderlinge samenwerking te zoeken. Daarnaast is Berg en Dal onderdeel van de Euregio Rijn-Waal. Een intergemeentelijke samenwerking om de integratie van Europa te bevorderen. De Euregio heeft tot doel mensen met elkaar te verbinden door grenzen op allerlei terreinen te overwinnen. In de Strategische Agenda 2025+ zijn gezamenlijke ontwikkelingskansen benoemd op het gebied van economie en klimaat, arbeidsmarkt en onderwijs, leefbaarheid en Euregionale identiteit. Dit zijn thema's die ook in de Omgevingsvisie aan de orde zullen komen.

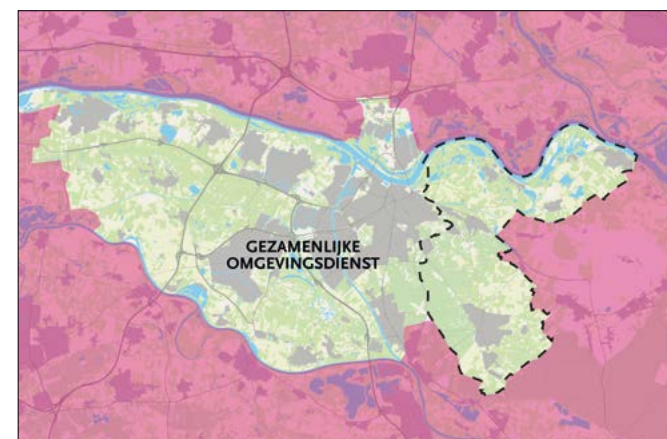
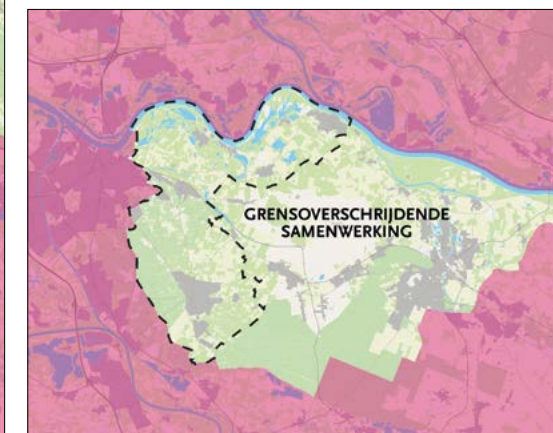
Berg en Dal en directe omgeving

Verder kan Nijmegen-Oost, de gemeente Berg en Dal en het directe grensgebied in Duitsland gezien worden als samenhangend geheel. Van oudsher bezoeken bewoners uit met name het oostelijk deel van Nijmegen het groene gebied in de Ooijpolder en rondom Berg en Dal om te ontspannen en recreëren. Vroeger liep er zelf een directe tramlijn tussen Nijmegen-Oost richting Berg en Dal. Die is inmiddels verdwenen maar nog steeds komen veel Nijmegenaren in Berg en Dal. Daarnaast zijn de afgelopen decennia veel bewoners uit Nijmegen en omgeving verhuisd naar Kleve en Kranenburg waardoor daar een groot deel van de bevolking Nederlands is. Voor een deel zijn deze bewoners nog steeds op Nijmegen en Berg en Dal gericht waardoor de onderlinge uitwisseling groot is. Het gebied bestaande uit Nijmegen-Oost, gemeenten Berg en Dal en de grensstreek in Duitsland heeft ook een eigen lokale weekkrant (De Rozet). Dat laat ook zien dat de onderlinge relaties groot zijn.

Samenhangend gebied: Regio Arnhem-Nijmegen

Samenhangend gebied: Grenzland-Draisine

Samenhangend gebied: Omgevingsdienst Regio Nijmegen

Samenhangend gebied: Verspreiding weekkrant De Rozet

Regio Arnhem-Nijmegen

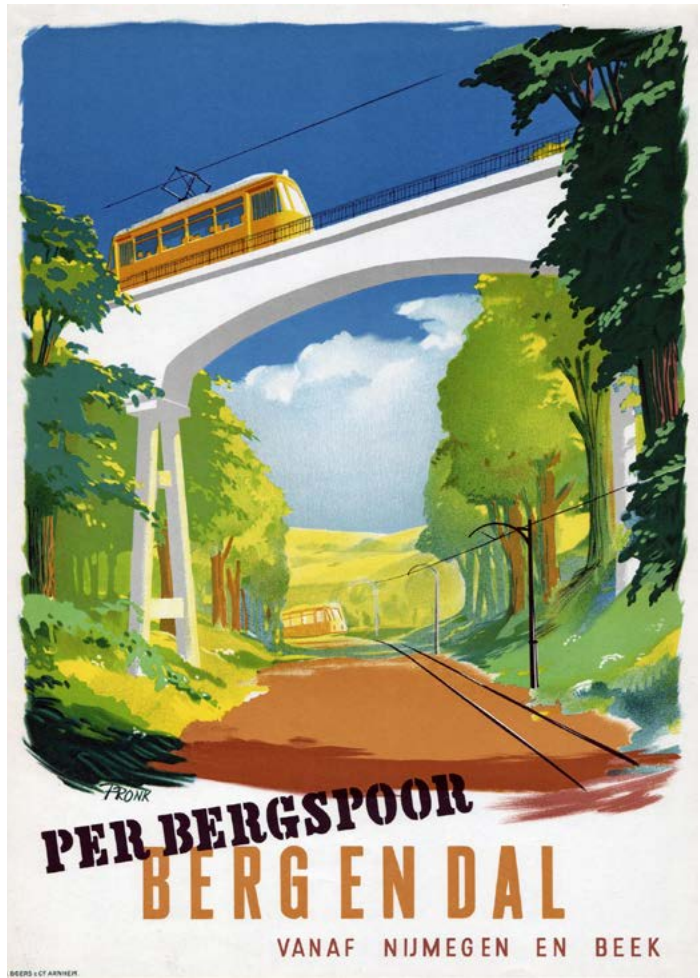
Regionale Agenda

32

15 oktober 2020
Stuurgroep Versterking regionale samenwerking
Regio Arnhem-Nijmegen

De opgaven die in de Regionale Agenda benoemt zijn hebben sterke raakvlakken met de vraagstukken die we voor Berg en Dal benoemd hebben.

Van oudsher zijn de banden sterk tussen Nijmegen-Oost, de gemeente Berg en Dal en het directe grensgebied

Omgevingsdienst
Regio Nijmegen

grenzland-draisine.eu
Kleve – Kranenburg – Groesbeek

33

DE ROZET

iedere 14 dagen gratis huis-aan-huis
oplage: 25.000
jaargang 34 nr. 25

Oorlogsherinneringen uit Ooij en omgeving gevraagd

In het afgelopen jaar zijn er prachtig verzorgde boeken uit Millingen, Kekerdom, Leuth en recent uit Beek verschenen met verhalen en foto's uit het laatste oorlogsjaar, met name de evacuatie. De initiatiefnemers onder leiding van Johan Bekhuis vinden het doodzonde dat er juist van de Ooij, waar zoveel oorlogsgeweld is geweest, nog geen boek is gemaakt. Daarom hebben zij enkele mensen, onder andere Cea van Dillen- Janssen, Paul Remy en Wim Ebben gevraagd om als trek- kers de mensen in Ooij te vragen om met hun oorlogsherinneringen, brieven dagboeken, foto's en andere documen- tatie te komen. Kijk eens op de zolder in kasten en laden. Wie weet wat er voor de dag komt. Ze doen dit graag en hebben intussen al een paar verhalen binnen. Dus de vraag is: "wie doet er mee?" Het is misschien wel de laatste kans om oorlogsverhalen uit de Ooij voor het nageslacht vast te leggen. Wie verhalen of foto's of misschien wel een oud dagboek uit die tijd heeft, mail het naar Wim Ebben, wimebben1221@upcmail.nl.

Nieuws van de Voedselbank

Inzamelingsactie Voedselbank Groesbeek e.o. AH en Aldi te Millingen

Ook dit jaar houden we de december- actie voor de Voedselbank om onze voorraad houdbare gezonde voeding weer op peil te brengen. Dit keer op 12 december. Onze Voedselbank verzorgt wekelijks voedselpakketten voor kleine en grote huishoudens in ons gebied. Gelukkig krijgen we door het jaar heen regelmatig voedingsproducten aange- boden en daar zijn we uiteraard heel blij mee. Maar vaak betreft dat niet de

IN DEZE ROZET:

- Zakelijk op 5-6
- Jeugd&Jongeren op 7
- Cultureel op 9
- Senioren op 11
- Gemeentepagina op 13-16
- Natuur op 17
- Welzijn op 19
- Knipselpuzzel op 20
- Kerk op 21
- Nijmegen op 22-23
- Autopagina op 25

Millingen a/d Rijn, Kekerdom Erlecom, Leuth, Ooij, Persingen, Beek, Ubbergen, Berg en Dal, Nijmegen-oost, Groesbeek, de Horst, Breedeweg Heilig Landstichting Kranenburg, Wyler, Zyfflich, Keeken, Bimmen

2.5 Sturing en uitvoering

Naast het bepalen van de beleidsdoelen voor thema's en deelgebieden willen we in de Omgevingsvisie ook ingaan op hoe we die doelen willen gaan bereiken. Zo kunnen we na vaststelling van de visie meteen aan de slag met de uitvoering en doorwerking ervan.

Input voor hele beleidscyclus

De beleidsdoelen die we in de Omgevingsvisie bepalen vormen de input voor de gehele beleidscyclus. We gaan in de visie aangeven voor welke onderdelen we een 'omgevingsprogramma' willen maken. Dit is een van de andere instrumenten onder de Omgevingswet. Het biedt de mogelijkheid om de beleidsdoelen uit de Omgevingsvisie voor een bepaald thema of deelgebied verder uit te werken en te vertalen naar een concrete uitvoeringsagenda. Dit kunnen thema's of deelgebieden zijn die een hoge urgentie hebben en/of maatschappelijk relevant zijn. Als bijvoorbeeld blijkt dat het verbeteren van de luchtkwaliteit een erg belangrijk onderwerp is waarvoor we hoge ambities hebben bepaald, dan kunnen we daarvoor specifiek een programma opstellen om er als gemeente ook actief uitvoering aan te geven.

Daarnaast vormt de visie ook een afwegingskader voor initiatieven. Aan de hand van de bepaalde beleidsdoelen wordt het mogelijk om initiatieven te toetsen op wenselijkheid. Het gaat dan om plannen en initiatieven die niet passen in de geldende regels (in het bestemmingsplan of Omgevingsplan), maar misschien wel wenselijk zijn en passen bij de beleidsdoelen. We bepalen aan de hand van de Omgevingsvisie welke initiatieven wenselijk zijn, hoe ze wenselijk te maken zijn en wat eventueel de voorwaarden zijn om eraan mee te werken.

Rolverdeling gemeente en samenleving

We willen de beleidsdoelen die we straks in de Omgevingsvisie hebben bepaald, ook graag met onze inwoners en ondernemers samen gaan realiseren. We kunnen als gemeente zelf acties ondernemen maar willen ook graag dat de samenleving de ruimte krijgt om de leefomgeving te verbeteren.

In de visie zullen we straks per beleidsdoel aangeven hoe we de rolverdeling voor ons zien. Dat hoeft niet bij elk thema of in elk gebied hetzelfde te zijn. Zo kan de gemeente bijvoorbeeld de ene keer een trekkende rol op zich nemen en in het andere geval juist een meer faciliterende rol en het initiatief overlaten aan de samenleving. In sommige gevallen kan het juist wenselijk zijn dat de samenleving en gemeente als partners invulling geven aan een bepaald beleidsdoel.

Hiermee sluiten we aan bij de ambities en uitgangspunten zoals we die recent ook in de nota participatie hebben benoemd. Dat betekent dat we beleid en de uitvoering ervan samen met onze inwoners en ondernemers opstellen. En dat we ruimte willen geven aan initiatief vanuit de samenleving en dat ook willen stimuleren.

Evaluatie en monitoring

In de beleidscyclus zoals die in de Omgevingswet is bedoeld, is het belangrijk om het beleid en de uitwerking ervan continu te monitoren en evalueren. Op basis daarvan kan het nodig zijn om de beleidsdoelen in de Omgevingsvisie na een aantal jaar op onderdelen bij te stellen of aan te vullen. In de omgevingsvisie zullen we een plan opnemen over hoe we omgaan met evaluatie en monitoring in de gehele beleidscyclus na vaststelling van de visie.

3 Hoe gaan we het gesprek met de samenleving organiseren?

De kernkwaliteiten en vraagstukken zoals we die in het vorige hoofdstukken hebben benoemd, zijn input voor het proces dat we in de volgende fase met onze inwoners, ondernemers en (keten)partners willen ingaan. Zoals gezegd, we willen de Omgevingsvisie nadrukkelijk samen met de samenleving opstellen zodat het een visie wordt die aansluit op de praktijk en waar inwoners, organisaties en ondernemers mee vooruit kunnen. In dit hoofdstuk gaan we in op hoe we het proces en de participatie in de volgende fases gaan organiseren.

3.1 Uitgangspunten

De gemeente Berg en Dal vindt participatie erg belangrijk. We willen graag samen met onze ondernemers en bewoners samenwerken. In de Nota Participatie die onlangs is vastgesteld door de raad, hebben we een viertal ambities benoemd die we ook hanteren voor het opstellen van de Omgevingsvisie.

Duidelijkheid over speelruimte

In de Nota Participatie hebben we de ambitie uitgesproken om ruimte te bieden in beleid voor inbreng vanuit de samenleving waarbij we vooraf de spelregels en kaders afspreken zodat de speelruimte duidelijk is. De Omgevingsvisie is een belangrijk beleids-

document voor de leefomgeving waar we met de samenleving over in gesprek willen. Deze startnotitie vormt het kader, het speelveld voor zowel de inhoud (waar gaan we het over hebben) als het proces (hoe gaan we het gesprek organiseren).

Vanaf het begin in gesprek

In de Nota Participatie hebben we de ambitie uitgesproken om elkaar in een vroeg stadium op te zoeken en gebruik te maken van elkaars kennis en kwaliteiten. Bij het opstellen van de Omgevingsvisie geven we hier invulling aan door vanaf het begin en gedurende het proces diverse participatiemomenten in te bouwen waarin we telkens de resultaten van de vorige keer inbrengen en dat samen weer een stap verder brengen. Bij het opstellen van deze startnotitie zijn we daar al mee gestart door middel van de interviews met strategisch partners.

Op zoek naar oplossingen voor dilemma's

In de Nota Participatie hebben we de ambitie uitgesproken om in vertrouwen eventuele dilemma's in een open gesprek met elkaar te bespreken. We hebben in deze startnotitie een aantal kernkwaliteiten en vraagstukken in de fysiek leefomgeving benoemd. In de volgende fases gaan we deze in onderlinge samenhang verder onderzoeken. Dan zal blijken of, en waar dilemma's naar voren komen die vragen om een

afweging. Die leggen we open op tafel en bespreken samen de mogelijke oplossingsrichtingen. Het is uiteindelijk aan de gemeente om de integrale afweging te maken en te zorgen voor het algemene belang. Om tot die afweging te komen is het wel van groot belang dat alle argumenten, ideeën en oplossingsrichtingen boven tafel komen. Daar willen we de gesprekken dus vooral voor gaan benutten.

Gebruik van diverse vormen en kanalen

In de Nota Participatie hebben we de ambitie uitgesproken om 'gewoon te doen', lef te tonen en te experimenteren. Om met onze inwoners en andere betrokkenen over de Omgevingsvisie in gesprek te komen zetten we diverse participatievormen in waarin we gebruik maken van diverse kanalen en vormen. Achteraf kijken we hoe dat is gegaan, daar leren we weer van.

Nota Participatie geeft richting aan de wijze waarop we de Omgevingsvisie willen opstellen: samen met onze inwoners en ondernemers en partners (bron: Nota Participatie).

3.2 Participatievormen

Uitgangspunt voor het participatieproces is dat we iedereen die zich verbonden voelt met de fysieke leef-omgeving in Berg en Dal, er belangen heeft of op een andere manier interesse heeft, uitnodigen om mee te praten en deel te nemen. Om iedereen te bereiken zetten we per fase diverse participatie vormen in.

Brede enquête

We beginnen de volgende fase met een brede enquête die iedereen kan invullen. Dit is coronaproof en biedt een laagdrempelige makkelijke manier voor inwoners of ondernemers om input te leveren.

De vragen of stellingen gaan over de kernkwaliteiten en vraagstukken die we in deze startnotitie hebben benoemd. Doel van deze enquête is om meer inzicht te krijgen in een bepaald vraagstuk of kwaliteit. Iedereen die dat wil nodigen we uit om de enquête in te vullen. We verspreiden de enquête zowel online als offline om zoveel mogelijk mensen en bevolkingsgroepen te bereiken. We werken hierin graag samen met onze partners zoals Forte Welzijn om alle doelgroepen te bereiken en hen te stimuleren de enquête in te vullen.

Week van de Omgeving

De resultaten van de enquête vormen de input voor de workshops en schoolopdracht die we gaan organiseren tijdens de Week van de Omgeving. Verspreid over de week organiseren we op diverse locaties zo’n 20 workshops. Het liefst fysiek, als het in verband met coronamaatregelen nodig is kan het ook online.

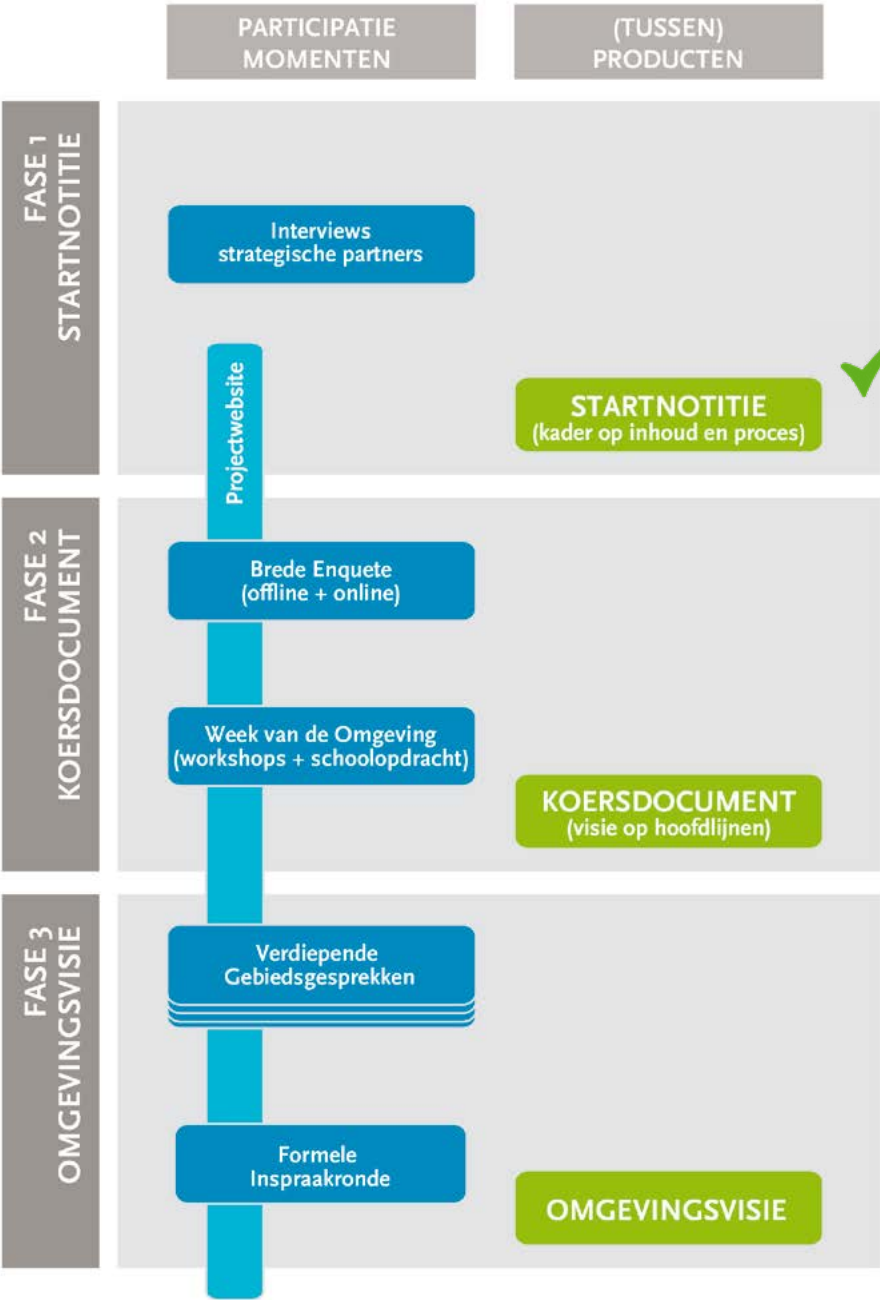
In elke workshop staat een aantal samenhangende vraagstukken en/of kernkwaliteiten centraal waarin we op zoek gaan naar goede ideeën en oplossings-richtingen voor een aantal samenhangende vraagstukken. Ook voor deze workshops kan iedereen zich in principe aanmelden. Het kan zijn dat bepaalde thema’s technisch van aard zijn waarvoor we dan vooral strategisch partners willen uitnodigen. Om jongeren te betrekken organiseren we voor hen tijdens de Week van de Omgeving een schoolopdracht. De resultaten van de Week van de Omgeving verwerken we tot het koersdocument, de visie op hoofdlijnen.

Verdiepende gebiedsgesprekken

In de derde fase werken we de visie op hoofdlijnen uit tot een uitgewerkte Omgevingsvisie. Daarin richten we ons ook vooral op een gebiedsgerichte vertaling van de visie voor een aantal deelgebieden. Hiervoor organiseren we een aantal verdiepende gebiedsgesprekken. Per deelgebied gaan we samen met betrokkenen praten over hoe de visie op hoofdlijnen voor hun deelgebied uitgewerkt kan worden. Welke nuances brengen we per deelgebied aan. De resultaten verwerken we tot een ontwerp-omgevingsvisie.

Formele inspraak

Het doel van de verschillende participatiemomenten is om te komen tot een gedragen Omgevingsvisie. De formele inspraakmogelijkheden blijven ook altijd bestaan op het moment dat de Ontwerp omgevingsvisie te inzage wordt gelegd. Dan kan altijd iedereen nog een reactie geven.

Participatiemomenten tijdens het proces om te komen tot de Omgevingsvisie

3.3 Specifieke groepen

Iedereen die zich verbonden voelt met de fysieke leefomgeving in Berg en Dal, er belangen heeft of op een andere manier interesse heeft, nodigen we uit om mee te praten en deel te nemen. Om iedereen te bereiken voor een uitnodiging, gebruiken we de communicatiekanalen die we tot onze beschikking hebben. We hebben een speciale projectwebsite opgezet waar achtergrondinformatie, nieuws, het programma en aanmeldmogelijkheid te vinden zullen zijn. Kijk hiervoor op www.omgevingsvisiebergendal.nl. Voor een aantal specifieke doelgroepen hebben we in de volgende fase extra aandacht.

Verenigingen

Berg en Dal heeft een sterk en rijk verenigingsleven. We hebben veel verenigingen op het gebied van sport, welzijn en ontspanning. Deze verenigingen spelen een cruciale rol in de samenleving en sociale cohesie en willen we dan ook expliciet uitnodigen om aan de participatievormen in de volgende fases mee te doen.

Kwetsbare groepen

We vinden het belangrijk dat iedereen mee kan doen aan het gesprek over de Omgevingsvisie. Belangrijk is dat ook bevolkingsgroepen meedoen die niet vanzelfsprekend op bewonersbijeenkomsten afkomen en soms lastig te bereiken zijn. De enquête speelt hierin een belangrijke rol. Sommige mensen willen niet naar een bijeenkomst komen maar willen wel graag een vragenlijst invullen om aan te geven wat ze belangrijk vinden. Om zoveel mogelijk mensen te bereiken

verspreiden we de enquête zowel online als offline. Opbouwmedewerkers van Forte Welzijn hebben aangeboden om minder bereikbare groepen te stimuleren mee te doen en de enquête in te vullen. Daarnaast kunnen we de workshops organiseren dicht bij de mensen in de wijk zodat de drempel lager wordt om mee te doen.

Jongeren

Jongeren zijn ook vaak een groep die niet vanzelf mee doet in participatie over beleid. Door de schoolopdracht die we tijdens de Week van de Omgeving gaan uitzetten willen we hen op een leuke ontspannen manier betrekken bij het beleid voor de leefomgeving. Voorbeeld is dat ze de opdracht krijgen om een vlog te maken over de mooiste plek in hun leefomgeving. Dit doen we in samenwerking met de scholen.

Onze buurgemeenten

Tot slot willen we in de volgende fases ook specifiek met onze buurgemeenten in gesprek. Mogelijk liggen er kansen om vraagstukken samen op te pakken en in ieder geval op elkaar af te stemmen.

Voorbeelden van schoolopdrachten en workshops op locatie

3.4 De vraagstelling

Gericht op ideeën en oplossingsrichtingen

Om tot een effectief participatieproces te komen dat bruikbare input oplevert, is het belangrijk de juiste vraag te stellen of opdracht mee te geven aan deelnemers. Uitgangspunt is in ieder geval dat inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers hun leefomgeving goed kennen, bruikbare kennis kunnen inbrengen en vaak goede ideeën hebben over hoe we de leefomgeving beter kunnen benutten of beschermen. Die kennis willen aanboren en gebruiken om tot een goede Omgevingsvisie te komen. We zijn nieuwsgierig naar de inbreng vanuit de samenleving en boren alle mogelijke kennis, denkkracht en enthousiasme aan die in de samenleving aanwezig is.

Specifieke aandachtspunten

In de vraag- en opdrachtstelling tijdens de participatiemomenten letten we specifiek op het volgende:

- Vooral richten op hoe het beter kan in plaats van wat nu niet goed is. Het formuleren van vragen gericht op ideeën en mogelijke oplossingsrichtingen.
- Waar ziet u kansrijke, verrassende verbanden tussen vraagstukken en kwaliteiten? Dit om de integraliteit van de Omgevingsvisie te waarborgen.
- Wat kunt en wilt u zelf bijdragen om de leefomgeving beter te maken? We zien de leefomgeving als een gezamenlijke verantwoordelijkheid waarin iedereen een steentje kan bijdragen. Dat willen we ook stimuleren.

3.5 Betrokkenheid raad

Sturen op hoofdlijnen

De gemeenteraad krijgt onder de Omgevingswet een andere rol. Minder volksvertegenwoordigend en (nog) meer kaderstellend. De bevolking wordt door middel van de participatie direct bij het opstellen van de Omgevingsvisie betrokken. De gemeenteraad bepaalt met het vaststellen van deze startnotitie het kader waarbinnen het gesprek met de samenleving plaats vindt.

Met het opstellen van de Omgevingsvisie bepaalt de raad de beleidsdoelen voor de leefomgeving. Daarmee stuurt de raad op de hoofdlijnen die daarna in thematische of gebiedsgericht beleid worden uitgewerkt (met het instrument programma's van de Omgevingswet) en worden gebruikt bij de toetsing van initiatieven vanuit de samenleving.

Informele werksessies

De Omgevingsvisie is voor de raad een belangrijk beleidsdocument om te sturen. Gedurende het proces om te komen tot de Omgevingsvisie willen we de raad graag op diverse momenten bij het proces betrekken. Tijdens deze werksessies bespreken we in een open informele sfeer de tussenresultaten op dat moment en betrekken we de raad bij de vervolgstappen. Zo krijgen we gevoel bij voor de raad belangrijke onderwerpen die we gedurende het proces kunnen meenemen. Daarmee ontstaat een product dat niet alleen aansluit bij de ideeën vanuit de samenleving maar ook aansluit bij de behoeften van de raad.

Achtergrond en verdieping
bij de vraagstukken
per thema

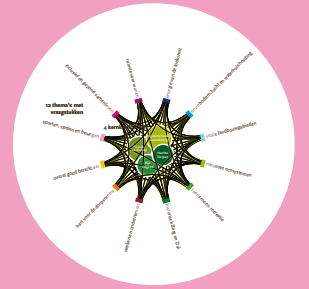
44

45

Thema met vraagstukken

Sporten, Spelen en Bewegen

Trends

Berg en Dal heeft een groot en actief verenigingsleven en veel sportverenigingen. Met name het voetbal in Groesbeek is bekend. De sportverenigingen zijn erg belangrijk voor de sociale cohesie en de gezondheid van de bevolking. Wel neemt het aantal leden van veel verenigingen structureel af. Dit komt onder andere door het toenemende aantal ouderen (vergrijzing) en afnemende aantal jongeren (ontgroening).

Gevolg van het afnemende ledenaantallen is dat het steeds lastiger wordt om voor een kleiner ledenaantal een volwaardige accommodatie te behouden. Ook is het lastiger om voldoende vrijwilligers te vinden om de verenigingen draaiende te houden.

Terwijl het sporten in groepsverband afneemt, neemt het individueel sporten in de openbare ruimte juist toe. Steeds meer mensen gaan wandelen, hardlopen, fietsen of mountainbiken in de omgeving. Dit is het gevolg van de individualisering van de samenleving en de toenemende aandacht voor een gezonde levensstijl.

Jongeren en kinderen bewegen steeds minder. Dat leidt tot grotere kans op fysieke (o.a. obesitas) en psychische (o.a. depressie) klachten.

Bestaand beleid

In 2020 heeft de gemeente Berg en Dal samen met diverse partners het Sport- en Beweegakkoord gesloten. Hierin staat het belang van sporten en bewegen voor een fit, gezond en gelukkig leven voorop. De doelstelling van het akkoord is om het bewegen en sporten in de gemeente zoveel mogelijk te stimuleren en te faciliteren. Het bevat 14 ambities die zijn onderverdeeld in de volgende vier thema's:

- Inclusief sporten
- Vitale sportaanbieders
- Duurzame sportomgeving
- Actief en betrokken

Het thema duurzame sportomgeving heeft een duidelijke ruimtelijke component waar we in de omgevingsvisie verder op kunnen voortbouwen. Binnen dit thema zijn de volgende ambities benoemd:

- Het stimuleren van een breder multifunctioneel gebruik van sportaccommodaties door functies, doelgroepen en activiteiten te combineren.
- Het aantrekkelijker maken van de openbare ruimte die uitnodigt tot activiteit: dichtbij, toegankelijk en veilig.

Het komend jaar gaan we aan de slag met het accommodatiebeleid. Daarin gaan we op zoek naar een goede afstemming tussen de vraag en het aanbod van sportaccommodaties per dorp.

Vraagstuk

Speerpunt in het beleid is een openbare ruimte die uitnodigt tot beweging. De mogelijkheden om te sporten en recreëren zijn al best goed op orde. Er zijn veel lokale ommetjes, wandel- en fietsmogelijkheden.

Vraagstuk

De sportaccommodaties staan onder druk door het afnemende aantal leden en vrijwilligers. Tegelijk zijn ze erg belangrijk voor het stimuleren van beweging en ontmoeting. Een fusie van verenigingen en het verbreden van het gebruik zijn mogelijke oplossingen om de basis voor accommodaties te versterken en het voortbestaan te garanderen.

Vraagstuk

We constateren dat de jeugd en jongeren steeds minder bewegen, ook in de gemeente Berg en Dal. Terwijl dat wel belangrijk is voor de ontwikkeling van lichaam en geest.

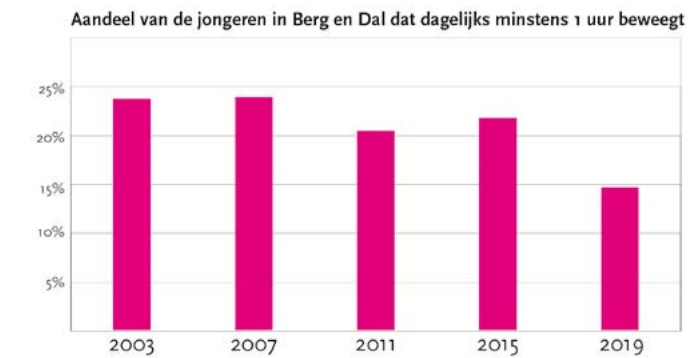
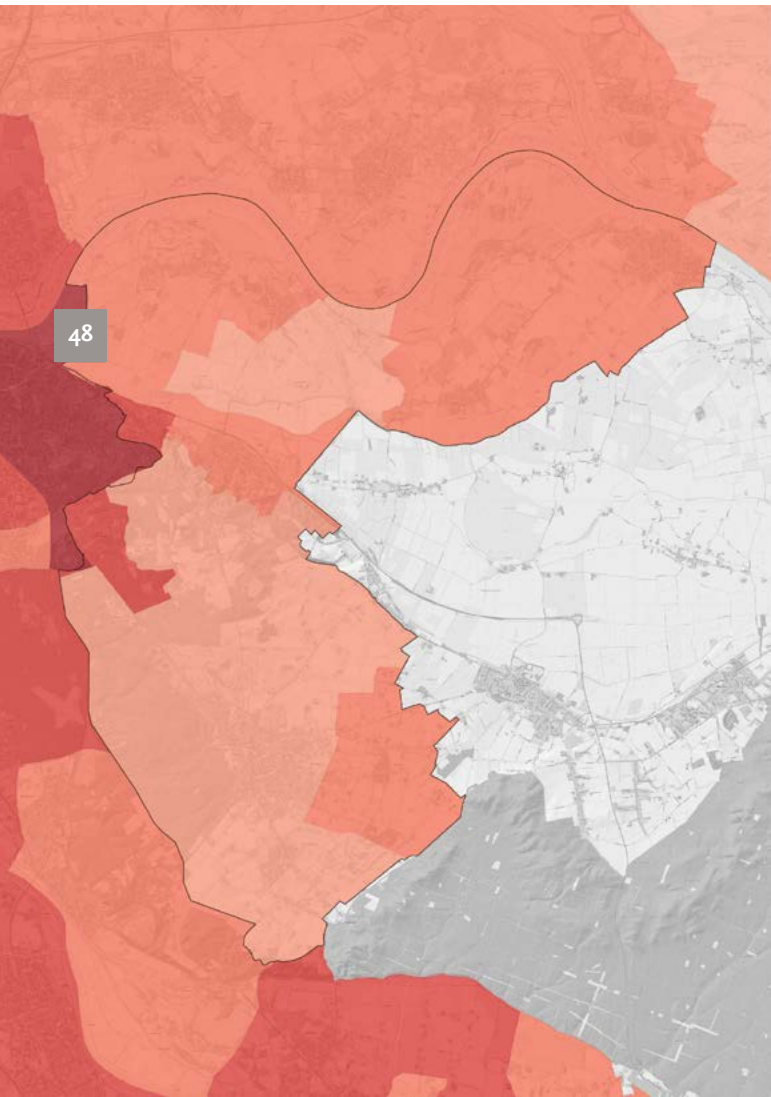
Hoe zorgen we ervoor dat de makkelijke keuze de gezonde keuze wordt in de dagelijkse verplaatsingen van inwoners?

Welke doelgroepen, functies, activiteiten en combinaties zijn kansrijk en wenselijk voor een breder gebruik van de sportaccommodaties?

Wat is er nodig in de leefomgeving om jongeren nog meer naar buiten en aan het bewegen te krijgen?

Thema met vraagstukken

Sporten, Spelen en Bewegen

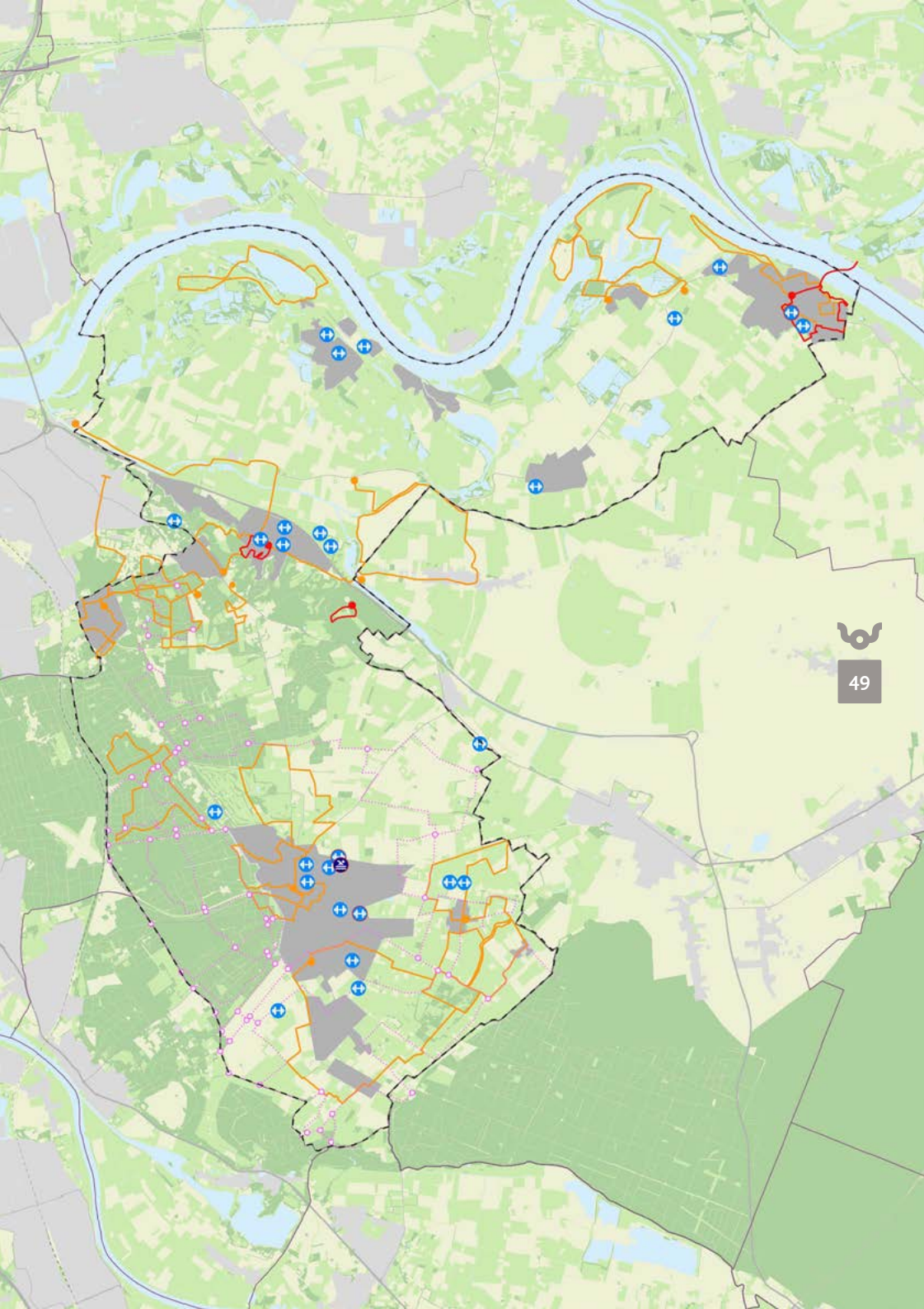
Bewegen onder jongeren neemt structureel af (bron: Gezondheidsmonitor Jeugd GGD Gelderland-Zuid)

Relatie weinig inwoners voldoen aan beweegrichtlijn in verhouding tot omliggende gebieden (bron: Atlas voor de Leefomgeving)

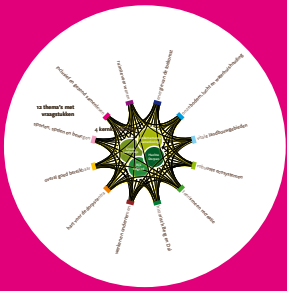

Overzicht van de huidige sportaccommodaties en lokale routes die vooral door inwoners worden gebruikt. De belangrijkste recreatieve routes staan weergegeven op pagina 77.

Thema met vraagstukken

Inclusief en Gezond Samenleven

50

Trends

Door de toenemende vergrijzing neemt de druk op de zorg en zorgbudgetten toe. Landelijk beleid is extramuralisering in de zorg. Dit betekent dat zorgbehoevenden zo lang mogelijk in de eigen woning en omgeving blijven wonen en daar de ondersteuning krijgen die ze nodig hebben. Dat kan zijn van zorgaanbieders of meer in de persoonlijke sfeer. Zo is te zien dat de behoefte aan mantelzorg toeneemt.

Het zoveel mogelijk thuis wonen geldt niet alleen voor ouderen, maar ook voor mensen met een beperking of psychische kwetsbaarheid. Zij wonen steeds vaker midden in een woonwijk en krijgen daar de benodigde begeleiding. Omdat zij vaak op sociale huurwoningen zijn aangewezen die in bepaalde wijken geconcentreerd zijn, is er een concentratie gaande van kwetsbare personen in bepaalde wijken. Dit leidt in deze wijken soms tot incidenten en overlast.

Tegelijk zien we een trend van voortschrijdende individualisering en toename van eenpersoonshuishoudens. De kans op eenzaamheid neemt toe, zeker ook omdat ouderen langer thuis wonen.

Bestaand beleid

In 2017 hebben we als gemeente Berg en Dal beleidsregels opgesteld om mantelzorgwoningen makkelijker mogelijk te maken. Daarnaast hebben we in het Beleidskader Sociaal domein (2018) de volgende missie bepaald: “Iedereen doet ertoe en doet mee in vitale en betrokken gemeenschappen”. We gaan uit van positieve gezondheid, een brede benadering waarin het gaat om het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven om te gaan en zelf regie te voeren over hun leven.

Om daar invulling aan te geven wordt in het Beleidskader Sociaal Domein ingezet op zorg die toegankelijk en betaalbaar is en een prettige woonomgeving voor mensen met een zorgvraag. Dat willen we bereiken door te zorgen voor de juiste voorzieningen en ondersteuning in de wijken en dorpen. Daarnaast stimuleren en faciliteren we dat inwoners in de wijken elkaar helpen. We zien dat er in de samenleving veel goede initiatieven zijn en dat de maatschappelijke betrokkenheid groot is. Dat willen we als gemeente waar het kan faciliteren en stimuleren.

In het Actieplan Wonen (2020) hebben we opgenomen dat we positief staan tegenover de ontwikkeling van nieuwe (gezamenlijke) woonconcepten en levensloopbestendige woningen.

Vraagstuk

Het beleid is inwoners met een zorgvraag zoveel mogelijk midden in de wijken te laten wonen. In de praktijk ontstaat een concentratie van kwetsbare groepen met soms incidenten tot gevolg.

Vraagstuk

Door de groei van kwetsbare groepen in de wijken neemt het belang van een gezonde en veilige openbare ruimte verder toe. Het gaat om het voorkomen van hittestress, toegankelijkheid, veiligheid en ruimte voor ontmoeting.

Vraagstuk

In de woonwijken is toenemende ruimte nodig voor groen en waterberging om hittestress en wateroverlast te voorkomen. Hiervoor is extra ruimte nodig die nu is gebruik is voor verkeer en parkeren.

Vraagstuk

Nieuwe woonvormen (levensloopbestendig, mantelzorg, gemeenschappelijk wonen) bieden kansen voor het verhogen van onderling contact, zelfredzaamheid en langer thuis blijven wonen.

Vraagstuk

We vinden dat iedereen het recht heeft om zelfstandig aan de samenleving deel te nemen. Een belangrijke voorwaarde is dat de openbare ruimte toegankelijk is voor iedereen.

Hoe kunnen we sturen op een betere spreiding van kwetsbare groepen en de voor hen benodigde voorzieningen?

Welke aspecten zijn van belang voor gezonde en veilige wijken waar ruimte is voor iedereen en hoe bereik

Hoe zorgen we in de wijken voor een goede balans tussen klimaatadaptatie en behoud van bereikbaarheid en parkeren?

Aan welke nieuwe woonvormen is behoefte, wat zijn geschikte locaties en hoe kunnen we de ontwikkeling stimuleren?

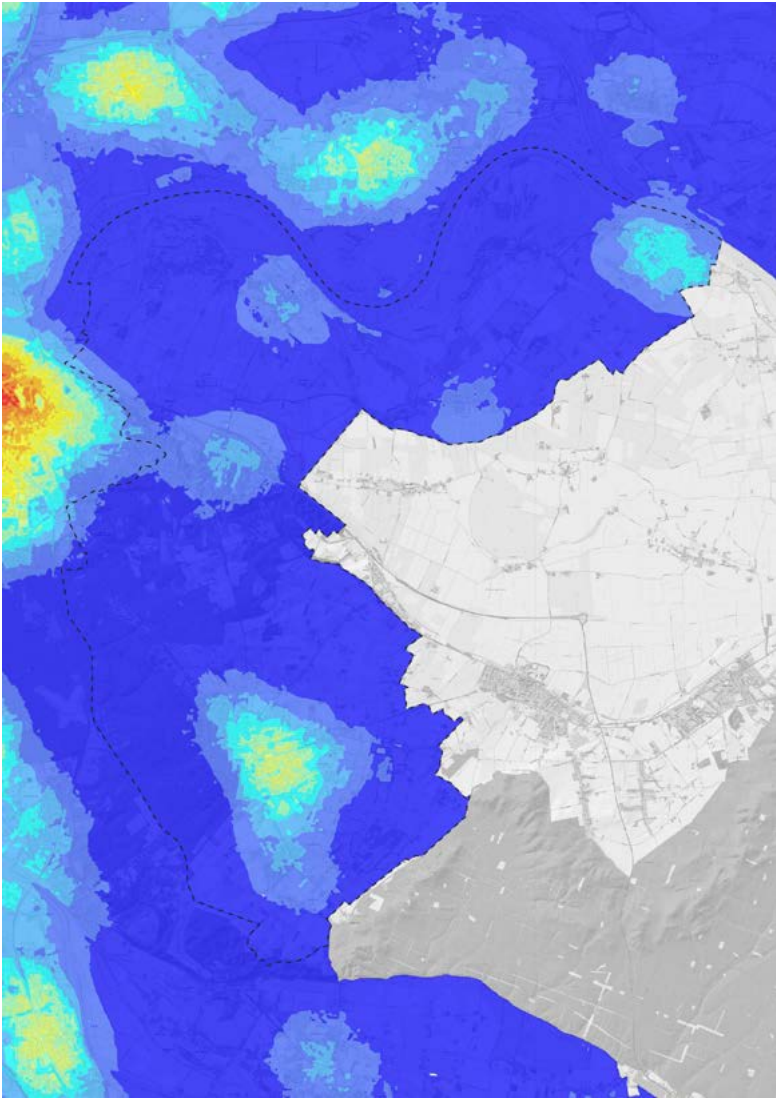
Hoe zorgen we voor een toegankelijke openbare ruimte binnen en buiten de bebouwde kom (zoals bushaltes, horeca, natuurgebieden, sportaccommodaties, winkels)?

51

Thema met vraagstukken

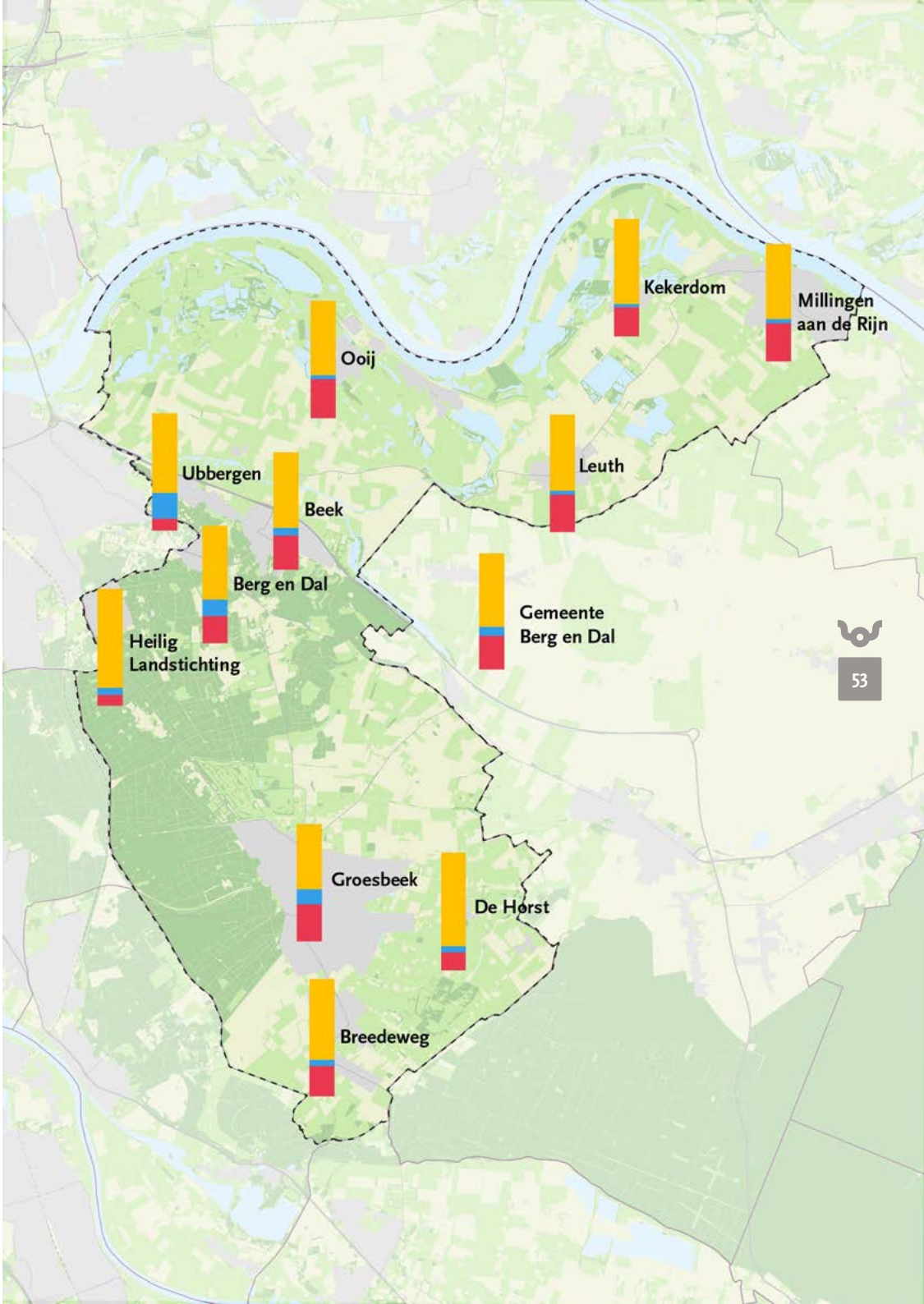
Inclusief en Gezond Samenleven

Hittestress kan vooral in Groesbeek en Millingen aan de Rijn voorkomen. Met name voor ouderen die steeds langer in de woonwijken blijven wonen, is dat een potentieel gezondheidsrisico (bron: Atlas voor de Leefomgeving)

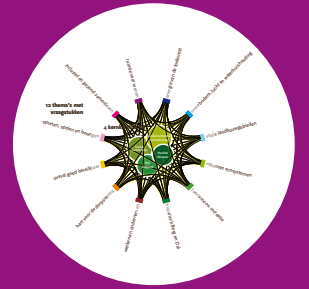

Sociale huur in een aantal wijken van de grotere kernen geconcentreerd (bron: gemeente Berg en Dal)

Thema met vraagstukken

Ruimte voor Wonen

Trends

In Nederland hebben we een structureel tekort aan woningen. De druk op de woningmarkt is ook duidelijk voelbaar in Berg en Dal. De nabijheid van de stad Nijmegen in combinatie met het vele groen en het aantrekkelijke landschap is voor veel bevolkingsgroepen een aantrekkelijk woonmilieu.

Vanuit Nijmegen en elders in de regio merken we een toenemende vraag naar woningen in onze gemeente. Deels gaat het om gezinnen die de stad verlaten en behoefte hebben aan rust en ruimte. Recent neemt ook de trek vanuit de Randstad naar andere delen in het land toe, onder andere door de coronapandemie. De nabijheid van het werk is minder belangrijk geworden en er is behoefte aan ruimte en groen.

Verder is er vooral behoefte aan betaalbare woningen. Met name voor ouderen en jongeren/starters. Bij de doorstroom van ouderen naar kleinere wooneenheden komen er ook voor gezinnen woningen vrij. Voor de jongere bevolkingsgroepen is een betaalbare koop- en huurwoning erg lastig te vinden. Dit kan ertoe leiden dat ze hun dorp verlaten, terwijl ze daar eigenlijk wel zouden willen blijven wonen.

Bestaand beleid

In 2020 hebben we als gemeente Berg en Dal regionaal afspraken gemaakt over hoe we samen invulling gaan geven aan de behoefte op de woningmarkt.

Daarnaast hebben we recent ons eigen Actieplan Wonen (2020) opgesteld. De belangrijkste uitgangspunten in ons woonbeleid zijn:

- Het toevoegen van 1.200 woningen in de periode tot 2030
- In grotere plannen minstens 30% sociale huur en 20% betaalbare koop/middenhuur
- De focus ligt op woningen voor eenpersoonshuishoudens en levensloopbestendige woningen.
- We richten ons vooral op woningbouw in de grotere kernen.
- Inbreiding gaat voor uitbreiding. We kijken alleen naar uitbreiding als inbreiding niet voldoende ruimte geeft om in de behoefte te voorzien en er een bepaalde urgentie is.
- Als gemeente nemen we een actieve rol. We denk mee met ontwikkelaars en grondeigenaren en faciliteren waar we kunnen.
- Voldoende (sociale huur)woningen voor specifieke doelgroepen zoals statushouders, spoedzoekers en arbeidsmigranten.

Vraagstuk

De komende jaren komt veel vastgoed vrij (o.a. vrijkomende retaillocaties, sport- en zorgcomplexen). De druk op de woningmarkt en focus op inbreiding biedt de kans om verpaupering te voorkomen en tot stedenbouwkundige verbeteringen te komen. Tegelijk zorgt de focus op inbreiding voor versnipperde projecten en lange, ingewikkelde processen.

Vraagstuk

Voorlopig lijken we voldoende lijken we voldoende inbreidingslocaties te hebben om aan de woningbouwbehoefte te kunnen voldoen. Voor de langere termijn komt de vraag aan de orde of, waar en wanneer woningbouw op uitbreidingslocaties gewenst is, bijvoorbeeld aan de randen van de dorpen.

Vraagstuk

De afgelopen jaren werd uitgegaan van bevolkingskrimp. Gelet op de trends is het onzeker of en wanneer krimp gaat optreden. De grote woningbehoefte is een kans om kernen te laten groeien en zo voorzieningen in stand te houden.

Vraagstuk

De laatste jaren zien we een toename van het aantal arbeidsmigranten. Dit zijn mensen vooral afkomstig uit Oost-Europa die hier een tijdje verblijven om te werken en dan teruggaan naar land van herkomst.

Hoe kunnen we woningbouw op inbreidingslocaties versnellen en welke mogelijkheden zijn er om hier als gemeente een bijdrage aan te leveren?

Hebben we op lange termijn nieuwe uitbreidingslocaties voor woningen nodig? Zo ja, welke locaties komen in aanmerking en onder welke voorwaarden?

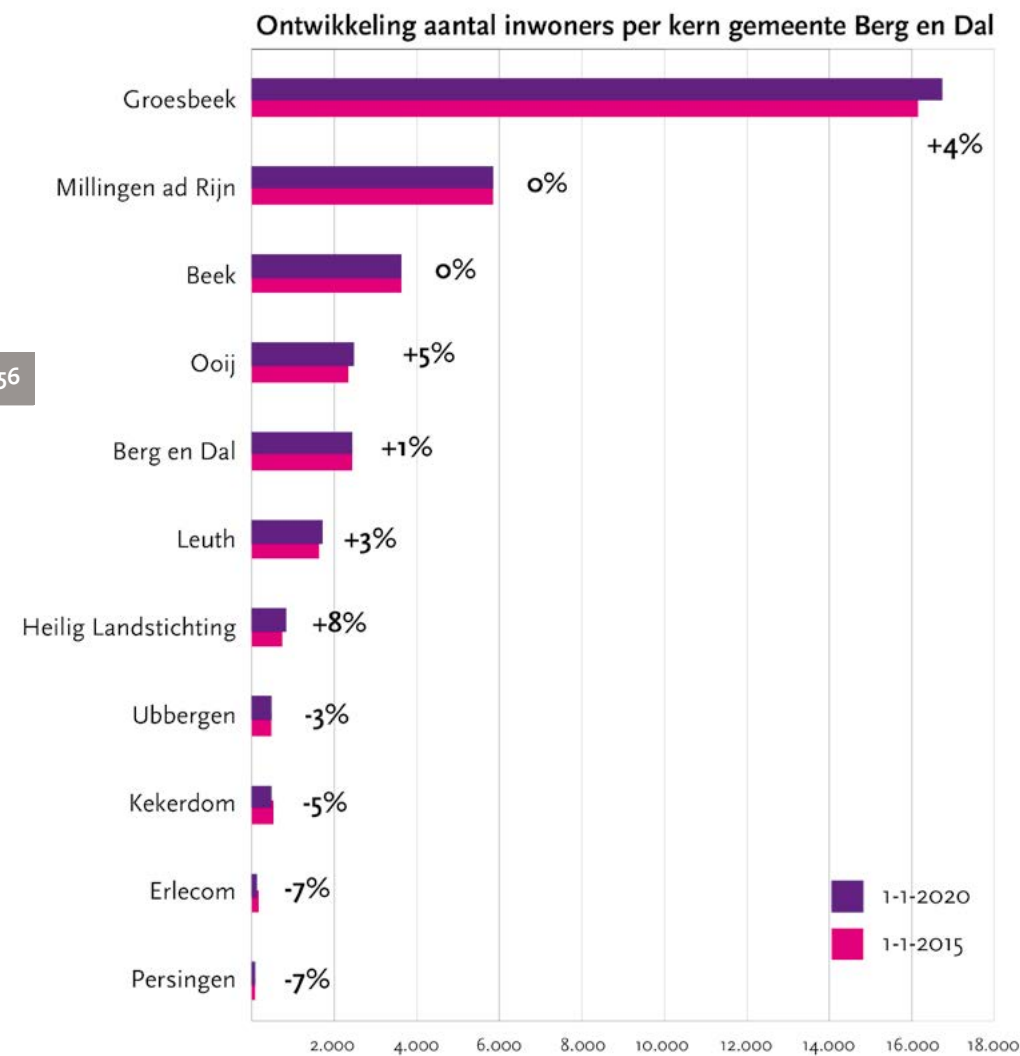
Hoe kunnen we met ons woningbouwbeleid sturen op een evenwichtige bevolkingsopbouw en het voorkomen van krimp in de dorpen?

Hoe zorgen we voor voldoende en passende huisvesting voor arbeidsmigranten?

Thema met vraagstukken

Ruimte voor Wonen

56

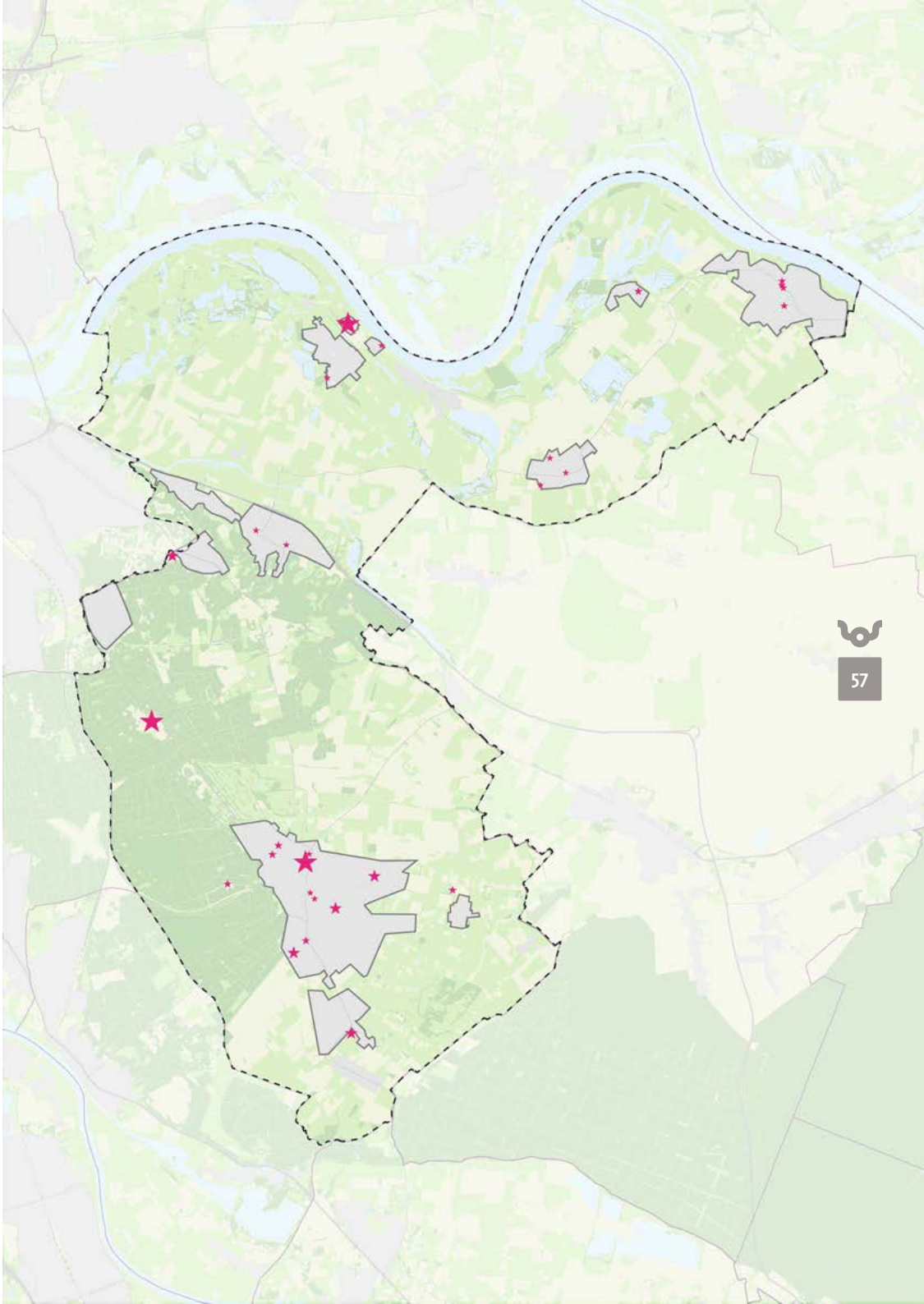

Ontwikkeling van de bevolking per kern in de afgelopen 5 jaar. Alleen krimp in de kleinste kernen (bron: gemeente Berg en Dal)

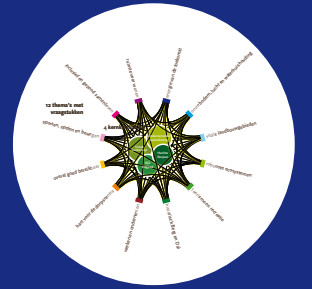
Mogelijke woningbouwlocaties in de gemeente Berg en Dal. Veel kleine inbreidingslocaties in vooral Groesbeek. En enkele grotere locaties dicht bij Nijmegen (bron: gemeente Berg en Dal)

57

Thema met vraagstukken

Energie van de Toekomst

58

Trends

Door de enorme toename van CO₂ in de atmosfeer warmt de aarde op. Dit heeft structurele gevolgen voor ons klimaat. We hebben op sommige momenten te maken met teveel, en op andere momenten juist met te weinig neerslag. Hevige piekbuien kunnen op sommige plekken in ons heuvelachtige landschap leiden tot wateroverlast in de kernen. De zomers worden steeds juist steeds heter en droger. Dat leidt tot hittestress en, zeker in combinatie met een lagere waterstand in de Waal, tot een lagere grondwaterstand en problemen voor zowel landbouw als natuur.

In 2015 zijn in het Parijsakkoord internationale afspraken gemaakt over de reductie van CO₂. In Nederland zijn de doelen vastgelegd in de Klimaatwet en maatregelen bepaald in het Klimaatakkoord. Doel is om de CO₂-uitstoot sterk te verminderen: in 2030 met 49% ten opzichte van 1990 en in 2050 met 95%. Één van de afspraken is dat elke regio zijn eigen Regionale Energiestrategie (RES) opstelt. Daarin wordt onderzocht waar en hoe het best duurzame elektriciteit op land (wind en zon) opgewekt kan worden. Maar ook welke warmtebronnen te gebruiken zijn zodat wijken en gebouwen van het aardgas af kunnen. Berg en Dal is onderdeel van de regio Arnhem - Nijmegen waarvoor de RES wordt opgesteld die elke twee jaar geactualiseerd zal worden.

Bestaand beleid

De gemeente Berg en Dal heeft de ambitie om in 2050 klimaatneutraal te zijn. In het coalitieakkoord zijn de ambities benoemd. Onze gemeentelijke doelen zijn:

- 16% duurzame energie in 2023
- 55% CO₂ reductie in 2030
- Klimaatneutraal in 2040 of in ieder geval in 2050

Om hier invulling aan te geven hebben we in 2018 het Actieplan Duurzaamheid opgesteld met de pijlers aardgasvrij wonen, duurzame mobiliteit, circulaire economie en klimaatadaptatie. In 2019 hebben we onze visie ontwikkeld op de ruimtelijke inpassing van duurzame energie met de volgende uitgangspunten:

- Doelen behalen met alleen zonnevelden
- Twee zoekgebieden (ten oosten van Wylerbaan en tussen Leuth en Millingen aan de Rijn) en enkele specifieke locaties
- Voorwaarden voor energieprojecten zijn een goede landelijke en ecologische inpassing, participatie en het delen in opbrengsten).

Deze uitgangspunten zijn opgenomen in de RES 1.0. Verder zijn we onlangs gestart met de transitievisie warmte. Daarin onderzoeken we de mogelijkheden voor het aardgasvrij maken van onze gemeente.

In de gemeente lopen diverse projecten voor zonne energie. Er is discussie over de impact hiervan op het landschap. Onlangs is in de raad daarom de discussie over windmolens opnieuw geopend.

Vraagstuk

In de gemeente lopen diverse projecten voor zonne energie. Er is discussie over de schaal en impact ervan op het landschap. De energietransitie wordt vaak als bedreiging gezien maar kan ook kansen opleveren voor bewoners en de omgeving.

Vraagstuk

We zijn goed op weg om onze energiedoelen voor 2023 te halen. Om de ambities voor 2030 te halen moeten we op zoek naar nieuwe mogelijkheden voor de opwek van duurzame energie.

Vraagstuk

We zetten in op clustering van zonne energie om versnippering in ons landschap te voorkomen. Tegelijk dragen kleine projecten (<2 Ha) bij aan de doelen, maar komen ze soms lastig van de grond (o.a. welstand, natuur, landschap of planologische regels).

Vraagstuk

Knelpunt bij het realiseren van duurzame energie is de beperkte capaciteit van het netwerk. Hierdoor kan netinstabiliteit ontstaan. Om dit te voorkomen hebben we opslagcapaciteit nodig.

Vraagstuk

We zijn gestart met de transitievisie warmte. De visie geeft richting aan het aardgasvrij maken van onze gemeente en loopt deels parallel aan de Omgevingsvisie.

Hoe kunnen we de opbrengsten van duurzame energie inzetten voor de maatschappelijke, landschappelijke en/of economische ontwikkeling van de dorpen?

Wat zijn de mogelijkheden voor de opwek van duurzame energie om onze doelen voor 2030 te halen en hoe kunnen we dat ruimtelijk inpassen?

Is het mogelijk om kleine energieprojecten op een (landschappelijk) verantwoorde manier sneller mogelijk te maken?

Wat de mogelijkheden voor de opslag van energie zodat netinstabiliteit kan worden voorkomen?

Wat zijn de (koppel)kansen van de warmtetransitie om de omgevingskwaliteit in de woonwijken te vergroten?

59

Thema met vraagstukken

Energie van de Toekomst

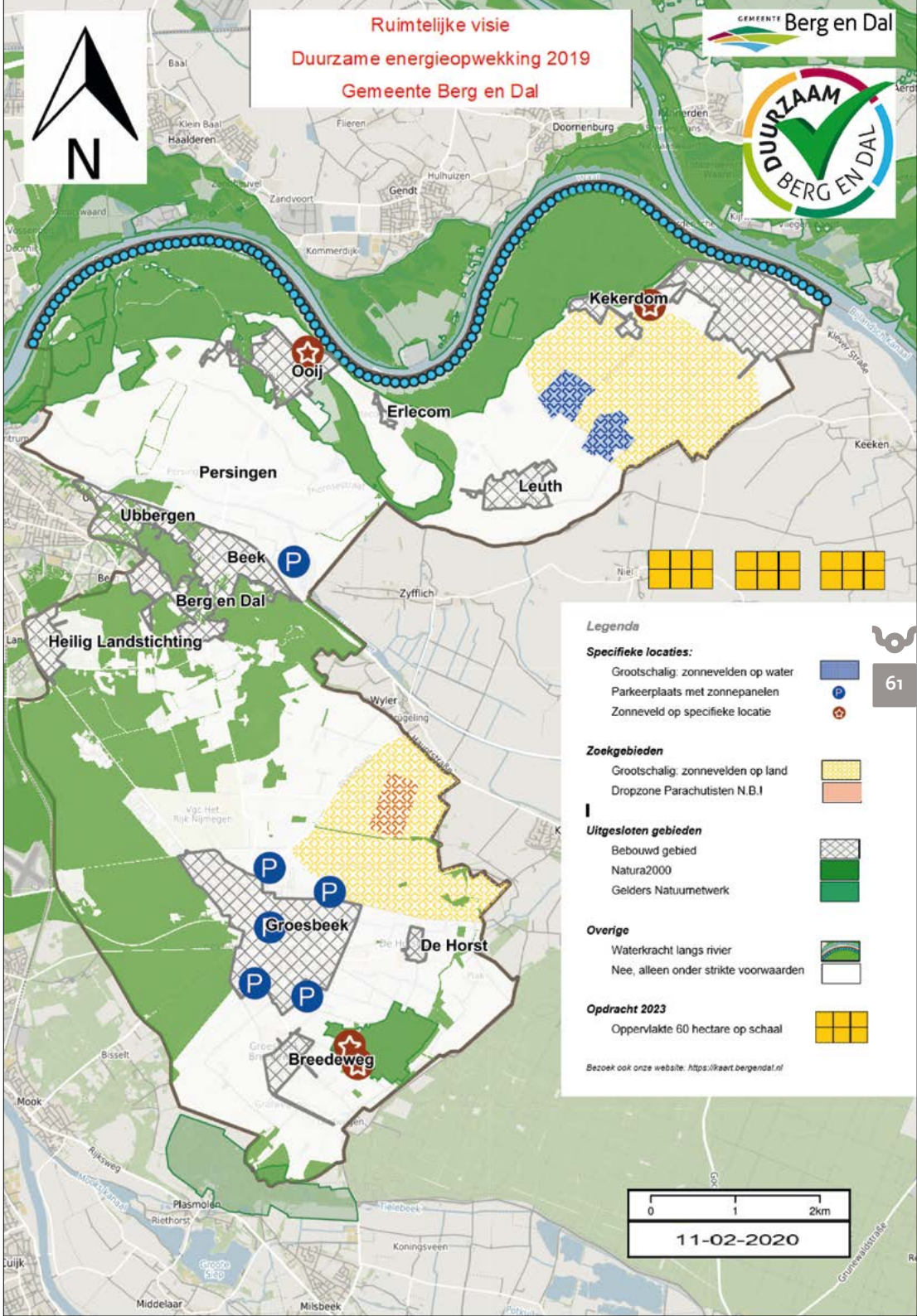
60

Het duurzaamheidscafé van Berg en Dal. Samen op zoek naar mogelijkheden voor de energietransitie (bron: gemeente Berg en Dal).

Thema's in het Actieplan Duurzaamheid (bron: gemeente Berg en Dal)

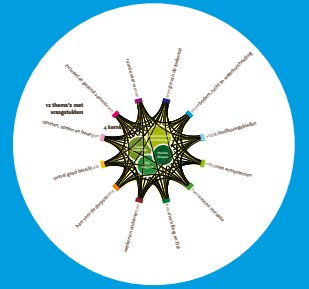
De ruimtelijke visie voor inpassing van duurzame energie. Dit beleid is recent vastgesteld en vormt een uitgangspunt voor de omgevingsvisie waarin we een aantal onderdelen nader gaan onderzoeken (bron: gemeente Berg en Dal)

61

Thema met vraagstukken

Onze Bodem, Lucht en Waterhuishouding

Trends

Door de toename van CO₂ in de atmosfeer warmt de aarde op. Gevolg is dat we nu al te maken hebben met extreme weer. Enerzijds neemt het aantal hevige piekbuien toe, die in ons heuvelachtige landschap op sommige plekken leiden tot erosie en wateroverlast in de dorpen. Anderzijds worden de zomers heter en droger. Gevolg is een lagere grondwaterstand en dat leidt tot problemen voor de natuur en landbouw. In combinatie van de lagere waterstand van de Waal leidt dat in de polder op sommige plekken tot bodemverzakking.

De stuwwal heeft voor de hele regio en onze gemeente een belangrijke functie als ‘blauwe motor’. Het waterbergend vermogen is groot en via kwelstromen zorgt dat voor vernatting van zowel de polder als het gebied bij De Bruuk. Deze functie als blauwe motor staat onder druk door de toenemende droogte, de afname van infiltratie door verstening en de toenemende wateronttrekking (o.a. voor drinkwater en de landbouw).

Afgezien van de waterhuishouding staat de kwaliteit van de bodem en de lucht in ons land als geheel ook onder druk. We hebben in Berg en Dal een relatief gezonde lucht- en bodemkwaliteit maar deze aspecten vragen, zeker ook onder de Omgevingswet, om specifieke aandacht. Met de Omgevingswet worden we als gemeenten bevoegd gezag voor de (chemische) kwaliteit van bodem en ondergrond. Provincies dragen de taken en bevoegdheden over aan gemeenten.

Bestaand beleid

In 2012 hebben we met andere gemeenten in de regio de Nota Bodembeheer opgesteld. Daarin wordt ingezet op een duurzaam bodembeheer door balans te zoeken tussen bescherming van de bodemkwaliteit en ruimte voor nieuwe ontwikkelingen. De nota biedt een beleidskader voor grondverzet en hoe om te gaan met bodemverontreiniging. In 2020 is de bodemkwaliteitskaart geactualiseerd.

In 2019 is op regionaal niveau de Regionale Adaptatie Strategie opgesteld voor de regio Rijk van Nijmegen en Land van Maas & Waal. Samen met de samenwerkingspartners zetten we ons als gemeente Berg en Dal in om het liefst in 2035 maar in ieder geval in 2050, klimaatbestendig te zijn. Dat betekent dat mensen in deze regio veilig en prettig kunnen wonen, werken en recreëren, dat wateroverlast als gevolg van extreme regenbuien tot een minimum is beperkt en dat langdurige droogte niet meer leidt tot problemen voor natuur, landbouw en verkeer.

Vraagstuk

De kwaliteit van onze lucht en bodem is over het algemeen goed. Tegelijk is er op een aantal aspecten nog winst is te halen (o.a. houtstook, autoverkeer, pesticiden).

Vraagstuk

Soms komt het voor dat bij nieuwe ontwikkelingen onvoldoende rekening wordt gehouden met de kenmerken en kwaliteit van de bodem en ondergrond. Dat kan dan achteraf problemen opleveren.

Vraagstuk

De stuwwal heeft een belangrijke functie als ‘blauwe motor’ voor de regio maar deze functie staat ook onder druk door droogte, waterwinning en verstening. Bij piekbuien wordt het water juist te snel afgevoerd waardoor wateroverlast en erosie kan ontstaan.

Vraagstuk

Het waterpeil van de Waal is steeds grilliger. Structureel is het waterpeil lager en soms hebben we te maken met pieken. De lagere waterstand leidt tot in de polder tot problemen voor de natuur en landbouw en leidt op sommige plekken tot bodemverzakking.

Waar in onze gemeente is winst te halen in een betere bodem- en luchtkwaliteit en wat is ervoor nodig om dat te bereiken?

Hoe zorgen we voor een goede balans tussen de kwaliteit van de bodem en het gebruik ervan voor nieuwe ontwikkelingen?

Hoe kunnen we hemelwater zo lang mogelijk vasthouden om wateroverlast te voorkomen en de kwelstromen vanuit de stuwwal te beschermen?

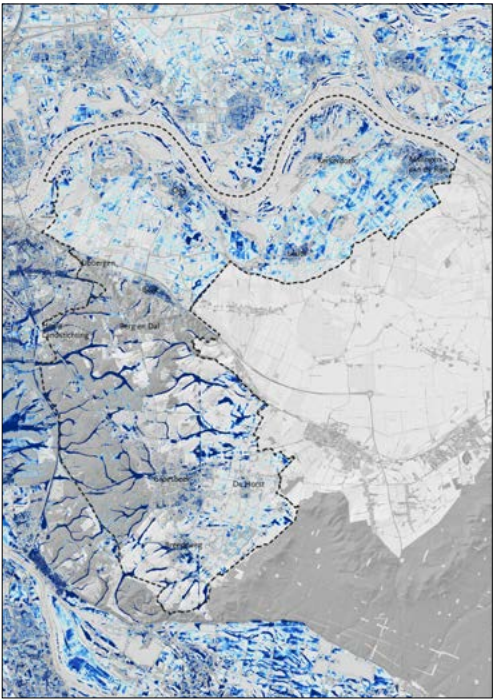
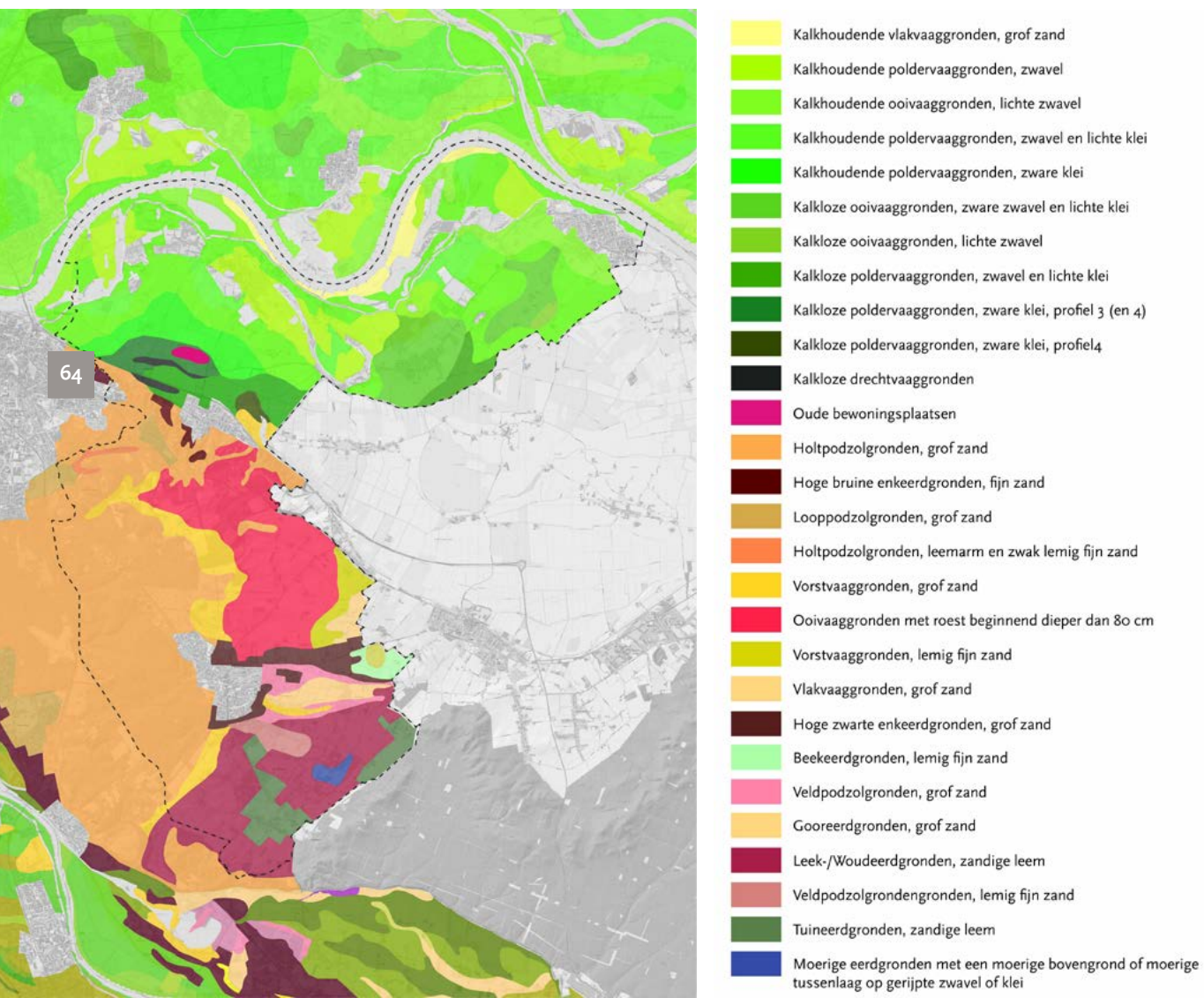
Wat is ervoor nodig om overstromingsgevaar tot een minimum te beperken en tegelijk de grondwaterstand in de polder op peil te houden?

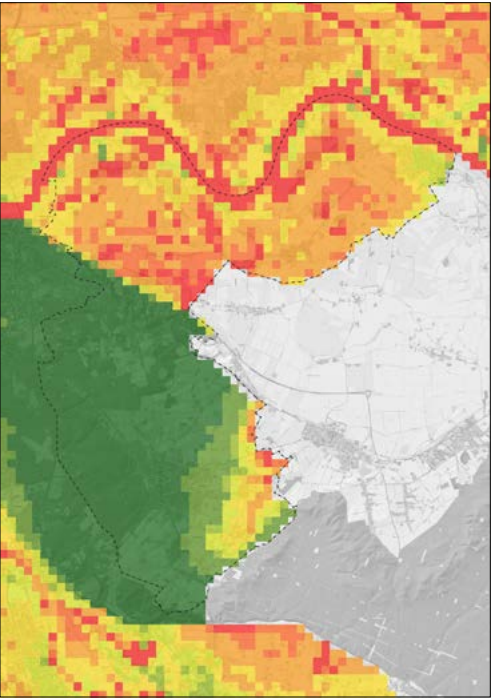
Thema met vraagstukken

Onze Bodem, Lucht en Waterhuishouding

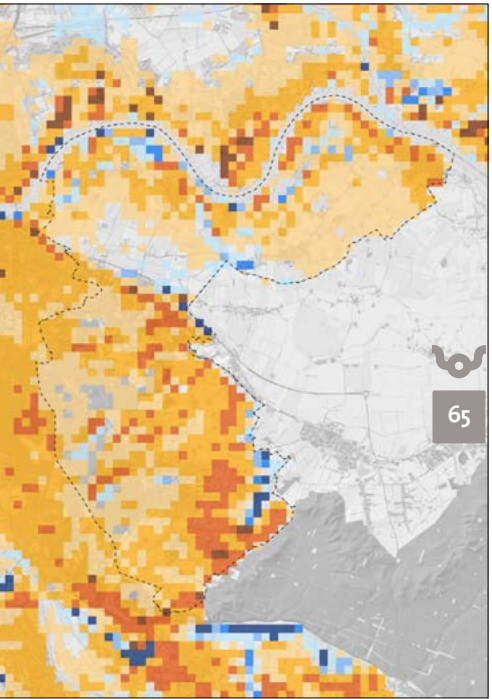
Gedetailleerde bodemkaart laat de diversiteit in bodemtype goed zien (bron: Atlas voor de Leefomgeving)

Waterdiepte bij regenval. Hoe blauwer hoe dieper. De vollopende droogdalen die bij hevige regen vollopen en tot overlast kunnen leiden, zijn goed te zien (bron: Atlas voor de Leefomgeving)

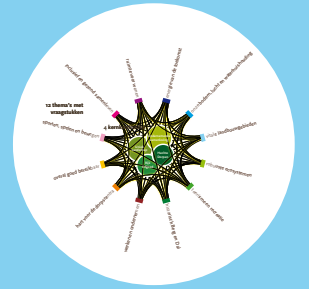
Waterbergend vermogen: hoe groener hoe groter vermogen. De functie van de stuwwal als 'blauwe motor' is goed te zien (bron: Atlas voor de Leefomgeving).

Kwel (blauw) en infiltratie (oranje). Vanuit de stuwwal komt kwel omhoog in de polder en in de omgeving van natuurgebied De Bruuk (bron: Atlas voor de Leefomgeving).

Thema met vraagstukken

Vitale Landbouwgebieden

66

Trends

Onze landbouwsector in Nederland is zeer productief. Het dominante systeem van voedselproductie stimuleert boeren tot schaalvergroting en zo efficiënt mogelijk te werken. Dit heeft wel steeds meer nadelige gevolgen voor het landschap, de biodiversiteit en de bodem. In de sector is een langzame ontwikkeling gaande naar integratie van efficiënt werken met duurzaam werken waarin rekening gehouden wordt met de natuur, dierenwelzijn, bodemkwaliteit, gezondheid en circulariteit.

Voor de lange termijn zijn voor boeren op hoofdlijnen de volgende bedrijfsstrategieën mogelijk:

- (Blijven) produceren voor de wereldmarkt
- Verbreding van het bedrijf met andere functies
- Specialisatie (bijvoorbeeld biologisch)
- Stoppen van het bedrijf

Het aantal boeren dat stopt neemt toe, mede door dat marges onder grote druk staan of er geen opvolger is. Dit is ook het geval in Berg en Dal. Het aantal agrarische bedrijven daalt al jaren en deze trend zal de komende periode verder doorzetten. Hierdoor komt agrarisch vastgoed structureel leeg te staan en neemt de kans op ondermijnende activiteiten toe. Tegelijkertijd ontstaan alternatieve, kleinschaliger vormen van landbouw (denk aan Herenboeren of voedselbossen).

Bestaand beleid

In de afgelopen jaren zijn diverse notities opgesteld die ingaan op trend van vrijkomende agrarische bebouwing en functieveranderingen in het buitengebied (in 2007 in de regio en in 2013 in de toenmalige gemeente Ubbergen). Daarin is opgenomen onder welke voorwaarden hergebruik en functiewijzigingen mogelijk zijn.

Heel recent (2020) hebben we in Berg en Dal het Voorbeeldenboek voor initiatieven in het buitengebied opgesteld. Dat is een belangrijk sturingsinstrument voor de landschappelijke inpassing en vormgeving van nieuwe initiatieven en functies in het buitengebied. Hierin gaat het ook om wijziging en toevoeging van functies als wonen, werken of een camping.

Daarnaast zijn we recent, onder leiding van de Radboud Universiteit, gestart met het project Living Lab in de Ooijpolder. Dit project richt zich op het herstel van de biodiversiteit door de samenwerking te zoeken met lokale partijen en boeren. Centraal staan twee opgaven, waaronder de ontwikkeling van een natuurinclusieve landbouw.

Vraagstuk

De boeren zijn bepalend voor de inrichting van ons landschap en hebben een belangrijke rol in het beheer ervan. Tegelijk zien we dat sommige boeren willen uitbreiden, anderen gaan stoppen en er nieuwe vormen van landbouw ontstaan.

Vraagstuk

De boeren zijn bepalend voor de inrichting van ons landschap en hebben een belangrijke rol in het beheer. Daarmee hebben ze ook grote invloed op de biodiversiteit en ecosystemen (o.a. door bodemgebruik, bestrijdingsmiddelen, landschapsinrichting).

Vraagstuk

Met het Voorbeeldenboek hebben we actueel beleid voor het sturen op de ruimtelijke inpassing van initiatieven in het buitengebied. Vraag die blijft is welke functies (wonen, werken, recreatie) in welke gebieden gewenst zijn, mede ook gelet op de verwachte toename van vrijkomende agrarische bebouwing (VAB's).

Vraagstuk

Lokaal geteelde producten worden steeds populairder. We zien ook nieuwe initiatieven in de landbouw die gericht zijn op lokale voedselkringlopen.

Waar en hoe kunnen we het beste ruimte bieden aan welke vormen van landbouw en onder welke voorwaarden?

Hoe zorgen we voor een natuur- en landschapsinclusieve landbouw en wat kunnen we daar als gemeenschap aan bijdragen?

Welke functies vinden we wenselijk voor hergebruik van vrijkomende agrarische bebouwing en percelen en onder welke voorwaarden?

Wat zijn de kansen van lokale voedselkringlopen voor ondernemers en toerisme en hoe kunnen we deze stimuleren?

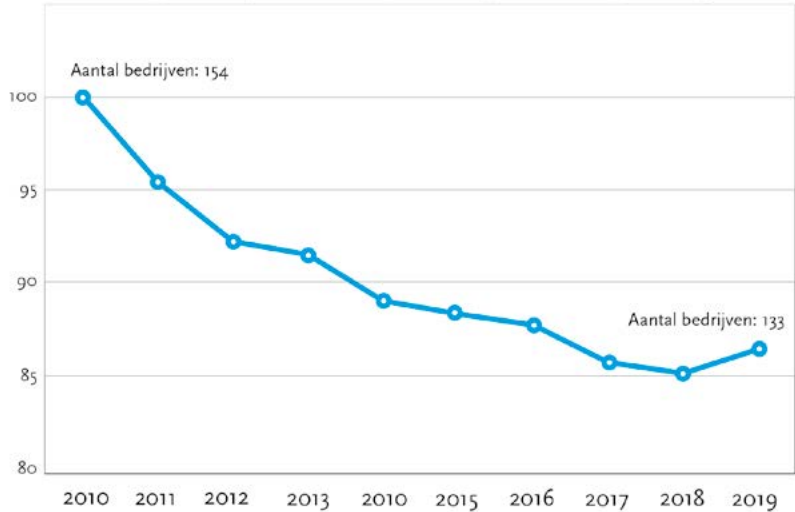

67

Thema met vraagstukken

Vitale Landbouwgebieden

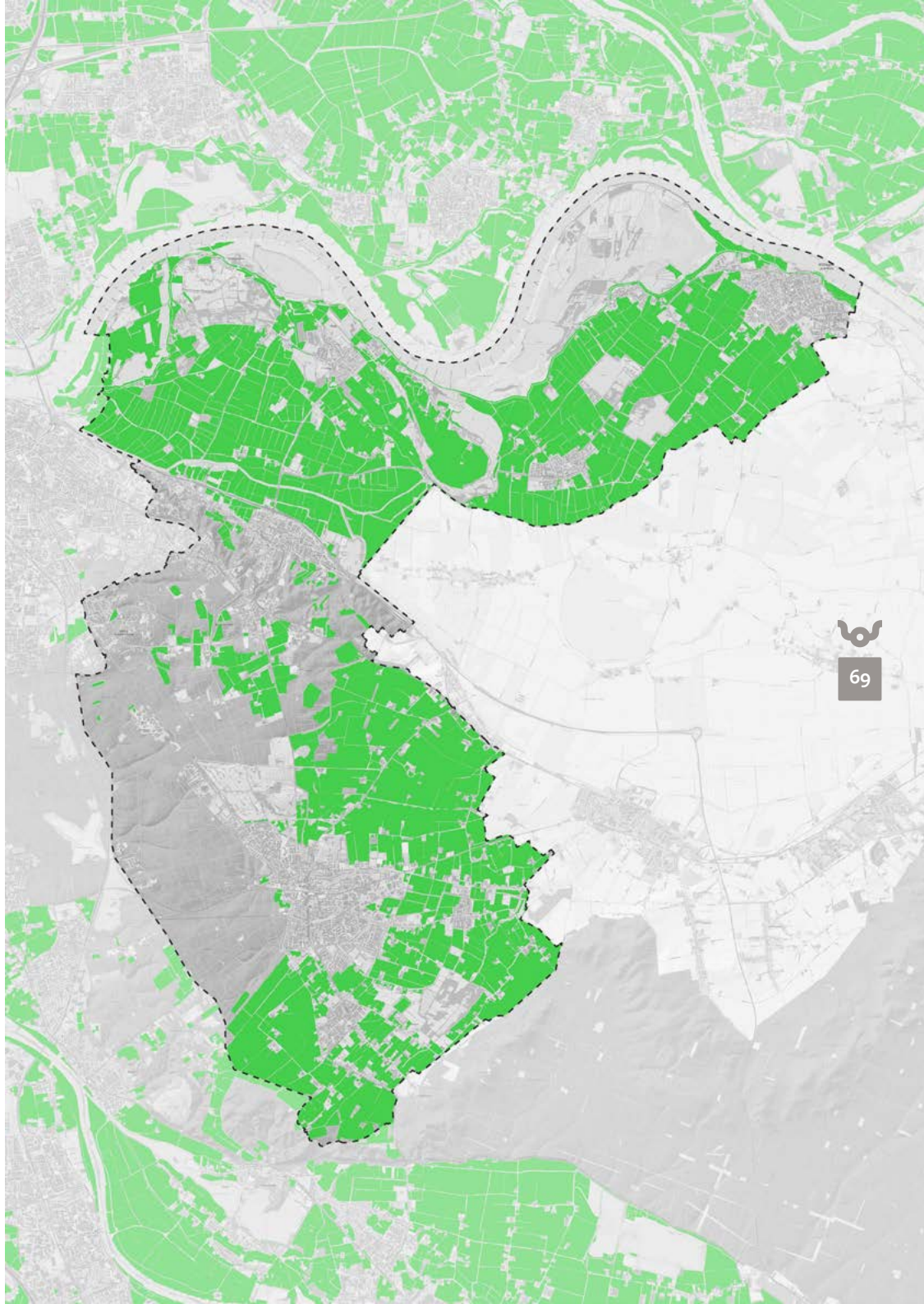
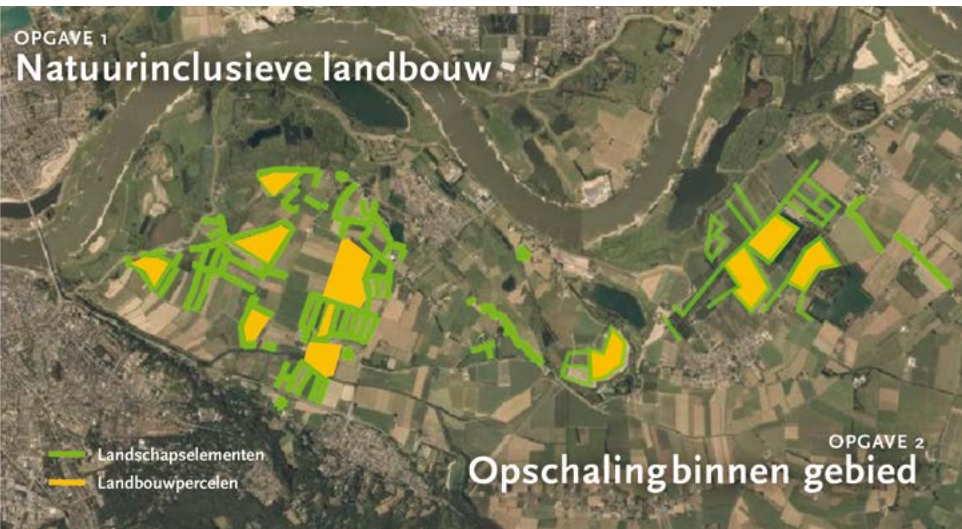
Ontwikkeling aantal agrarische bedrijven in de gemeente Berg en Dal (2010=100)

Het aantal boerenbedrijven daalt al jaren in de gemeente Berg en Dal (bron: PWE 2019 Provincie Gelderland)

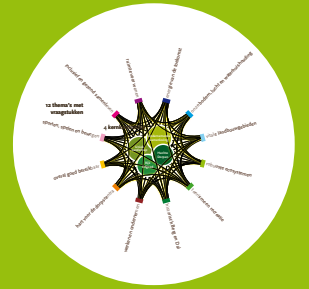
Agrarische percelen in de gemeente Berg en Dal. Vooral in de polder en ten noorden van Groesbeek zijn de grotere boerenbedrijven gevestigd (bron: Atlas voor de Leefomgeving)

In het project Living Lab staan twee opgaven centraal, waaronder natuurinclusieve landbouw (bron: RU en NWA)

Thema met vraagstukken

Robuuste Ecosystemen

Trends

De biodiversiteit neemt de laatste jaren in rap tempo af. Zowel het aantal soorten als de totale hoeveelheid flora en fauna. Dit heeft niet alleen gevolgen voor de natuur maar ook voor onze voedselvoorziening. Bijen zijn nodig om onze gewassen te bestuiven. Daarnaast is een hoge mate van biodiversiteit van belang voor het tegengaan van plagen, ziekten en neemt de kans op bosbranden af als de variatie aan boomsoorten groter is. Een hoge biodiversiteit heeft ook een bepaalde belevingswaarde. Zo leven er in de Ooijpolder diverse zeldzame soorten waar veel mensen van genieten.

Tegelijk zien we dat de natuur ook snel kan herstellen. We zien dat natuurontwikkelingsprojecten in onze gemeente en elders in het land substantieel hebben geleid tot meer biodiversiteit. De landschapsprojecten in de Ooijpolder van de afgelopen decennia hebben zeker vruchten afgeworpen en geleid tot een gevarieerder landschap en natuur.

Bestaand beleid

In 2015 hebben we het Landschapsontwikkelingsplan opgesteld waarin we ook veel aandacht hebben voor biodiversiteit en natuur. We zetten in op het verhogen van de biodiversiteit, de ontwikkeling van de natuurgebieden en onderlinge verbinding ervan,.

Daarnaast zijn we recent, onder leiding van de Radboud Universiteit, gestart met het project Living Lab in de Ooijpolder. Dit project richt zich op het herstel van de biodiversiteit door de samenwerking te zoeken met lokale partijen en boeren. Centraal staan twee opgaven, waaronder het uitbreiden van de landschappelijke elementen langs agrarische percelen zodat flora en fauna meer ruimte krijgen en zich makkelijker door het gebied kunnen bewegen.

Vraagstuk

We hebben drie omvangrijke gebieden die behoren tot Natura2000 en het Gelders natuurnetwerk: de Ooijpolder, stuwwalbossen en De Bruuk. Deze zijn nu matig met elkaar verbonden waardoor maar beperkt uitwisseling kan plaats vinden van flora en fauna.

Vraagstuk

Doelstelling van het project Living Lab in de Ooijpolder is herstel van de biodiversiteit, in samenwerking met de lokale boeren, door onder andere landschapselementen toe te voegen en daarmee de groenblauwe dooradering van het gebied te vergroten.

Vraagstuk

Een aantal wijken in de grotere kernen zijn stenig en het groen dat aanwezig is heeft een lage natuurwaarde (beperkte soortendichtheid) en daardoor ook een lage belevingswaarde. Meer kwalitatief groen leidt ook tot minder kans op hittestress en een hogere algemene waardering van de wijk.

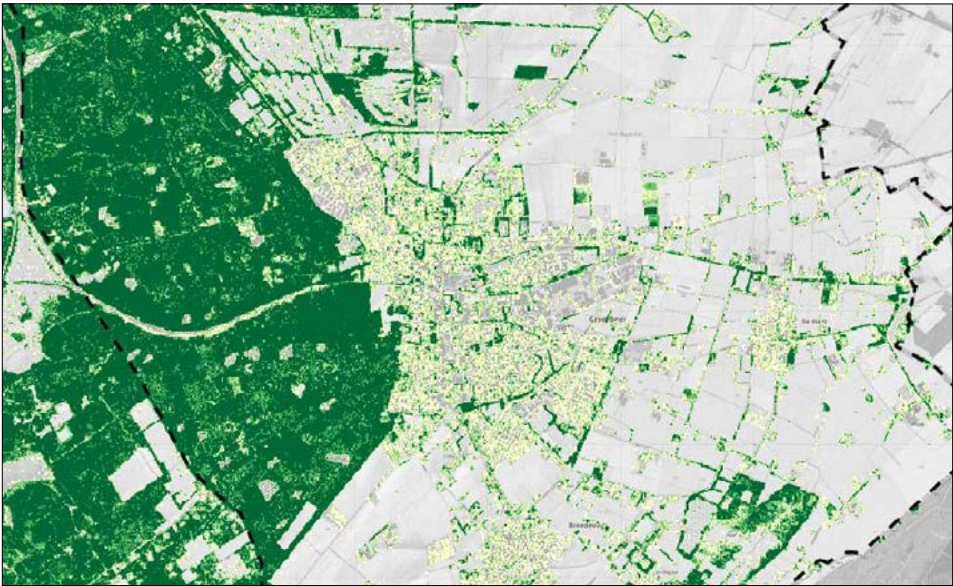
Welke mogelijkheden zijn er om de grote natuurgebieden en ecosystemen verder te versterken, vergroten en beter met elkaar te verbinden?

Hoe kunnen we ervoor zorgen dat de natuurlijke 'groenblauwe' dooradering van landbouwgebieden wordt vergroot?

Welke mogelijkheden zijn er voor vergroening en meer biodiversiteit in de bebouwde omgeving? Wat is nodig voor natuurinclusieve dorpen?

Thema met vraagstukken

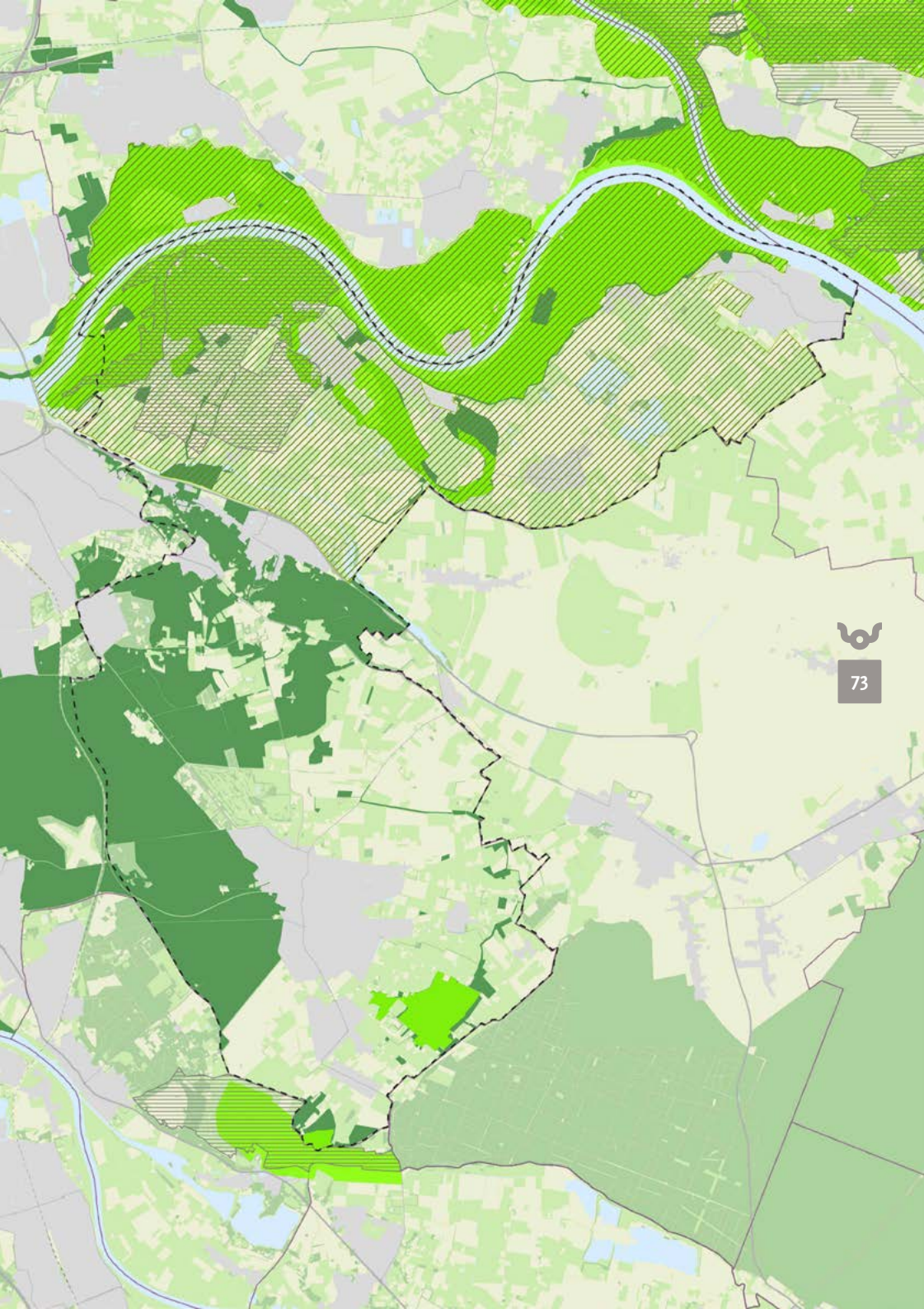
Robuuste Ecosystemen

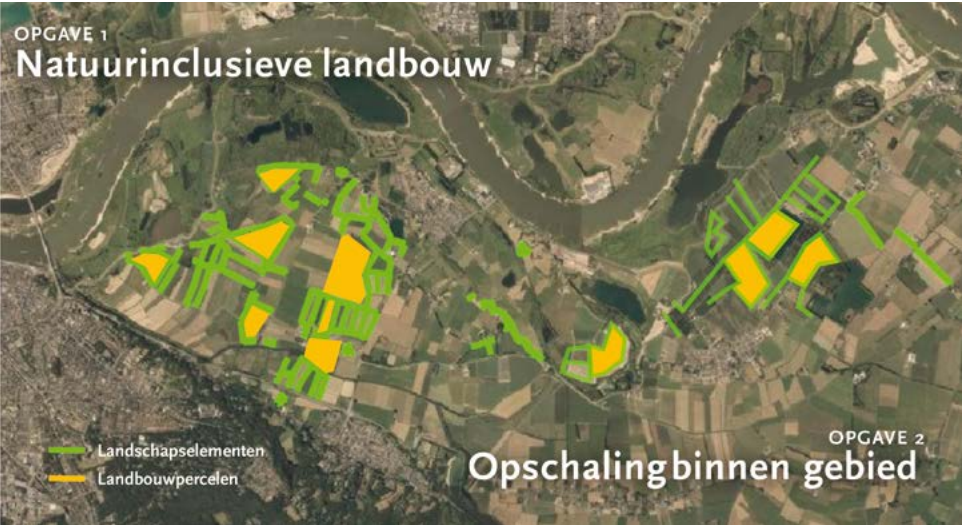
Fragment van de kaart waarop bomen en struiken te zien zijn. In sommige delen van Groesbeek is momenteel weinig groen aanwezig (bron: Atlas voor de Leefomgeving)

- Legenda
- Gelders Natuurnetwerk
 - Natura2000
 - Rustgebieden Ganzen
 - Stiltegebieden

De natuurgebieden in onze gemeente. De drie grote gebieden (Ooijpolder, stuwwalbossen en De Bruuk) zijn nu matig met elkaar verbonden (bron: Atlas voor de Leefomgeving).

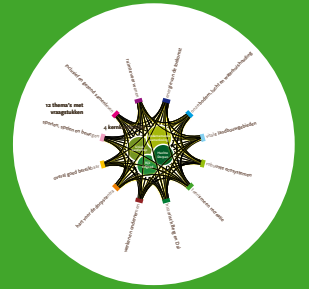

In het project Living Lab staan twee opgaven centraal, waaronder herstel van landschapselementen ter verhoging van de biodiversiteit (bron: RU en NWA)

Thema met vraagstukken

Toerisme en Recreatie

74

Trends

Het binnenlands recreatie en toerisme groeit. Naast de grote steden zijn buitengebieden populair om in een aantrekkelijk groen decor te recreëren en ontspannen. De coronapandemie heeft die trend versterkt. Natuurgebieden worden steeds drukker. Ook onze gemeente is in trek bij toeristen door de combinatie van het unieke landschap, de musea (o.a. Afrika museum, Oriëntalis, Vrijheidsmuseum) en hotels (o.a. Fletcher Hotels, Holthurnse Hof, Hotel Spijker). Daarnaast hebben we groepsaccommodaties, vele bed&breakfasts, minicampings en horecapunten. Ook zijn er veel wandel- en fietsroutes die steeds populairder worden, vooral als ze gekoppeld zijn aan een thema (bv cultuurhistorie), streekproducten (bv. wijn) of een evenement (bv. Vierdaagse). Het aantal overnachtingen is de laatste jaren behoorlijk gestegen tot 439.000 in 2019.

Recreatie en toerisme levert (de economie van) Berg en Dal veel op. Wel neemt op enkele plekken de recreatiedruk en overlast voor omwonenden en/of de natuur toe. Zo zijn de mountainbikeroutes vlakbij Nijmegen soms erg druk en zijn de dijken op zonnige dagen vol met fietsers, wandelaars, motoren en parkeerders.

We zien verder dat de consument steeds hogere verwachtingen heeft als het gaat om de kwaliteit van recreatievoorzieningen.

Bestaand beleid

Het beleid voor toerisme en recreatie is in 2016 opgesteld in de Kadernota Toerisme. Het beleid richt zich op verbetering van het bestaande aanbod, ruimte bieden voor innovatie en vernieuwing, een goede spreiding van rust en vertier en investeren in een heldere positionering en marketing als toeristische bestemming.

In 2018 is Berg en Dal uitgeroepen tot Green Destination met een Golden Award. Dat betekent dat we inzetten op duurzame vormen van toerisme. We investeren in fietsen en wandelen, stimuleren bedrijven groen te ondernemen en gaan zorgvuldig om met ons landschap en cultuurhistorie.

In 2020 hebben we het beleidskader voor horeca in Berg en Dal opgesteld. Doel is om sturing te geven aan het groeiende aantal initiatieven voor horeca. Uitgangspunten in het beleid zijn:

- Beperkte groei van horeca in het buitengebied
- In balans met natuur en landschap
- Focus op kwaliteit en toegevoegde waarde

Het Voorbeeldenboek dat in 2020 is vastgesteld, biedt het kader voor de vormgeving en ruimtelijke inpassing van nieuwe initiatieven in het buitengebied.

Vraagstuk

Berg en Dal heeft een zeer divers landschap en verschillende deelgebieden die elk andere mogelijkheden bieden voor recreatie en toerisme. We hebben behoefte aan een gebiedsgerichte uitwerking van beleid voor toerisme en recreatie.

Vraagstuk

Onze gemeente profileert zich als Green Destination, een groene en duurzame bestemming, en is wandelgemeente van het jaar 2020. Het groene landschap biedt een uniek decor voor duurzame en gezonde vormen van toerisme zoals wandelen en fietsen.

Vraagstuk

De kwaliteit van het aanbod dag- en verblijfsrecreatie staat onder druk. Zo zijn er enkele vakantieparken die een verouderde indruk maken. Er is behoefte aan verbetering, vernieuwing en innovatie.

Welke deelgebieden zijn geschikt voor welke intensiteit en type van recreatie en toerisme? En onder welke voorwaarden?

Wat is er nodig om Berg en Dal verder te ontwikkelen als toeristisch-recreatieve ‘Green Destination’ en het wandelen en fietsen verder te stimuleren?

Hoe zorgen we ervoor dat de kwaliteit van het huidige en toekomstige a verbeterd en beter aansluit bij ons gewenste toeristische profiel?

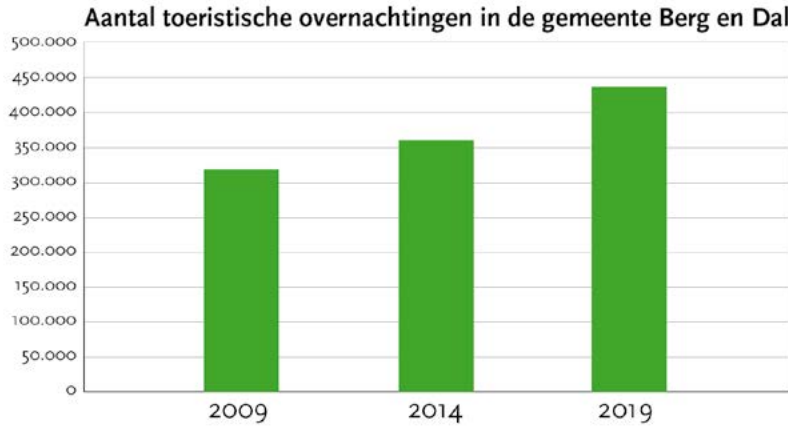

75

Thema met vraagstukken

Toerisme en Recreatie

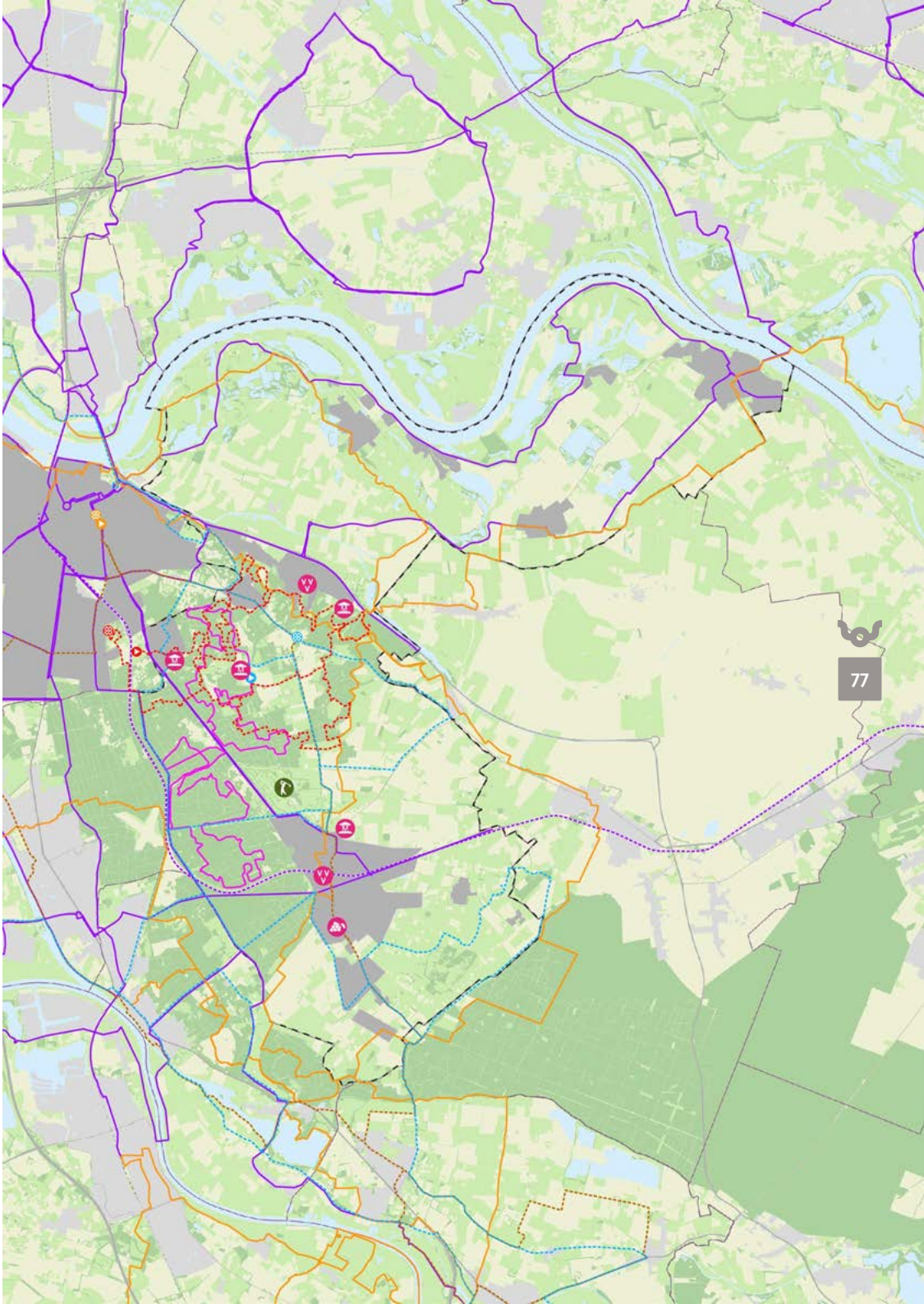
'Heatmaps' wandelen (links) en fietsen (rechts) op basis van het gebruik van de app Strava. De N70 wandelroute en mountainbikeroutes zijn goed te zien. De polder is een stuk rustiger (bron: Strava)

Forse groei aantal overnachtingen (bron: gemeente Berg en Dal)

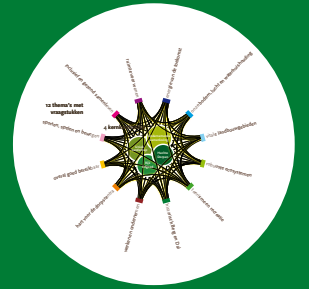
- Legenda
- Fietsen
 - Mountainbike
 - Wandelen
 - Evenement - Wielrennen
 - Evenement - Hardlopen
 - Evenement - Wandelen
 - Start
 - Finish
 - Europa-Radbahn
 - VVV
 - Museum
 - Wijncentrum
 - Golfbaan

Overzicht van de belangrijkste recreatieroutes en grootste toeristische trekpleisters. Vooral in de omgeving van Nijmegen lijkt de recreatiedruk hoog.

Thema met vraagstukken

Historisch Berg en Dal

Trends

Berg en Dal heeft bijzonder veel cultuurhistorisch erfgoed. Van de IJstijd tot de Romeinen, De Middeleeuwen, Tweede Wereldoorlog en de naoorlogse bouwperiode. Van al deze perioden zijn in ons landschap en dorpen diverse elementen terug te zien. Het Vrijheidsmuseum, Museum Orientalis en de (maar liefst 10!) erfgoedverenigingen spelen een belangrijke rol in het vertellen van de historische verhalen.

Twee belangrijke trends zijn zichtbaar. Ten eerste is er over het algemeen een toenemende behoefte aan de beleving van deze verhalen. De historie zorgt voor een sterke identiteit van de gemeente, maakt een gebied authentiek en biedt kansen voor toerisme en recreatie. Wel wordt steeds belangrijker dat de historische verhalen op een laagdrempelige manier worden gepresenteerd en te beleven zijn.

Daarnaast zien we ook dat het onderhoud en beheer van cultuurhistorisch erfgoed lastig te financieren is. De kosten zijn hoog en er is de afgelopen jaren flink bezuinigd. Het is niet vanzelfsprekend dat overal subsidies voor beschikbaar zijn. In toenemende mate is het belangrijk dat het erfgoed ook opbrengsten oplevert om op de langere termijn behouden te kunnen blijven. Dit kan door in te zetten op het verhogen van de toeristische belevingswaarde ervan of cultuurhistorisch waardevolle bebouwing een nieuwe bestemming te geven.

Bestaand beleid

De cultuurhistorische waardenkaarten van de gemeenten zijn zo'n tien jaar geleden voor Ubbergen en Groesbeek opgesteld.

In 2017 hebben we de Erfgoedvisie voor Berg en Dal opgesteld. Daarin zetten we in op het belang van erfgoed voor de identiteit van onze gemeente. Daarnaast vormt erfgoed een belangrijke schakel in de verbinding tussen de kernen en biedt het kansen voor recreatie en toerisme. Uitgangspunten in het beleid zijn:

- Bewaren en versterken van het aanwezig erfgoed
- Zichtbaar en toegankelijk maken van het verleden
- Bevorderen van het (herinnerings)toerisme
- Stimuleren van gezamenlijke erfgoedprojecten
- Inpassen van erfgoed in nieuwe ontwikkelingen

Bijzonder is dat de Romeinse Limes, waarvan onderdelen in onze gemeente liggen (o.a. restanten van het Romeins Aquaduct onlangs is genomineerd om te worden aangewezen als UNESCO Werelderfgoed. In 2021 wordt bekend of de limes als Werelderfgoed erkent wordt.

Vraagstuk

We hebben in onze gemeente een aantal beeldbepalende panden en andere elementen die cultuurhistorisch waardevol zijn maar op dit moment geen juridisch beschermde status hebben. Dat maakt het lastig om bij nieuwe ontwikkeling en/of herbestemming te sturen op behoud ervan.

Vraagstuk

Veel cultuurhistorisch waardevol erfgoed staat onder druk, mede door slecht onderhoud en aantasting door nieuwe ontwikkelingen. Dat is jammer. Tegelijkertijd moet erfgoed niet teveel een beperking en keurslijf zijn voor nieuwe ontwikkeling.

Vraagstuk

De Romeinse Limes, waarvan delen in onze gemeente liggen, is onlangs genomineerd als UNESCO Werelderfgoed.

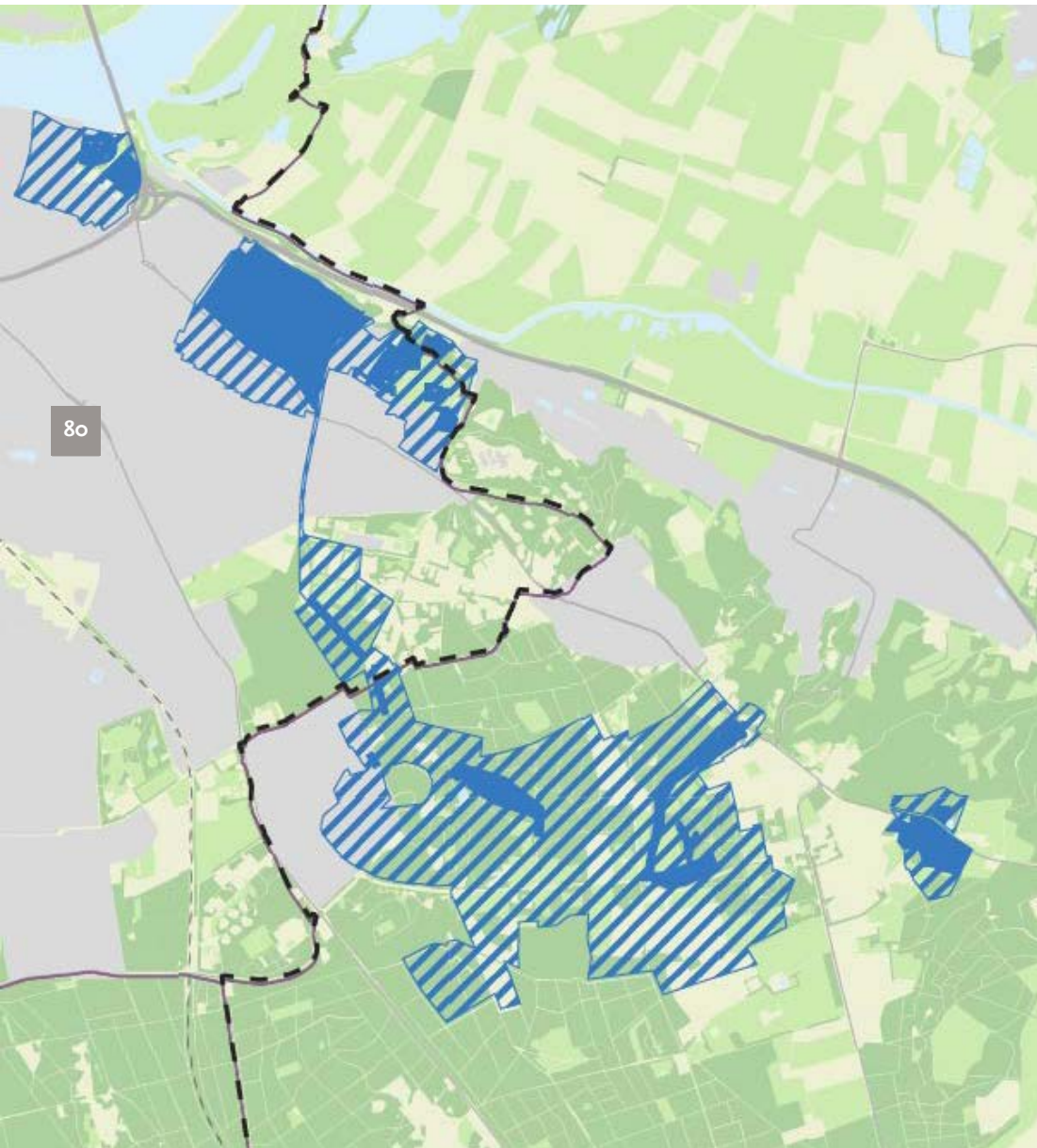
Hoe gaan we om met bebouwing en landschapselementen die we cultuur-historisch waardevol vinden maar nu geen beschermde status hebben?

Welke verhalen vertellen de cultuurhistorische elementen en hoe kunnen we die koppelen aan economische en maatschappelijke ambities?

Wat betekent het voor onze gemeente dat binnenkort een deel van ons landschap UNESCO werelderfgoed is en welke kansen biedt het?

Thema met vraagstukken

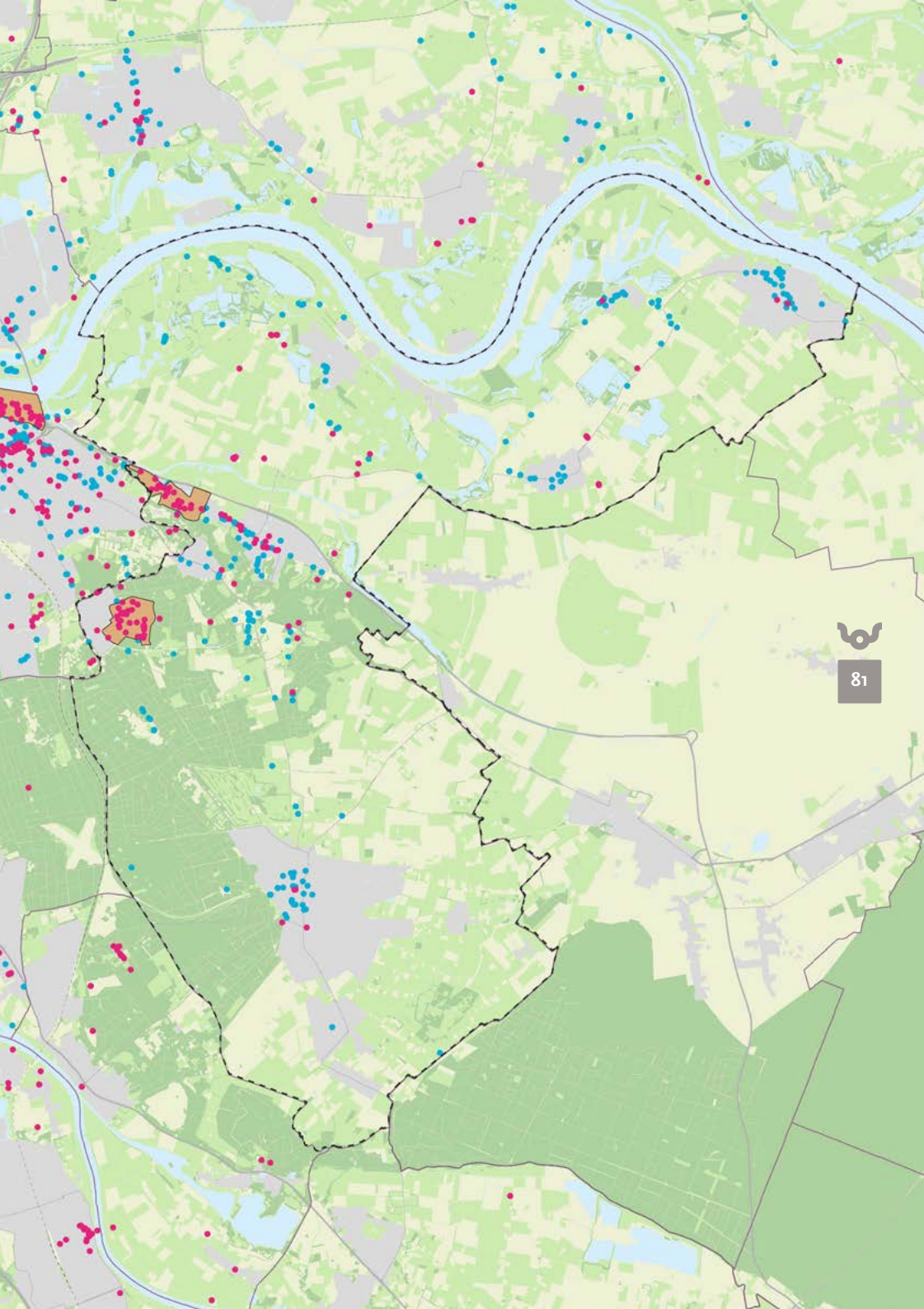
Historisch Berg en Dal

De delen van ons grondgebied die zijn genomineerd als UNESCO Werelderfgoed (bron: Atlas voor de Leefomgeving)

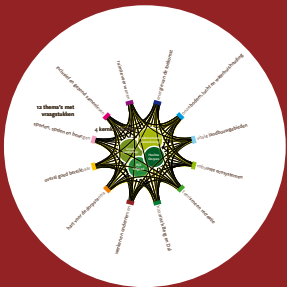

De panden en gebieden die nu een juridisch beschermde status hebben. (bron: Atlas voor de Leefomgeving)

Thema met vraagstukken

Werken en Ondernemen

Trends

De afgelopen jaren is de Nederlandse economie weer behoorlijk gegroeid. Dat merken we ook in Berg en Dal. Het aantal banen is toegenomen, met name in de voor ons belangrijke sectoren zorg, horeca, detailhandel en zakelijke diensten. De bouwnijverheid is ook een belangrijk sector maar daar is het aantal banen juist afgenomen.

Verder zien we dat de arbeidsmarkt steeds flexibeler wordt. Het aantal kortlopende contracten en ZZP-ers neemt toe. Dat kan ook de verklaring zijn waarom het aantal banen in de bouwnijverheid in onze gemeente is afgenomen terwijl het aantal bedrijven juist is toegenomen. Ondanks de lage werkloosheid komen sommige (kwetsbare) groepen maar lastig aan een (geschikte) baan.

Hoe de economie zich de komende jaren zal ontwikkelen is hoogst onzeker door de effecten van de coronamaatregelen. Sommige sectoren zijn en blijven kansrijk zoals zorg en toerisme. Andere sectoren zijn kwetsbaar, denk aan de fysieke detailhandel omdat het online winkelen een enorme vlucht heeft genomen.

Bestaand beleid

In 2017 hebben we onze Economische Visie Berg en Dal 2017-2021 opgesteld. De ambitie daarin is een vitale en duurzame economie met levendige kernen en een dynamisch buitengebied. Vitaal betekent voldoende flexibel, ruimte om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en een goede balans tussen economische groei (profit), arbeidsmarkt (people) en leefomgeving (planet). De belangrijkste doelen in dat beleid zijn:

- Het vergroten van de concurrentiekracht van bedrijven
- Het stimuleren van de lokale werkgelegenheid
- Het verhogen van bestedingen in onze gemeente
- Behoud van een goed voorzieningenniveau

De drie speerpuntsectoren in het economische beleid zijn de zorg, vrije tijd en de detailhandel. Daar zijn de meeste banen en bedrijven in te vinden. We zetten vooral voor die sectoren in op het verbeteren van het vestigingsklimaat en concurrentiekracht.

In het Actieplan Duurzaamheid dat in 2018 is opgesteld is de transitie naar een circulaire economie een belangrijk thema. Op provinciaal en regionaal niveau zijn de ambities bepaald en we willen hier als Berg en Dal ook graag een bijdrage aan leveren. We verkennen de mogelijkheden voor een circulaire economie en welke kansen dat biedt voor met name de sectoren zorg, bouw, maakindustrie en afvalverwerking.

Vraagstuk

Het bedrijfsleven heeft naast economische ook maatschappelijke waarde. Vooral door het bieden van werk en sponsoring van het lokale verenigingsleven. We constateren wel dat de bedrijventerreinen vol raken. In Groesbeek is mogelijk ruimte voor uitbreiding van het bedrijventerrein.

Vraagstuk

Werk is voor veel bevolkingsgroepen een belangrijke bron van persoonlijke ontwikkeling en emancipatie. Vooral voor jongeren. We zien ook dat sommige (kwetsbare) doelgroepen maar lastig aan een baan komen.

Vraagstuk

Sommige delen van onze bedrijventerreinen maken een rommelige en wat verouderde indruk en scoren laag op uitstraling en duurzaamheid.

Vraagstuk

We hebben de ambitie om toe te werken naar een circulaire economie waarin materialen worden hergebruikt en afval waarde heeft.

Vanuit welke economische sectoren is behoefte aan nieuwe vestigingslocaties en welke vestigingscriteria zijn voor hen belangrijk?

Aan welk type werkgelegenheid is vanuit onze beroepsbevolking extra behoefte en hoe kunnen we daar in onze lokale economie voor zorgen?

Hoe kunnen we ervoor zorgen voor verduurzaming en verhoging van de ruimtelijke kwaliteit van de bedrijventerreinen?

Wat zijn de kansen en mogelijkheden om onze economie circulair te maken?

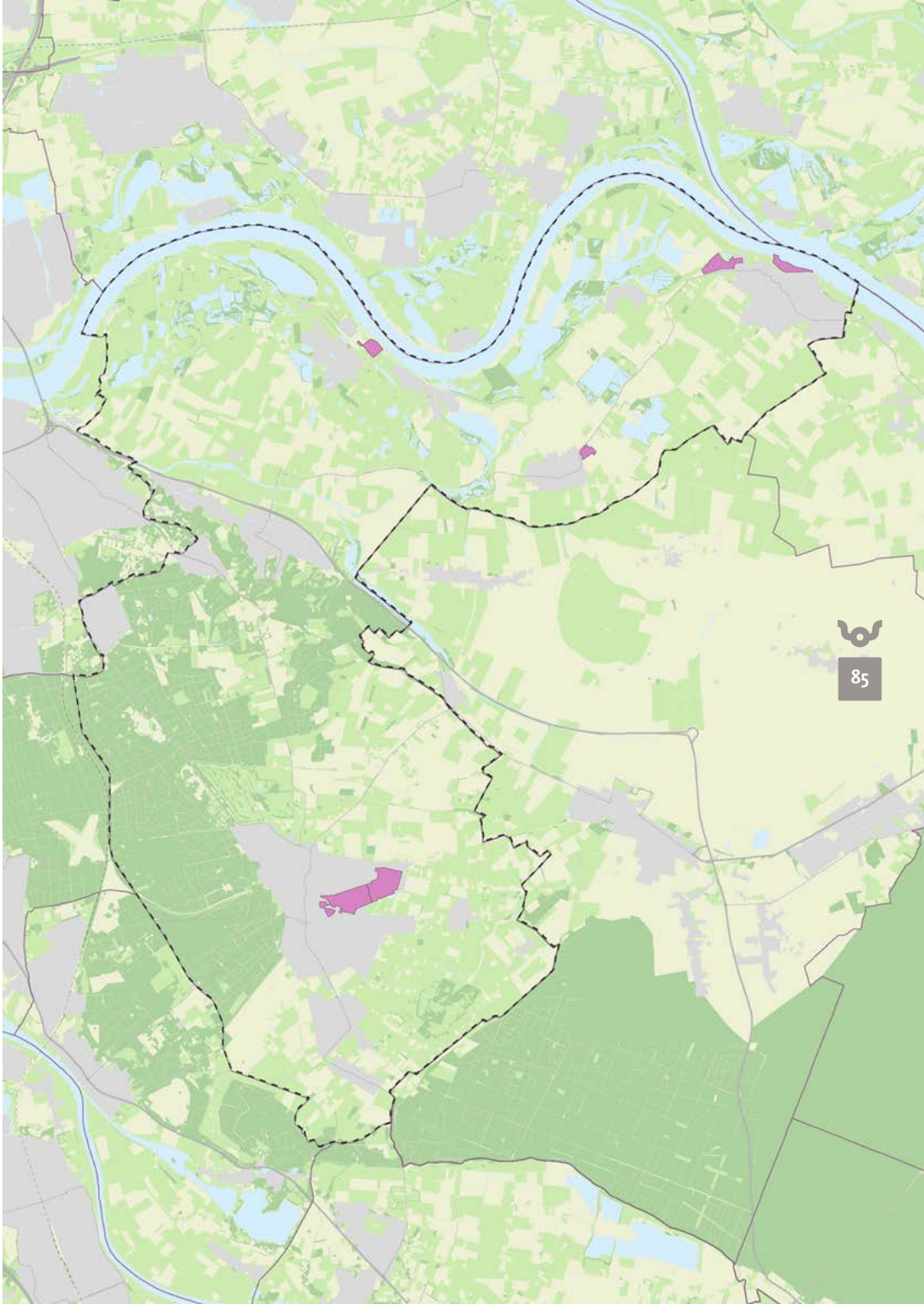
Thema met vraagstukken

Werken en Ondernemen

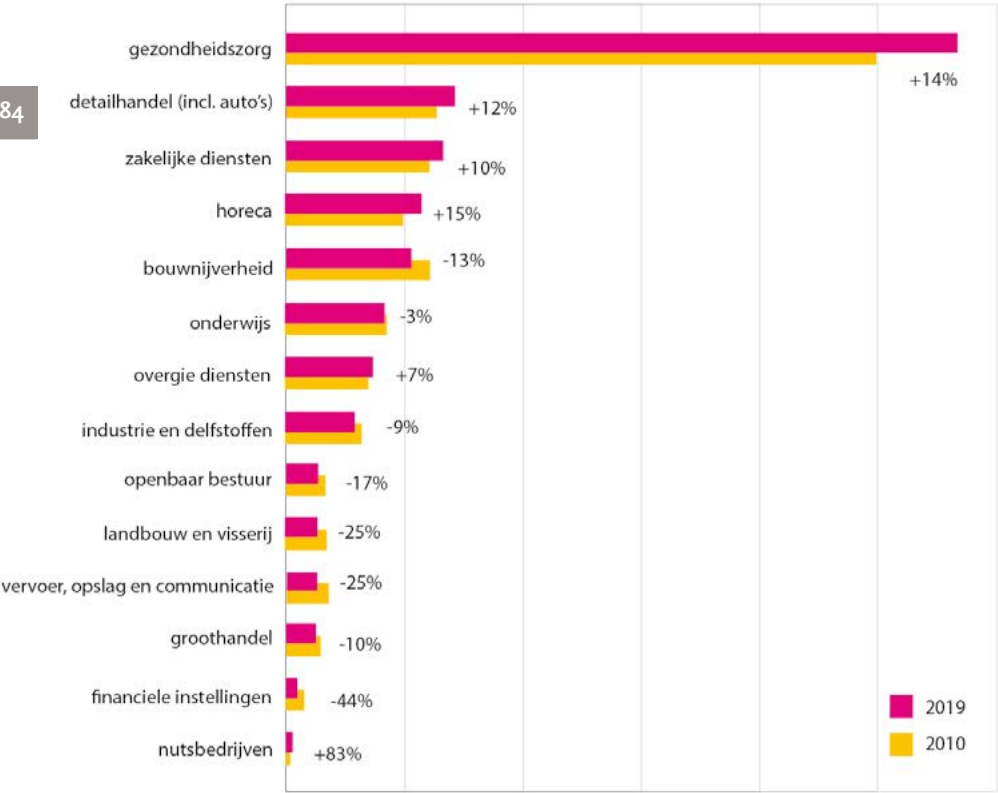
Thema's in het Actieplan Duurzaamheid
(bron: gemeente Berg en Dal)

De ligging en omvang van bedrijventerreinen in onze gemeente.
Groesbeek heeft het grootste bedrijventerrein. In Ooij, Leuth en Millingen aan de Rijn zijn kleine terreinen aanwezig (bron: Atlas voor de Leefomgeving)

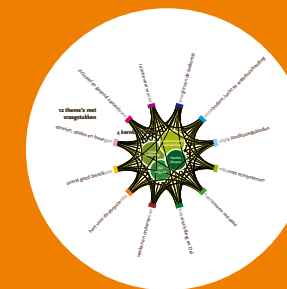
Ontwikkeling aantal banen per sector in gemeente Berg en Dal

Ontwikkeling van het aantal banen per sector. Vooral gezondheidszorg, detailhandel, zakelijke diensten en horeca zijn groeiend en belangrijk voor de lokale werkgelegenheid (bron: PWE 2019, provincie Gelderland)

Thema met vraagstukken

Hart voor de Dorpscentra

Trends

Centrumgebieden in heel Nederland staan onder grote druk. Dit komt door een opeenstapeling van een aantal trends (o.a. vergrijzing, schaalvergroting in de detailhandelsstructuur) maar de belangrijkste trend is de enorme opkomst van het online winkelen. En deze ontwikkeling heeft recent door coronamaatregelen een extra impuls gekregen. De verwachting is dat ook na corona het online winkelen zal blijven en dat de leegstand in centra hierdoor structureel zal toenemen. We zien met name in de centra van Groesbeek en Millingen aan de Rijn in leegstand toenemen.

Daar staat tegenover dat de behoefte aan ontmoeting en beleving (o.a. horeca , cultuur en maatschappelijke functies) in de centrumgebieden na corona weer terug zal komen. Juist de fysieke ontmoeting biedt meerwaarde in een digitaliserende wereld. Dat levert kansen op voor centrumgebieden. De dorps- en culturhusen spelen daarin ook een belangrijke rol.

Daarnaast is er een toenemende behoefte aan lokale producten en lokaal kopen, ook via het online kanaal. Dat biedt ook weer nieuwe kansen voor de lokale economie en centrumgebieden. In sommige centra zetten ondernemers een gezamenlijke website en bezorgdiensten op om zo de kansen van online winkelen te verzilveren.

Bestaand beleid

Ons detailhandelsbeleid stamt uit 2016 toen we de Visie Retail en Leisure hebben opgesteld. Daarnaast gaat ook de economische visie uit 2017 in op detailhandel en de centrumgebieden.

Centraal in het beleid staat behoud van een zo compleet mogelijk voorzieningenniveau passend bij de omvang en aard van de kernen. De afgelopen jaren is vooral ingezet op het doorontwikkelen van de drie grootste centra in Groesbeek, Millingen aan de Rijn en Beek.

In de afgelopen jaren zijn in de centra van Groesbeek en Millingen aan de Rijn ondernemersfondsen opgezet in de vorm van een BIZ-zone (Bedrijfsinvesteringszones). In een compact gebied dragen alle ondernemers bij aan dit fonds waarmee gezamenlijk investeringen worden gedaan om de aantrekkelijkheid van het centrum te vergroten. Voor beide is een Meerjarenprogramma opgesteld waarin is bepaald waarin geïnvesteerd wordt. Het gaat onder andere over samenwerking, gemak, beleving en gezamenlijke promotie activiteiten.

Vraagstuk

De traditionele detailhandel staat onder druk. Tegelijkertijd zijn er nieuwe kansen door ontwikkeling van het onlinekanaal, de hernieuwde waardering voor het lokale kopen, de behoefte aan ontmoeting en de groeiende toeristische potentie.

Vraagstuk

De centrumgebieden in onze gemeente zijn cruciaal voor de sociale cohesie binnen de kernen. Tegelijk neemt het aantal publieksgerichte voorzieningen af en daarmee de redenen om het centrum te bezoeken.

Vraagstuk

Beeldbepalende panden in de centrumgebieden (zoals kerken die hun functie verliezen) komen vaker leeg te staan. Zij zijn belangrijk voor de herkenbaarheid en identiteit van de dorpscentra.

Waar moeten dorpscentra minimaal aan voldoen en welke nieuwe functies zijn kansrijk om de centrumgebieden vitaal te houden?

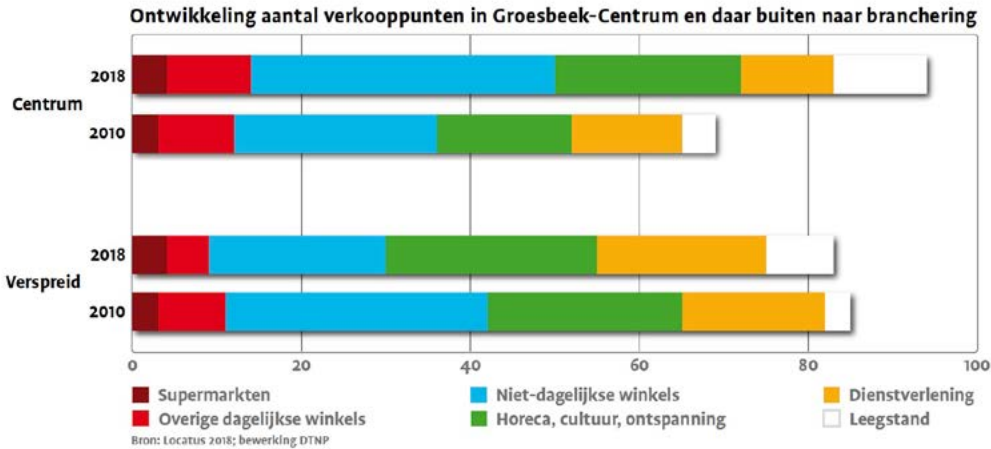
Wat is ervoor nodig om de ontmoetingsfunctie van de dorpscentra voor de lokale bewoners te vergroten?

Hoe kunnen we de beeldbepalende panden in de dorpscentra die vrijkomen inzetten voor versterking van de centrumgebieden?

Thema met vraagstukken

Hart voor de Dorpscentra

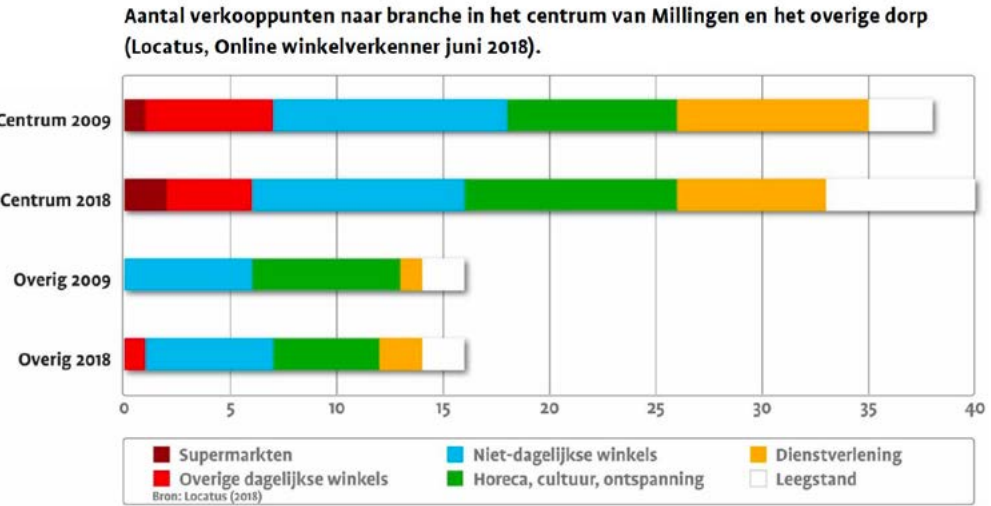
Millingen aan de Rijn en Groesbeek hebben de grootste dorpscentra in onze gemeente. En ook daar neemt de leegstand van winkelpanden het meeste toe (bron: DTNP)

Begrenzing BIZ-zone in het centrum van Millingen aan de Rijn (bron: Meerjarenprogramma BIZ Millingen Centrum (2020-2024))

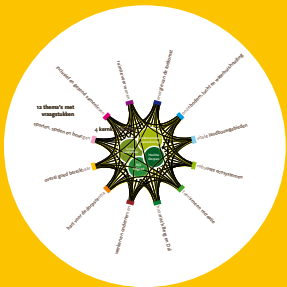
Overzicht van de verschillende dorpscentra en voorzieningen in onze gemeente.

Begrenzing BIZ-zone in het centrum van Groesbeek (bron: Meerjarenprogramma BIZ Groesbeek Centrum (2017-2021))

Thema met vraagstukken

Overall Goed Bereikbaar

Trends

Over het algemeen neemt de behoefte aan mobiliteit toe. Op een aantal plekken in Berg en Dal is een toename te zien van gemotoriseerd verkeer. We zien ook een toename van het aantal fietsers, onder andere door het toenemende toerisme, de opkomst van elektrische fietsen en de toenemende focus op een gezonde levensstijl. De fietspaden raken steeds voller, snelheden variëren meer en het aantal kwetsbare deelnemers (o.a. ouderen) neemt toe. En dat levert soms onveilige situaties op.

En niet alleen het aantal fietsers neemt toe. Door het toenemende aantal toeristen en recreanten zien we meer auto's en motoren op de wegen en parkeren bij toeristische hotspots. Ook dit komt de bereikbaarheid en veiligheid niet ten goede en levert soms problemen op voor de bereikbaarheid van hulpdiensten.

Verder staat het openbaar vervoer onder financiële druk. Het openbare vervoer is momenteel niet kostendekkend. Hierdoor ontstaat een spanningsveld tussen aan de ene kant het laten rijden van snelle en efficiënte buslijnen die een beperkt aantal maar drukke haltes aandoen, en andere kant het behouden van lange buslijnen die zoveel mogelijk haltes hebben.

Bestaand beleid

In 2017 hebben we de integrale mobiliteitsvisie gemeente Berg en Dal 2016-2026 opgesteld. De belangrijkste uitgangspunten daarin zijn:

- Het nul verkeersslachtoffers principe
- Ontvlechting van vervoerswijzen
- Het stimuleren van wandelen
- Verhogen van de verkeersveiligheid rond scholen
- Verbeteringen doorvoeren binnen de bestaande infrastructuur
- Oplossen van parkeerproblemen op specifieke plekken
- Het vrachtverkeer zoveel mogelijk bundelen
- Het eenvoudig maken van overstappen, bijvoorbeeld van fiets naar bus.
- Een toegankelijk openbaar vervoer voor iedereen

Vraagstuk

Het openbaar vervoer staat (financieel) onder druk. We zien een spanningsveld tussen snelle efficiënte buslijnen en buslijnen op zoveel mogelijk haltes te laten stoppen.

Vraagstuk

Het verkeer neemt toe. Per fiets, auto, motor en te voet. Op sommige routes ontstaat overbelasting en staat de verkeersveiligheid onder druk (o.a. op de dijken, holle wegen en de routes richting Nijmegen). We zien anderzijds dat jongeren steeds minder vaak met de fiets of lopend naar school gaan.

Vraagstuk

Op sommige momenten is het erg druk bij populaire routes en toeristische trekpleisters in onze gemeente. Dit levert geluids- en verkeersoverlast op mede doordat de parkeercapaciteit dan onvoldoende is. Gevolg is onveilige situaties en verminderde doorstroming.

Vraagstuk

Door digitale ontwikkelingen zoals 5G zien we een toename van aanvragen voor zendmasten en andere benodigde apparatuur. Dit is belangrijk voor de mobiele bereikbaarheid van onze gemeente. Tegelijk hebben dergelijk voorzieningen impact op de leefomgeving.

Hoe zorgen we ervoor dat buslijnen sneller en efficiënter worden en tegelijk voldoende bereikbaar blijven voor alle bevolkingsgroepen?

Hoe zorgen we voor veilige en aangename routes voor alle verkeersdeelnemers en wandelaars en fietsers in het bijzonder?

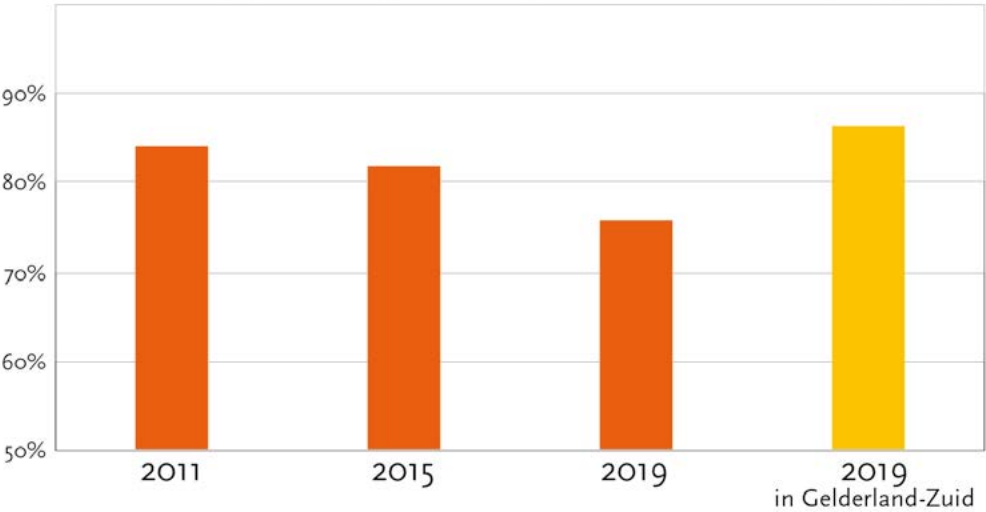
Welke mogelijkheden zijn er om de overlast van verkeer en parkeren op populaire routes en bij toeristische trekpleisters te verminderen?

Welke aspecten zijn van belang om tot een zorgvuldige inpassing te komen van voorzieningen voor de digitale bereikbaarheid?

Thema met vraagstukken

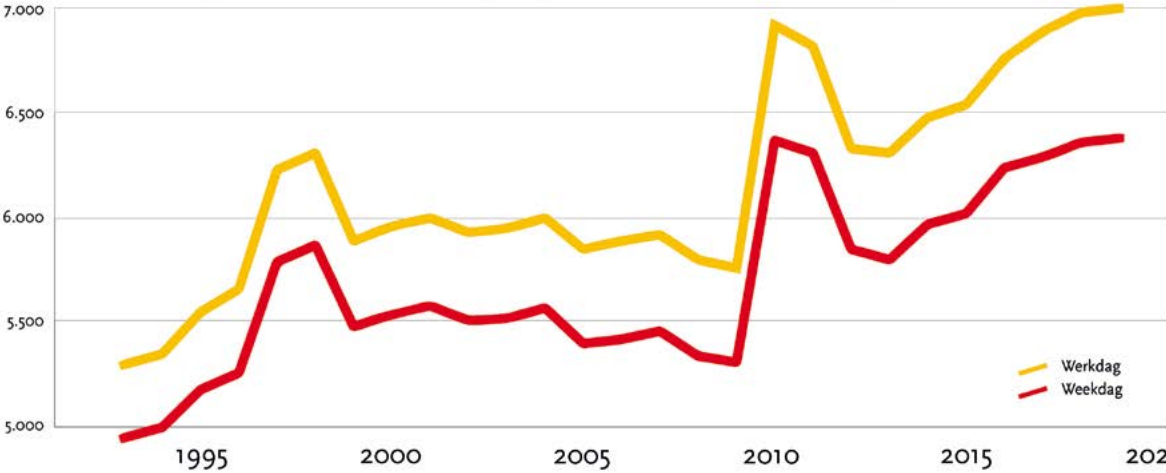
Overall Goed Bereikbaar

Aandeel van de jongeren in Berg en Dal dat lopend of fietsend naar school/stageplek gaat

Jongeren gaan steeds minder vaak met de fiets of lopend naar school (bron: Gezondheidsmonitor Jeugd GGD Gelderland-Zuid)

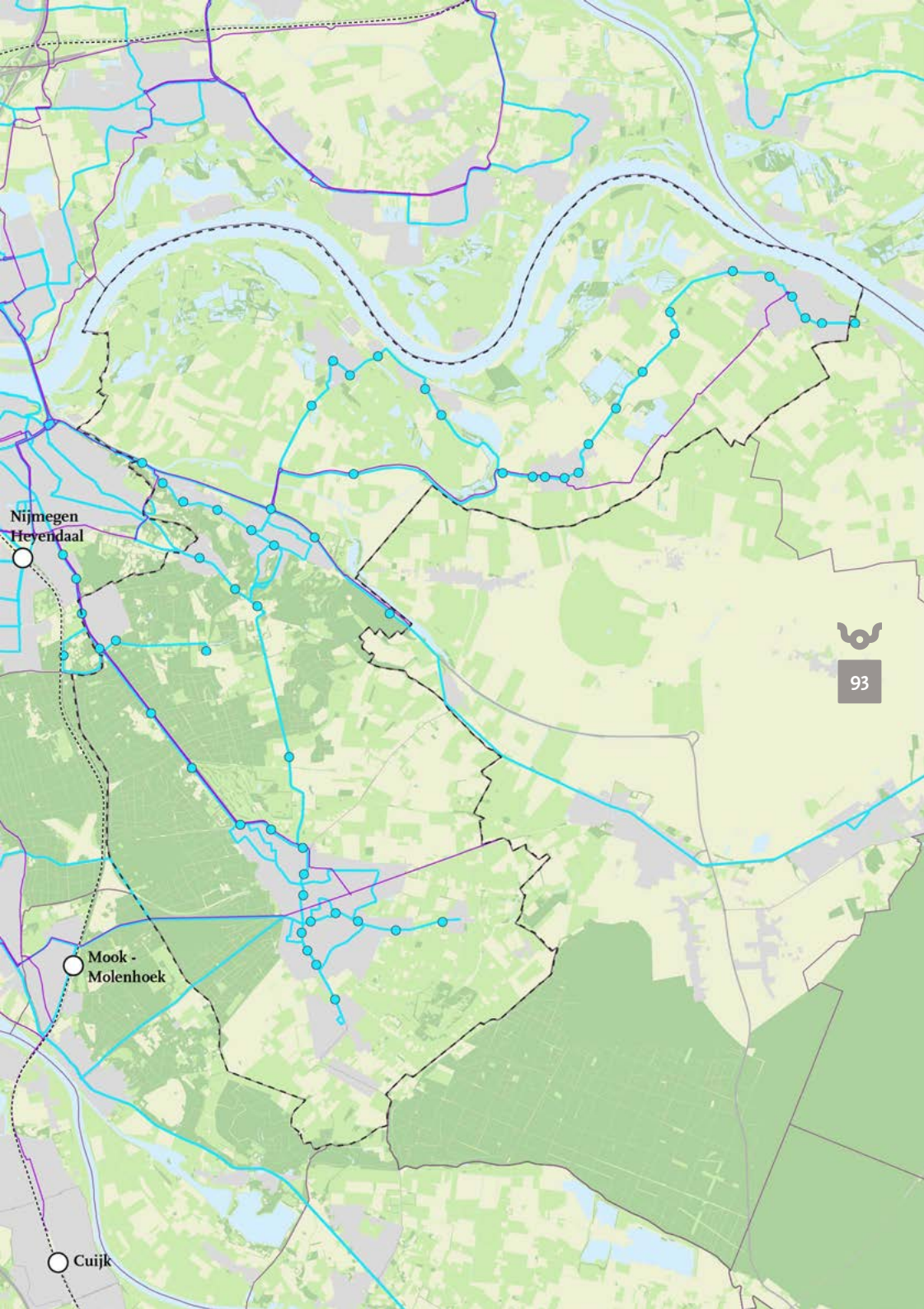
Ontwikkeling aantal motorvoertuigen per etmaal tussen Duffeldijk en Hoeting in Leuth

Op sommige plekken neemt het autoverkeer structureel toe (bron: Gelders Verkeer, provincie Gelderland)

- Legenda
- Buslijnen
 - Bushalte
 - Hoofd fietsnetwerk
 - Spoorlijn
 - Station

Het openbaar vervoer, de buslijnen en belangrijke fietsroutes in onze gemeente.

LOS stadomland B.V.

Nieuwe Linie 1-3, 5264 PJ Vught
Telefoon: 073 - 7113770

info@losstadomland.nl
www.losstadomland.nl

Startnotitie

Omgevingsvisie Berg en Dal